

LATVIJAS BANKA
EIROSISTĒMA

FINANŠU STABILITĀTES PĀRSKATS 2015

ISSN 1691-1199

Finanšu stabilitāte – tāds finanšu sistēmas (finanšu starpnieki, tirgi un tirgus infrastruktūra) stāvoklis, kādā tā spēj izturēt šokus, tādējādi mazinot iespējamību, ka finanšu starpniecības procesā varētu rasties traucējumi, kas negatīvi ietekmētu uzkrājumu izvietojuma un investīciju veikšanas iespējas.

"Finanšu Stabilitātes Pārskata" mērķis ir veicināt sabiedrības izpratni par Latvijas finanšu sistēmu un vērst uzmanību uz sistēmiskiem riskiem, kas varētu apdraudēt Latvijas finanšu sistēmas stabilitāti.

"Finanšu Stabilitātes Pārskatā" analizēta un novērtēta Latvijas finanšu sistēmas darbība un riski, īpašu uzmanību pievēršot kredītiestāžu darbībai, balstoties uz finanšu tirgus datiem līdz 2015. gada februāra beigām, ekonomiskajiem datiem līdz 2015. gada marta beigām vai vēlāk pieejamiem datiem pārskata sagatavošanas brīdī, kredītiestāžu, finanšu infrastruktūras datiem līdz 2015. gada marta beigām. Prognozes balstītas uz jaunākajiem pieejamiem datiem.

Aprēķinot ROE, kopējo kapitāla rādītāju, pirmā līmeņa kapitālā rādītāju, pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītāju, atklāto valūtas pozīciju, FKTK noteikto likviditātes rādītāju, kā arī likviditātes un kredītriska jutīguma un stresa testu rezultātu un valūtas un procentu likmju riska jutīguma analīzes rezultātus, netiek iekļauti Latvijas Republikā reģistrēto ārvalstu kredītiestāžu filiāļu dati.

Sagatavojot grafiskos attēlus un tabulas, izmantoti šādi datu avoti: Bloomberg un SVF (1.1. att.), Bloomberg (1.2.–1.4. att.), ECB, attiecīgo valstu centrālās bankas un/vai Latvijas Banka (1.5., 1.16., 2.2., 2.5.–2.8., 2.12., 2.16.–2.19., P1.4., P3.1.–P3.4. un P4.1. att., 1.1., 2.2., 2.3. un P4.1. tabula), CSP (1.6.–1.9., 1.14. un 1.15. att.), Eurostat (1.10. un 1.13. att.), Latvijas Banka un CSP (1.11. att.), ECB, attiecīgo valstu centrālās bankas un/vai Latvijas Banka un Eurostat (1.12. att.), Latvijas Bankas aprēķini, balstoties uz Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmatas datiem (1.17. att.), Latvijas Bankas aprēķini, balstoties uz CSP, SIA "Latio", SIA "Oberhaus" un SIA "Arco Real Estate" datiem (1.18. att.), Latvijas Bankas aprēķini, balstoties uz CSP, Latvijas Bankas un SIA "Latio" datiem (1.19. att.), Latvijas Bankas aprēķini, balstoties uz FKTK datiem (2.1., 2.3., 2.11., 2.13.–2.15. un P1.5.–P1.8. att.), FKTK (2.4., 2.9., 2.10., 2.20., 2.21., 3.5., P1.1.–P1.3. un P1.11. att. un 2.1. tabula), Latvijas Bankas aprēķini, balstoties uz Latvijas Bankas, FKTK un CSP datiem (3.1.–3.4. att.), LCD (4.3. att.), Latvijas Banka un FKTK (P1.1. un P1.2. tabula), Latvijas Bankas aprēķini, balstoties uz Latvijas Bankas un CSP datiem (P1.10. un P4.1. att.), Latvijas Bankas aprēķini, balstoties uz Bloomberg, Latvijas Bankas, FKTK, ECB, Eurostat un CSP datiem (P2.1.–P2.7. att.), Latvijas Bankas organizētā kredītiestāžu veiktā aptauja par riskiem Latvijas finanšu sistēmā (P2.8. att. un P2.1. tabula) un Latvijas Bankas aprēķini, balstoties uz Latvijas Bankas, FKTK, Bloomberg un ECB datiem (P2.9. att.).

SATURS

KOPSAVILKUMS	4
1. MAKROFINANSIĀLĀ VIDE	8
1.1. Ārējā makrofinansiālā vide	8
1. ielikums. Krievijas un Ukrainas ģeopolitisko notikumu ietekme uz Latvijas tautsaimniecību un finanšu sektoru	11
1.2. Iekšzemes makrofinansiālā vide	14
1.3. Kredītiestāžu klientu finansiālā ievainojamība	15
1.3.1. Mājsaimniecību finansiālā ievainojamība	16
1.3.2. Nefinanšu sabiedrību finansiālā ievainojamība	17
1.3.3. Nekustamā īpašuma tirgus attīstība	19
2. KREDĪTIESTĀŽU SEKTORA ATTĪSTĪBA UN RISKI	22
2.1. Kredītu dinamika un kredītrisks	22
2.2. Finansējuma un likviditātes risks	25
2.3. Tirgus risks	29
2.3.1. Kredītiestāžu valūtas risks	29
2.3.2. Kredītiestāžu procentu likmju risks	31
2.4. Pelnītspēja	33
2.5. Kapitalizācija	35
2.6. Kredītiestāžu šoku absorbētspēja	37
3. NFS ATTĪSTĪBA UN RISKI	40
3.1. NFS attīstība	40
3.2. NFS kreditēšanas pakalpojumi	41
3.3. NFS pārējie finanšu pakalpojumi	43
4. SISTĒMISKI NOZĪMĪGAS MAKSĀJUMU UN NORĒĶINU SISTĒMAS	45
4.1. Maksājumu sistēmas	45
4.2. Vērtspapīru norēķinu sistēmas	47
PIELIKUMI	50
1. Kredītiestāžu darbības rādītāji	50
2. Finanšu stabilitātes risku novērtējuma rīki	55
3. Latvijas Bankas aptaujā paustā iedzīvotāju attieksme pret kreditēšanu	58
4. Pretcikliskā kapitāla rezerve – analītiskais ietvars un lietojums	60
5. Finanšu stabilitāti stiprinošie pasākumi eiro zonā un ES	63

SAĪSINĀJUMI

AS – akciju sabiedrība	ES – Eiropas Savienība
ASV – Amerikas Savienotās Valstis	ESM – Eiropas Stabilitātes mehānisms
BBUK – Bāzeles Banku uzraudzības komiteja	ESRK – Eiropas Sistēmisko risku kolēģija
BRRD – Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva, ar ko izveido kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību atvēršanas un noregulējuma režīmu un groza Padomes Direktīvu 82/891/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2001/24/EK, 2002/47/ EK, 2004/25/EK, 2005/56/EK, 2007/36/EK, 2011/35/ES, 2012/30/ES un 2013/36/ES un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1093/2010 un (ES) Nr. 648/2012	EURIBOR – eiro starpbanku kredītu procentu likmju indekss (<i>euro interbank offered rate</i>)
CRD IV – Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK	<i>Eurostat</i> – Eiropas Savienības Statistikas birojs
CRR – Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 575/2013 par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām, un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012	FKTK – Finanšu un kapitāla tirgus komisija
CSP – Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde	FOP – beznaudas vērtspapīru pārvedumi (<i>free of payment</i>)
DENOS – LCD vērtspapīru norēķinu sistēma	GAP – PJA un PJS starpība
DVP – ar naudas norēķiniem saistīti vērtspapīru pārvedumi jeb piegāde pret samaksu (<i>delivery versus payment</i>)	IKP – iekšzemes kopprodukts
ECB – Eiropas Centrālā banka	LCD – Latvijas Centrālais depozitārijs
EK – Eiropas Komisija	LSK – likviditātes seguma koeficients (<i>liquidity coverage ratio</i>)
EKS sistēma – Latvijas Bankas elektroniskā klīringa sistēma (EKS sistēma)	MFI – monetārā finanšu iestāde
ENR – ekonomiskā noskaņojuma rādītājs (<i>economic sentiment indicator</i> ; ESI)	NFS – nebanku finanšu sektors
	NVS – Neatkarīgo Valstu Sadraudzība
	PCI – patēriņa cenu indekss
	PJA – pret procentu likmju pārmaiņām jutīgie aktīvi
	PJS – pret procentu likmju pārmaiņām jutīgās saistības
	PKR – precikliskā kapitāla rezerve
	ROA – aktīvu atdeve (<i>return on assets</i>)
	ROE – kapitāla atdeve (<i>return on equity</i>)
	RSA – riska svērtie aktīvi
	SAMS sistēma – Latvijas Bankas starpbanku automatizētā maksājumu sistēma
	SIA – sabiedrība ar ierobežotu atbildību
	SNV – saistību nepildīšanas varbūtība
	SNZ – zaudējumi, kas var rasties saistību nepildīšanas gadījumā
	SVF – Starptautiskais Valūtas fonds
	VAS – valsts akciju sabiedrība
	VNM – Vienotais noregulējuma mehānisms
	VUM – Vienotais uzraudzības mehānisms

KOPSAVILKUMS

Latvijas finanšu sektora attīstību raksturojošie svarīgākie rādītāji turpina uzlaboties – kredītiestāžu kopējā peļņa, darbības efektivitāte un kapitāla atdeve palielinās un saglabājas augsta kredītiestāžu kapitalizācija un likviditāte. Mērenas ekonomiskās izaugsmes apstākļos iekšzemes aizņēmēju maksātspēja un kredītiestāžu kredītportfeļa kvalitāte pakāpeniski uzlabojas. Vienlaikus kredītiestāžu rezidentiem izsniegto kredītu atlikums turpina samazināties. Vājas kreditēšanas ieilgšana kavē investīciju attīstību un ierobežo tautsaimniecības ilgtspējīgas attīstības potenciālu, kā arī sašaurina kredītiestāžu nākotnes ienākumu bāzi. Ārējās makrofinansiālās vides pasliktināšanās un ar to saistītās nenoteiktības pieaugums joprojām rada būtiskākos riskus Latvijas tautsaimniecības attīstībai un finanšu stabilitātei. Ārējie makrofinansiālie riski ir palielinājušies, un to galvenokārt nosaka ekonomisko un politisko risku pieaugums Krievijā. Vienlaikus Latvijas kredītiestāžu spēja absorbēt iespējamās ārējos un iekšējos šokus ir laba, jo to kapitalizācija un likviditāte ir augsta. To apstiprina arī Latvijas Bankas veiktie makroekonomisko stresa testu, jutīgumu analīzes un likviditātes stresa testu rezultāti. VUM darbības uzsākšana 2014. gada novembrī ir svarīgs Latvijas un eiro zonas finanšu stabilitāti stiprinošs faktors.

Galvenie sistēmiskie riski Latvijas finanšu sistēmas stabilitātei ir šādi:

1) ārējās makrofinansiālās vides pasliktināšanās un augstas nenoteiktības ieilgšana, īpaši saistībā ar politisko un ekonomisko situāciju Krievijā, kas var negatīvi ietekmēt Latvijas tautsaimniecības izaugsmi, kredītiestāžu aktīvu kvalitāti un pelnītspēju;

2) vājas kreditēšanas ieilgšana, kas ierobežo tautsaimniecības attīstību un kredītiestāžu ienākumu gūšanas iespējas nākotnē.

Būtiskākos riskus Latvijas finanšu sistēmas stabilitātei rada ārējās makrofinansiālās vides pasliktināšanās un ar to saistītās augstās nenoteiktības iespējamā ieilgšana. Uz eiro zonas tautsaimniecības perspektīvu zināmas uzlabošanās fona ārējo risku pieaugumu pašlaik galvenokārt nosaka politiskās un ekonomiskās situācijas pasliktināšanās Krievijā: tās ekonomiskā lejupslīde, nozīmīgās naftas cenu un Krievijas rubļa vērtības pārmaiņas, augsta politiskā neskaidrība (t.sk. jauni sankciju un pretsankciju riski), kā arī Krievijas kredītreitīngā pazemināšana zem investīciju līmeņa. Minēto faktoru ietekme uz Latvijas tautsaimniecību un finanšu stabilitāti galvenokārt var izpausties caur ārējās tirdzniecības kanālu, vājāku konfidenci, ierobežotām investīcijām un kopējās izaugsmes palēnināšanos. Šiem procesiem pastiprinoties vai ieilgstot, var tikt negatīvi ietekmēta to kredītņēmēju maksātspēja, kuriem ir cieša sadarbība ar Krieviju, un vēlāk otrreizējās ietekmes veidā arī plašāka nefinanšu sabiedrību un mājsaimniecību skaita maksātspēja, tādējādi atspoguļojoties aizdevēju kredītportfeļa kvalitātes un pelnītspējas pasliktinājumā.

Lai gan eiro zonā joprojām ir vājas ekonomiskās izaugsmes un deflācijas riski un nav skaidrības par Grieķijas valsts parāda problēmas risinājumu, makrofinansiālās attīstības izredžu nosacījumi eiro zonā kopumā kļuvuši nedaudz labāki. Pēc eiro zonas banku aktīvu visaptverošā novērtējuma ir daudz lielāka skaidrība par eiro zonas kredītiestāžu sektoru, un VUM darbības uzsākšana 2014. gada novembrī ir svarīgs eiro zonas finanšu stabilitāti stiprinošs faktors. Konfidences rādītāji ES un eiro zonā pēdējos mēnešos lēnām uzlabojas, un 2014. gada 4. ceturkšņa IKP rādītāji eiro zonā (īpaši Vācijā) izrādījās labāki, nekā gaidīts. Euro vērtības kritums ir labvēlīgs eiro zonas eksportam. Zemās naftas cenas samazina nefinanšu sabiedrību izmaksas un palielina iedzīvotāju rīcībā esošos ienākumus. ECB lēmums par aktīvu iegādes programmas paplašināšanu vērsts uz ieguldījumu un patēriņa stimulēšanu un vienlaikus nostiprina zemo procentu likmju perioda turpināšanos. Arī vairākās citās ārpus eiro zonas esošajās valstīs tika pārskatīta monetārā politika (t.sk. *Sveriges Riksbank* pieņēma lēmumu par negatīvām procentu likmēm un nelielas aktīvu iegādes programmas uzsākšanu). Taču vienlaikus zemo procentu likmju vide raisa arī bažas par jauniem finanšu stabilitātes riskiem plašākā kontekstā saistībā ar zemākām peļņas iespējām finanšu iestādēm un iespējamo tendenci

uzņemties pārmērīgus riskus augstāka ienesīguma meklējumos, kā arī ar riska prēmiju pērkšņas pārvērtēšanas iespējamo ietekmi.

Zemo procentu likmju apstākļos lielāko mātesbanku mītņeszemēs – Zviedrijā un Norvēģijā – saglabājas labvēlīgi valdību un mātesbanku finansējuma nosacījumi. Vienlaikus riski saistībā ar augošo mājsaimniecību parādu un lielajām nekustamā īpašuma cenām tajās turpina uzkrāties, neraugoties uz veiktajiem makrouzraudzības pasākumiem. Šie riski ir svarīgi arī reģionālā Ziemeļvalstu un Baltijas valstu kontekstā, ņemot vērā to potenciālo ietekmi uz Ziemeļvalstu un Baltijas valstu finanšu sistēmu, t.sk. mātesbanku aizņemšanās iespējām finanšu tirgos.

Ārējo risku ietekmē iekšzemes tautsaimniecības izaugsme nedaudz palēninās. Eksporta nosacījumu pasliktināšanās Krievijā un tajos tirgos, kur Krievijas faktora dēļ auga konkurence, ietekmē daļu Latvijas nefinanšu sabiedrību. Tomēr kopumā reālais preču un pakalpojumu eksports turpināja palielināties. Jaunu noieta tirgu meklēšana palīdz uzturēt ražošanas un eksporta apjomu. Lielāki ārējie riski, kā arī iekšzemes tiesiskās vides nestabilitāte saistībā ar plāniem ieviest t.s. nolikto atslēgu principu mājsaimniecībām no jauna izsniegtajiem hipotēku kredītiem nelabvēlīgi ietekmē ražotāju un pakalpojumu sniedzēju konfidenci, un investīciju attīstība kopumā ir vāja. Investīciju aktivitāti palīdz uzturēt pieejamo ES fondu apguve. Tautsaimniecības izaugsmi galvenokārt virza iekšzemes patēriņš. Būtisks reālā atalgojuma kāpums vairo mājsaimniecību rīcībā esošos ienākumus un sekmēja patērētāju noskaņojuma uzlabošanu. Vienlaikus uzlabojums darba tirgū palēninās. Saskaņā ar bāzes scenāriju 2015. gadā tautsaimniecībā prognozēta mērena un mazliet lēnāka izaugsme nekā iepriekš.

Tautsaimniecības izaugsmes palēnināšanās pagaidām nav atspoguļojusies iekšzemes aizņēmēju maksātspēju un kredītportfeļa kvalitāti raksturojošajos rādītājos. Mājsaimniecību neto parāda un procentu maksājumu sloga sarukums, rīcībā esošo ienākumu kāpums, kā arī kavēto un pārstrukturēto kredītu atlikuma īpatsvara samazināšanās liecina par mājsaimniecību labāku maksātspēju. Vienlaikus mājsaimniecību maksātspēja joprojām ir jutīga pat pret nelielu iespējamo ienākumu sarukumu, kas galvenokārt skaidrojams ar to samērā zemo līmeni. Ņemot vērā, ka tiek prognozēta iedzīvotāju rīcībā esošo ienākumu pieauguma turpināšanās, kredītrisks aizdevumiem mājsaimniecībām netiek palielināts. Arī iekšzemes nefinanšu sabiedrību finansiālie rādītāji, kā arī tām izsniegto aizdevumu kvalitātes uzlabošanās liecina, ka to maksātspēja kopumā pakāpeniski uzlabojas. Tomēr ārējās vides pasliktināšanās daļai nefinanšu sabiedrību palielina finansiālās ievainojamības riskus. Ja nelabvēlīgi ārējie faktori pastiprināsies vai ieilgs un to ietekme uz tautsaimniecību padziļināsies, kredītrisks pieaugs arī plašākam aizņēmēju lokam.

Augstāki riski Krievijā palielina kredītrisku nerezidentiem izsniegtajiem kredītiem, kā arī riskus attiecībā uz citiem ar Krieviju saistītiem ieguldījumiem. Šis risks ir nozīmīgāks tām nerezidentus apkalpojošām kredītiestādēm, kurās šie ieguldījumi ir būtiski attiecībā pret to kapitālu. Latvijas Bankas veikto stresa testu un jutīguma analīzes rezultāti liecina, ka Latvijas kredītiestāžu sektoram ir laba noturība pret kredītriska pieaugumu ar Krieviju saistīto šoku nozīmīga palielinājuma gadījumā.

Iekšzemes kredītportfelis turpina sarukt jau septīto gadu – 2014. gada beigās kredītu atlikums bija par 40% mazāks nekā 2008. gada beigās. Gan rezidentu mājsaimniecībām, gan nefinanšu sabiedrībām izsniegto kredītu atlikuma gada pārmaiņu temps ir negatīvs, arī neietverot norakstītos kredītus un vienreizēju faktoru ietekmi. Saskaņā ar kredītešanas apsekojuma rezultātiem saglabājas vājš nefinanšu sabiedrību pieprasījums pēc kredītiem, un arī kredītiestādes neplāno nefinanšu sabiedrībām atvieglot kredītu standartus. To galvenokārt sekmē arī neskaidrības pieaugums ārējā vidē. Turpretī mājsaimniecību kredītešanu 2014. gadā ietekmēja iekšzemes tiesiskās vides nestabilitāte saistībā ar plāniem ieviest t.s. nolikto atslēgu principu mājsaimniecībām no jauna izsniegtajiem hipotēku kredītiem. Nolikto atslēgu princips galarezultātā tika ieviests kā izvēles iespēja, un kredītiestādes pārskatījušas iepriekš noteiktos stingrākos kredītu standartus mājsaimniecībām. Uzsāktā pirmā mājokļa būvniecībai vai iegādei valsts izsniegta

galvojuma programma nedaudz veicinās mājsaimniecību kreditēšanu, taču programmas apjoms ir neliels. Prognozējams, ka 2015. gadā iekšzemes kredītportfelis turpinās sarukt. Vājas kreditēšanas ieilgšana kavē investīciju attīstību un ierobežo tautsaimniecības ilgtspējīgas attīstības potenciālu, kā arī sašaurina kredītiestāžu nākotnes ienākumu bāzi.

Kredītiestāžu finansējuma struktūrā turpina augt rezidentu un nerezidentu noguldījumu loma. Kreditēšanas sarukuma un rezidentu noguldījumu atlikuma kāpuma apstākļos būtiski samazinājusies iekšzemes noguldījumu atlikuma un kredītu atlikuma attiecība. Kredītiestādes jau lielā mērā spēj finansēt kreditēšanu ar rezidentu noguldījumiem, un mātesbanku (īpaši ilgtermiņa) finansējumam kopumā ir tendence mazināties. Sarūkot mātesbanku ilgtermiņa finansējumam, turpina augt rezidentus apkalpojošo kredītiestāžu aktīvu un pasīvu termiņstruktūras nesabalansētība. Finansējuma un likviditātes riskus šīm kredītiestādēm mazina augstais likvīdo aktīvu īpatsvars, kā arī pieejamais mātesbanku atbalsts.

Lai gan uz nerezidentu apkalpošanu vērsto kredītiestāžu aktīvu un piesaistīto nerezidentu noguldījumu pieaugums ir paātrinājies, to galvenokārt noteikusi eiro kursa būtiskā samazināšanās attiecībā pret ASV dolāru un citām nozīmīgākajām valūtām, kurās veikta lielākā nerezidentu noguldījumu daļa. Nerezidentu noguldījumi joprojām tiek ieguldīti galvenokārt īstermiņa ārvalstu aktīvos, un likvīdo aktīvu īpatsvars kopējos aktīvos šajās kredītiestādēs ir nozīmīgs. Latvijas Bankas veiktie likviditātes stresa testi, kas novērtē finansējuma aizplūdes iespējamo seku nozīmīgumu, liecina, ka kredītiestāžu spēja izturēt finansējuma aizplūdes šoku saglabājās augsta un 2014. gadā nav mainījies. Riskus, kuri var rasties saistībā ar nerezidentus apkalpojošo kredītiestāžu darbības modeli, mazina FKTK noteiktās individuālās papildu likviditātes un kapitāla pietiekamības prasības nerezidentus apkalpošajām kredītiestādēm uzraudzības pārbaudes procesa (II pīlāra) ietvaros. Prasību līmenis atkarīgs gan no darījumu ar nerezidentiem īpatsvara, gan no šo darījumu pieauguma tempa.

Kredītiestāžu pelnītspēja un darbības efektivitāte 2014. gadā turpināja uzlaboties. Taču kopējās peļņas uzlabošanas galvenokārt turpināja noteikt mazāks uzkrājumu veidošanas apjoms un iepriekš veikto uzkrājumu samazināšana, bet peļņa pirms uzkrājumu izveides un nodokļu nomaksas, kā arī finansālās darbības peļņa 2014. gadā nedaudz samazinājās. Īstermiņā kredītiestāžu pelnītspējas riski kopumā ir zemi. Tomēr augstāki ārējie riski un lēnāka iekšzemes izaugsme, kredītportfeļa sarukums, zemu procentu likmju vide, kā arī sarūkošās iespējas turpināt uzkrājumu un administratīvo izdevumu mazināšanu palielina nenoteiktību par kredītiestāžu ienākumu gūšanas iespējām nākotnē.

Kredītiestāžu kapitāla pietiekamība ir augsta, un ar to saistītie riski kopumā ir zemi. Sākot ar 2014. gadu, kredītiestāžu kapitāla pietiekamība tiek aprēķināta saskaņā ar CRR un CRD IV prasībām, kuras nosaka gan minimālās kapitāla prasības, gan arī kopējās kapitāla prasības kredītiestādēm. Jaunās kapitāla prasības Latvijas kredītiestāžu kapitalizāciju raksturojošo rādītāju līmeni būtiski neietekmē, tie ir pat augstāki nekā iepriekš un krietni pārsniedz CRR noteiktās minimālās kapitāla prasības un kopējās kapitāla prasības. Kredītiestāžu pašu kapitāla galvenā sastāvdaļa ir pirmā līmeņa pamata kapitāls, kas nodrošina augstu kapitāla kvalitāti.

Saskaņā ar grozījumiem Kredītiestāžu likumā, kas paredz CRD IV prasību par PKR ieviešanu un uzturēšanu, sākot ar 2015. gadu, FKTK reizi ceturksnī nosaka un publisko PKR normu. PKR kā papildu kapitāla prasības mērķis ir stiprināt kredītiestāžu noturīgumu pret cikliskajiem sistēmiskajiem riskiem, kas rodas, pārmērīgi strauji augot izsniegto kredītu apjomam. Ņemot vērā kredītu atlikuma sarukumu, 2015. gada janvārī FKTK pirmo reizi noteica PKR normu riska darījumiem ar Latvijas rezidentiem 0% apmērā. Saskaņā ar pašreizējām kreditēšanas un IKP pieauguma tempa prognozēm FKTK paredz, ka tuvāko gadu laikā noteikto normu nebūs nepieciešams paaugstināt.

FKTK turpina pievērst pastiprinātu uzmanību un noteikt paaugstinātas kapitāla un likviditātes prasības kredītiestādēm, kuru darbība saistīta ar nerezidentu klientu

apkalpošanu. FKTK uzraudzības pārbaudes procesa (II pīlāra) ietvaros kredītiestādēm, kuru darbība saistīta ar nerezidentu klientu apkalpošanu, veikta gadskārtējā kapitāla pietiekamības prasību un individuālo likviditātes rādītāju noteikšana.

NFS sniegums 2014. gadā kopumā bija veiksmīgs. NFS aktīvos turpināja augt nebanku kredītēšanas pakalpojumu nozīme, un to sniedzēji uzrādīja īpaši labus peļņas rādītājus. Pārējo NFS finanšu pakalpojumu sniedzēju vidū straujāka aktīvu izaugsme bija vērojama privātajiem pensiju fondiem un apdrošināšanas sabiedrībām. Daļai kredītēšanas pakalpojumu sniedzēju, galvenokārt līzingu sabiedrībām, kredītrisku paaugstina makrofinansiālās situācijas pasliktināšanās Krievijā. Pārējo NFS finanšu pakalpojumu sniedzēju pelnītspējas risku palielina ilgstoši zemas procentu likmes, tomēr pagaidām to darbības ienesīgums turpina būt pozitīvs. NFS samērā nelielā aktīvu apjoma dēļ NFS ietekme uz finanšu sistēmu kopumā joprojām ir ierobežota. 2014. gadā NFS aktīvu īpatsvars finanšu sektorā nedaudz samazinājās. Arī NFS saites ar kredītiestāžu sektoru nerada nozīmīgus riskus finanšu stabilitātei.

Sistēmiski nozīmīgās finanšu tirgus infrastruktūras TARGET2-Latvija sistēma un DENOS sistēma nodrošina tās dalībniekiem un visai finanšu sistēmai efektīvu un drošu maksāšanas un norēķinu vidi, un to raita darbība veicina finanšu stabilitāti. Sistēmiskā riska iespējamība gan TARGET2-Latvija sistēmā, gan DENOS sistēmā 2014. gadā saglabājās zema, jo pieejamā likviditāte būtiski pārsniedza norēķiniem nepieciešamo likviditāti. Abām sistēmām 2014. gadā un 2015. gada 1. ceturksnī pieejamības rādītājs bija 100%.

1. MAKROFINANSIĀLĀ VIDE

Latvijas finanšu sektora makrofinansiālo vidi ietekmēja vairāki nozīmīgi notikumi. Būtiska strukturāla un finanšu stabilitāti stiprinoša pārmaiņa bija VUM darbības uzsākšana 2014. gada novembrī. Turpretī politisko un ekonomisko risku pieaugums Krievijā palēnināja Latvijas tautsaimniecības izaugsmi un paaugstināja kredītrisku daļai aizņēmēju un ar Krieviju saistītajiem ieguldījumiem. Lai gan lēnāka nekā iepriekš, tautsaimniecībā joprojām vērojama mērena izaugsme, un aizņēmēju maksātspēja kopumā turpina pakāpeniski uzlaboties. Nestabilitāte iekšzemes tiesiskajā vidē (galvenokārt saistībā ar grozījumiem Maksātspējas likumā un pārmaiņām termiņuzturēšanās atļauju izsniegšanas politikā) 2014. gadā ietekmēja mājsaimniecībām mājokļa iegādei izsniegto kredītu dinamiku un noteica nevienmērīgas attīstības tendences atsevišķos nekustamā īpašuma tirgus segmentos. Vienlaikus iekšzemes finanšu vidi pozitīvi ietekmēja starptautisko kredītreitingu aģentūru veiktie uzlabojumi Latvijas valsts kredītreitinga vērtējumā. ECB monetārās politikas ietekmē turpina sarukt procentu likmes un notiek pārmaiņas arī Latvijas kredītiestāžu aktīvu struktūrā – samazinoties kredītiestāžu noguldījumu atlikumam Latvijas Bankā, aug ieguldījumi parāda vērtspapīros. Zemo procentu likmju vides apstākļos Latvijas lielāko mātesbanku finansējuma nosacījumi saglabājas labvēlīgi. Tomēr vienlaikus mātesbanku mītneszemēs uzkrājas riski saistībā ar riska prēmiju iespējamo straujo pārvērtēšanu, kā arī ar attīstības tendencēm to kredīšanas un nekustamā īpašuma tirgos un mājsaimniecību parāda augsto līmeni.

1.1. Ārējā makrofinansiālā vide

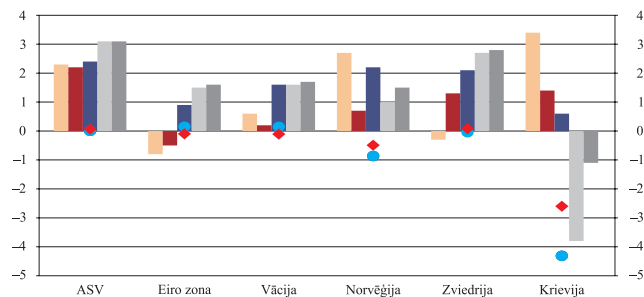
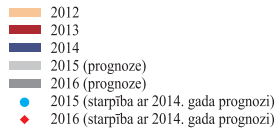
Ārējās makrofinansiālās vides riski ir pieauguši, un to galvenokārt nosaka makrofinansiālās situācijas pasliktināšanās Krievijā, atspoguļojoties Latvijas tautsaimniecības izaugsmes palēninājumā un neskaidrības kāpumā. Euro zonas tautsaimniecībā vērojama lēna atveseļošanās, tomēr kopumā euro zonas izaugsme joprojām ir vāja. Riski saistībā ar Grieķijas valsts parāda problēmu ir nozīmīgi auguši, taču pagaidām tie nav būtiski ietekmējuši euro zonas finanšu tirgus. Kopumā situācija euro zonas finanšu tirgos stabilizējās un to fragmentācija būtiski mazinājās. Finanšu stabilitātes veicināšanai euro zonā nozīmīga ir VUM darbības uzsākšana. ECB paplašinātā aktīvu iegādes programma varētu sekmēt kredīšanas atveseļošanu euro zonā. Vienlaikus zemo procentu likmju vides izraisītie augstāka ienesīguma meklējumi rada bažas par jauniem riskiem, kas var rasties pēkšņas riska prēmiju pārvērtēšanas ietekmē. Šā riska īstenošanās var negatīvi ietekmēt Latvijas kredītiestāžu lielākās mātesbankas, kuras atkarīgas no tirgus finansējuma.

Pasaules tautsaimniecībā turpinās pakāpeniska izaugsme, tomēr attīstības tendences dažādos reģionos ir ļoti atšķirīgas. Ārējo makrofinansiālo vidi raksturo zemas procentu likmes un riska prēmijas samazināšanās, ar to saistītās kapitāla plūsmas augstāka ienesīguma meklējumos, nozīmīgas valūtas kursa pārmaiņas, būtisks naftas cenu kritums, ievērojams ģeopolitisko un ekonomisko risku pieaugums Krievijā, lielāka neskaidrība par Grieķijas valsts parāda problēmu u.c. nozīmīgi notikumi.

Euro zonas tautsaimniecības atveseļošanās pakāpeniski turpinās, taču tā joprojām ir vāja un neviendabīga. 2014. gadā IKP dinamika bija ļoti atšķirīga gan ceturkšņu, gan valstu dalījumā. Lai gan euro zonas IKP 4. ceturkšņa rādītāji izrādījās labāki, nekā gaidīts, gadā kopumā euro zonas IKP palielinājās tikai par 0.9% (sk. 1.1. att.). Euro zonas turpmākās izaugsmes izredžu uzlabošanās lielā mērā sekmē pozitīvas ECB stimulējošo pasākumu ietekmes uz reģiona attīstību gaidas. Jaunākās publicētajās ECB prognozes liecina, ka IKP izaugsme euro zonā varētu sasniegt 1.5% 2015. gadā un 1.9% – 2016. gadā.

Vadošo centrālo banku darbība joprojām būtiski ietekmē situāciju finanšu tirgos un ekonomiskās attīstības perspektīvas pasaulē. ECB turpināja stimulējošu monetāro politiku un 2015. gada janvārī paziņoja par paplašinātās aktīvu iegādes programmas

1.1. attēls

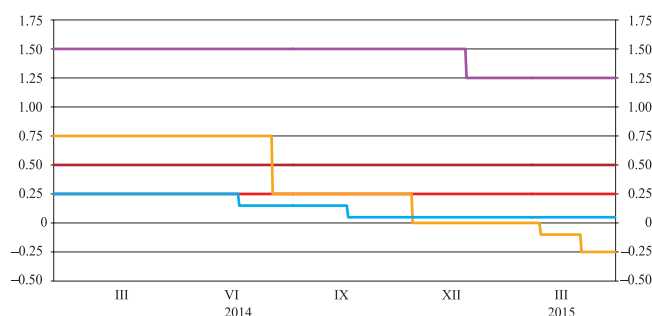
**REĀLĀ IKP GADA PĀRMAIŅAS UN SVF
2015. GADA APRĪĻA PROGNOZES**
(%)

uzsākšanu¹. ECB paplašinātie monetārās stimulēšanas pasākumi vērsti uz fragmentācijas mazināšanos eiro zonā, konfidences paaugstināšanu, turpmāku finansējuma pieejamības un cenas uzlabošanas. Vienlaikus kreditēšanas atvēršanās būtisks priekšnoteikums ir nepieciešamo strukturālo reformu veikšana ES valstīs. ECB nestandarta pasākumu ietekmi uz eiro zonas tautsaimniecību pagaidām vēl grūti aplēst, tomēr tās stabilizējošā ietekme uz eiro zonas finanšu tirgiem bija vērojama jau 2015. gada janvārī, kompensējot ar Grieķiju saistītās nenoteiktības pieaugumu. Lai gan kopumā eiro zonā kreditēšanas gada pieauguma temps vēl arvien ir negatīvs, kreditēšanas izredzes eiro zonā pēdējā gada laikā uzlabojās. ECB banku veiktās kreditēšanas aptaujas rezultāti liecina par kredītu standartu atvieglošanu un pieprasījuma kāpumu.

Finanšu stabilitātes veicināšanai eiro zonas valstīs būtiska bija ECB banku visaptverošā novērtējuma pabeigšana, ar to saistītie banku kapitāla stiprināšanas pasākumi un VUM darbības uzsākšana 2014. gada novembrī.

Zemo procentu likmju vides (sk. 1.2. att.) ietekmē finanšu tirgos turpinās augstāka ienesīguma meklējumi, kas pozitīvi ietekmē situāciju eiro zonas finanšu tirgos. Investoru pieprasījumu pēc eiro zonas valstu aktīviem sekmē eiro zonas tautsaimniecības pakāpeniska atvēršanās, ECB stimulējošo pasākumu paplašināšana, kā arī mazākas bažas par riskiem saistībā ar eiro zonas valsts parāda krīzi (tām atkal pieaugot 2014. gada beigās līdz ar Grieķijas faktora aktualizēšanos). Peļņas likmes samazinās gan valsts, gan korporatīvā sektora obligācijām. Lielai daļai Eiropas valstu valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmes sasniegušas rekordzemu līmeni (sk. 1.3. att.), arī to starpība ar Vācijas valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmi sarukusi. Tādējādi fragmentācija eiro zonas finanšu tirgos nozīmīgi mazinājusies. Būtiski, ka banku finansējuma cenas sarukums pakāpeniski sāk atspoguļoties arī kredītu procentu likmju samazinājumā mājāsaimniecībām un nefinanšu sabiedrībām no jauna izsniegtajiem kredītiem. Vienlaikus arvien palielinoties svārstībām pasaules finanšu tirgos un atjaunojoties bažām saistībā ar Grieķijas valsts parāda problēmu, ECB sistēmiskā stresa līmeņa rādītājs nedaudz pieaudzis un kļuvis svārstīgāks. Tomēr kopumā stresa līmenis eiro zonas finanšu tirgos saglabājās samērā zems, un Grieķijas banku likviditātes un finansējuma risku kāpuma ietekme uz citu eiro zonas banku un valdības finansējuma pieejamību un cenām pagaidām bija ierobežota.

1.2. attēls

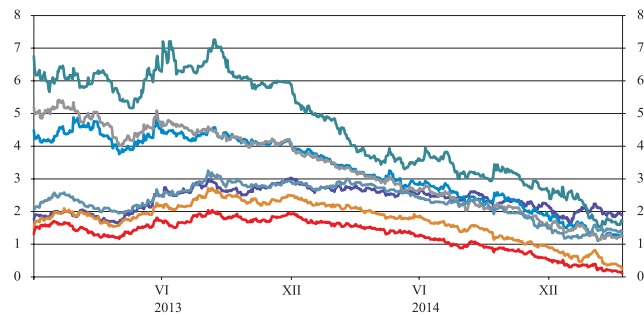
CENTRĀLO BANKU BĀZES LIKMES
(%)

¹ No 2015. gada marta aktīvu (eiro zonas valstu valdības, aģentūru un Eiropas institūciju emitēto obligāciju) iegāžu kopējais mēneša apjoms pieaudzis līdz 60 mlrd. eiro, un iegādes plānots veikt vismaz līdz 2016. gada septembrim vai līdz tiks sasniegts noturīgs mērķa inflācijas līmenis.

1.3. attēls

VALDĪBAS 10 GADU OBLIGĀCIJU PEĻNAS LIKMES (%)

— ASV
— Itālija
— Spānija
— Portugāle
— Zviedrija
— Norvēģija
— Vācija

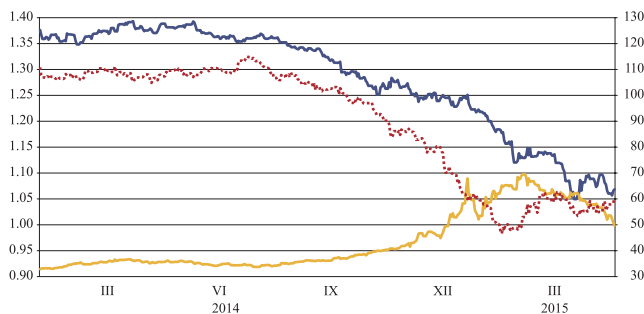
Valsts parāda apkalpošanas procentu likmju kritums ir pozitīvs faktors gan no finanšu tirgus stabilizācijas, gan no parāda apkalpošanas viedokļa, tomēr zemas procentu likmes veicina ar riska prēmijas krasu pārvērtēšanu saistītās ievainojamības pieaugumu. Lai gan īstermiņā šāda riska iestāšanās varbūtība ir samērā zema, finanšu stabilitātes riski aug saistībā ar zemām peļņas iespējām bankām un papildu risku uzņemšanos lielāka ienesīguma meklējumos.

2014. un 2015. gada miju raksturoja būtiskas svārstības valūtu un izejvielu tirgos, ievērojams bija arī naftas cenu kritums (sk. 1.4. att.). Svārstības finanšu tirgos veicināja arī atšķirības vadošo centrālo banku īstenotajā monetārajā politikā, ko nosaka dažāds pasaules lielāko tautsaimniecību attīstības ātrums. Būtisks notikums bija ASV Federālo rezervju sistēmas 2014. gada oktobra sanāksmē pieņemtais lēmums noslēgt vērtspapīru pirkšanas programmu. 2014. gada beigās un 2015. gada sākumā pastiprinājās kopš 2014. gada maija vērotais eiro kursa kritums attiecībā pret ASV dolāru. ECB lēmumam par paplašinātas aktīvu iegādes programmas uzsākšanu sekoja arī citu ārpus eiro zonas esošo valstu centrālo banku lēmumi monetārās politikas jomā.

1.4. attēls

EIRO KURSS ATTIECĪBĀ PRET ASV DOLĀRU, ASV DOLĀRA KURSS ATTIECĪBĀ PRET KRIEVIJAS RUBLI UN BRENT NAFTAS CENA

— EUR/USD
— USD/RUB (labā ass)
— Brent nafta (ASV dolāros par barelu; labā ass)

Lai gan īstermiņā eiro vērtības un naftas cenas krituma tiešā ietekme uz eiro zonas valstu tautsaimniecībām vērtējama pozitīvi, jāņem vērā arī šo faktoru ietekme uz finanšu stabilitāti saistībā ar ģeopolitisko risku pieaugumu, īpaši valstīm, kurām risku kāpumu galvenokārt nosaka makrofinansiālās situācijas pasliktināšanās Krievijā.

Ģeopolitiskās situācijas saasināšanās, ieviestās sankcijas, kapitāla aizplūde un naftas cenu kritums būtiski veicināja Krievijas tautsaimniecības izaugsmes palēnināšanos un Krievijas rubļa vērtības kritumu. Neraugoties uz apjomīgām intervencēm, kopš 2014. gada sākuma Krievijas rubļa kurss attiecībā pret ASV dolāru samazinājās divas reizes. Pēc būtiska Krievijas rubļa vērtības krituma gadu mijā tam vēlāk izdevās atgriezties 2014. gada decembra sākuma līmenī. 2014. gadā Krievijas IKP pieauga tikai par 0.6%, bet 2015. gadā gaidāms vērā ņemams Krievijas IKP kritums (aptuveni 5%). Krievijas Federācijas Centrālās bankas un valdības atbalsts bankām līdz šim palīdzēja izvairīties no banku krīzes. Lai gan ģeopolitiskā konflikta un pretsankciju pasākumu tiešā ietekme uz ES valstīm ir ierobežota un līdz šim bija daudz mazāka, nekā gaidīts, arvien aug riski ne tikai saistībā ar konfidences sarukumu, bet arī rūpniecības, tūrisma un citu nozaru vājāku attīstību atsevišķās ES valstīs (t.sk. Latvijā). Krievijas tautsaimniecības izaugsmes palēnināšanās un Krievijas rubļa vērtības kritums negatīvi ietekmē ārējo

pieprasījumu. Ekonomiskās un politiskās situācijas turpmāka pasliktināšanās Krievijā pašlaik ir nozīmīgākais risks Latvijas tautsaimniecības attīstībai un finanšu stabilitātei. Krievijas tautsaimniecības recesijas un Krievijas rubļa vērtības krituma ietekmē varētu pasliktināties ar Krieviju saistīto nefinanšu sabiedrību maksātspēja, kā arī nerezidentiem izsniegto kredītu un ieguldījumu NVS valstu emitentu vērtspapīros kvalitāte (sk. 1. ielikumu par Krievijas un Ukrainas ģeopolitisko notikumu ietekmi uz Latvijas tautsaimniecību un finanšu sektoru).

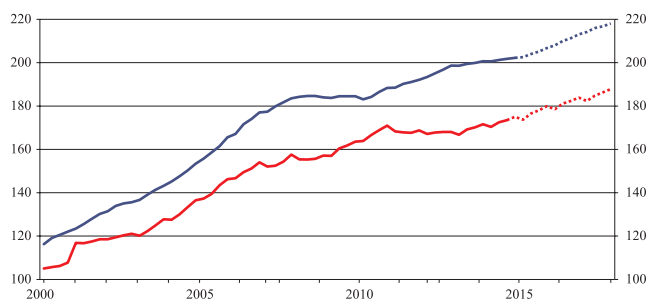
Galvenie notikumi Latvijas lielāko mātesbanku mītneszemēs pēdējos mēnešos bija saistīti ar bāzes likmju samazinājumu un valūtas kursa svārstībām Zviedrijā un Norvēģijā. Inflācijas gaidu palielināšanas nolūkā *Sveriges Riksbank* 2015. gada sākumā pieņēma lēmumu par negatīvu bāzes likmi (sk. 1.2. att.) un valdības vērtspapīru iegādes programmas uzsākšanu. Stimulējošas monetārās politikas īstenošana (t.sk. nestandarta pasākumu uzsākšana) signalizē par centrālās bankas apņēmību koncentrēties uz cenu stabilitāti. Norvēģijas centrālā banka samazināja bāzes likmi, lai ierobežotu naftas cenas krituma ietekmi uz tautsaimniecību. Reaģējot uz centrālo banku darbību šajās valstīs un eiro zonā, pēdējos mēnešos novērotas lielas Norvēģijas kronas un Zviedrijas kronas vērtības svārstības. Kopumā Ziemeļvalstu banku finanšu rādītāji joprojām ir spēcīgi, turklāt šo valstu un to lielāko banku kredītrisks ir zems – par to liecina arī ļoti zemās valdības parāda un banku parādu kredītriska mijmaiņas līgumu prēmijas.

Latvijas kredītiestāžu mātesbanku mītneszemēs Zviedrijā un Norvēģijā saglabājas riski saistībā ar nesabalansētu attīstību to mājokļu tirgos un mājsaimniecību augsto saistību līmeni. Lai gan paaugstinātas uzraudzības prasības kredītiestādēm un augsta mājsaimniecību aizņēmēju maksātspēja ir riskus mazinoši faktori, tiek lēsts, ka līdz šim veiktie makrouzraudzības pasākumi pagaidām nav ierobežojuši turpmāku risku, kuri saistīti ar mājsaimniecību augsto parāda līmeni un nekustamo īpašumu cenu attīstību, uzkrāšanos. Mājsaimniecību saistību slogs turpina augt, un centrālo banku aprēķini neliecina par tendenču maiņu tuvākajos gados (sk. 1.5. att.). Līdz ar riska prēmijas pārvērtēšanas ievainojamības pieaugumu pasaulē aug arī bažas par Ziemeļvalstu banku atkarību no īstermiņa tirgus finansējuma un tirgus konfidences.

1.5. attēls

**MĀJSAIMNIECĪBU PARĀDS ATTIECĪBĀ
PRET RĪCĪBĀ ESOŠAJIEM IENĀKUMIEM
ZVIEDRIJĀ UN NORVĒGIJĀ**
(%)

— Norvēģija
 ..... Norvēģijas centrālās bankas prognoze
 — Zviedrija
 ..... Sveriges Riksbank prognoze

1. ielikums

Krievijas un Ukrainas ģeopolitisko notikumu ietekme uz Latvijas tautsaimniecību un finanšu sektoru

Ārējo ģeopolitisko risku saasināšanās saistībā ar Krievijas un Ukrainas konfliktu, ieviestās sankcijas un pretsankciju pasākumi, kā arī Krievijas makrofinansiālās situācijas būtiska pasliktināšanās un Krievijas rubļa vērtības kritums izraisījuši bažas par šo procesu ietekmi uz ES valstu (t.sk. Latvijas) tautsaimniecību un finanšu stabilitāti.

Minēto faktoru transmisija uz Latvijas tautsaimniecību un finanšu stabilitāti var galvenokārt izpausties caur negatīvi ietekmētu ārējo preču un pakalpojumu tirdzniecību (gan sakarā ar vājāku pieprasījumu un sliktākiem tirdzniecības nosacījumiem Krievijā, gan netiešo ietekmi paaugstinātas konkurences un mazāka pieprasījuma veidā citos tirgos), vājāku konfidenci un investīcijām un kopējās izaugsmes palēnināšanos. Šiem procesiem pastiprinoties vai ieilgstot, var tikt negatīvi ietekmēta to Latvijas kredītņēmēju maksātspēja, kuriem ir ciešas saites ar Krieviju, un vēlāk caur netiešo ietekmi arī

plašāka nefinanšu sabiedrību un mājsaimniecību skaita maksātspēja. Tas savukārt var atspoguļoties kredītiestāžu un līzinga sabiedrību izsniegto aizdevumu kvalitātes un to pelnītspējas pasliktinājumā. Ja riski Krievijā turpinās būtiski palielināties, var pieaugt kredītrisks un valsts risks attiecībā uz dažu 2. grupas kredītiestāžu² ieguldījumiem Krievijā.

Lai gan Krievijas nozīme ārējos ekonomiskajos darījumos kopš Latvijas pievienošanās ES krietni mazinājusies un Latvijas galvenās tirdzniecības partnervalstis un investori ir ES valstis, Krievijas īpatsvars ārējā tirdzniecībā un ārējās investīcijās vēl arvien ir diezgan liels. 2014. gadā Krievija bija trešā lielākā Latvijas tirdzniecības partnervalsts gan preču eksportā (10.7%), gan importā (8.0%; sk. 1.1. tabulu). Saskaņā ar maksājumu bilances datiem Krievija ir Latvijas otra lielākā ārējo pakalpojumu tirdzniecības partnere (2014. gadā Krievija sasniedza 9.7% pakalpojumu eksportā un 7.0% – to importā). Pēdējā gada laikā Krievijas īpatsvars Latvijas ārējā preču tirdzniecībā ir sarucis, savukārt pakalpojumu eksportā un importā, kur lielāko daļu veido transporta pakalpojumi, lielas pārmaiņas nav notikušas.

1.1. tabula

KRIEVIJAS UN UKRAINAS ĪPATSVARŠ LATVIJAS ĀRĒJĀ TIRDZNICĪBĀ UN ĀRVALSTU TIEŠAJĀS INVESTĪCIJĀS
(%)

Gads	Krievija		Ukraina	
Preces (% no preču kopapjoma)				
	Eksports	Imports	Eksports	Imports
2013	11.3	8.3	0.3	1.0
2014	10.7	8.0	0.5	0.8
Pakalpojumi (% no pakalpojumu kopapjoma)				
	Eksports	Imports	Eksports	Imports
2013	9.9	6.8	0.7	0.7
2014	9.7	7.0	0.6	0.5
Ārvalstu tiešās investīcijas (% no ārvalstu tiešo investīciju kopapjoma)				
2013	4.9		0.8	
2014	6.9		0.7	

Krievijas sankciju skarto preču īpatsvars Latvijas preču eksportā ir mazs. 2014. gadā Krievijas sankcijām pakļautās preces tika eksportētas 43.6 milj. eiro vērtībā, veidojot tikai 0.4% no preču eksporta (2013. gadā – attiecīgi 53 milj. eiro un 0.5% no preču eksporta).

Krievija ir viena no trim galvenajām eksporta partnervalstīm arī citām tuvākā reģiona valstīm – Igaunijai, Lietuvai un Somijai, kas savukārt ir svarīgas Latvijas tirdzniecības partnervalstis. Tādējādi pastiprinās konkurence ar citām ES, īpaši ar šā reģiona valstīm, kā arī netiešā negatīvā ietekme vājāka pieprasījuma un konfidences dēļ šajos Latvijas tirgos.

Krievijas investīciju īpatsvars kopējās uzkrātajās ārvalstu tiešajās investīcijās palielinājās no 4.9% 2013. gadā līdz 6.9% 2014. gadā. Tomēr šis pieaugums lielākoties saistāms ar būtisku investīciju ieplūdi nekustamā īpašuma sektorā termiņuzturēšanās atļauju saņemšanas nolūkā (pirms stingrāku to izsniegšanas nosacījumu spēkā stāšanās).

Ukrainas īpatsvars Latvijas ārējā tirdzniecībā un investīcijās ir ļoti mazs, tādējādi ģeopolitisko notikumu ietekme uz Ukrainas ekonomisko attīstību neatstāj vērā ņemamu tiešu ietekmi uz ekonomiskajiem procesiem Latvijā.

Krievijas sankciju pasākumu tiešā ietekme uz Latvijas tautsaimniecību līdz šim bijusi neliela un daudz mazāka, nekā gaidīts. Sankciju radītā ietekme atspoguļojas atsevišķu

² 1. kredītiestāžu grupu veido kredītiestādes, kuras vairāk nekā 50% no kredītportfeļa izsniedz rezidentiem un kuras vairāk nekā 50% no noguldījumu apjoma piesaista no rezidentiem, bet 2. kredītiestāžu grupu veido pārējās kredītiestādes, kuras galvenokārt apkalpo nerezidentus un piesaista nerezidentu noguldījumus.

preču grupu eksporta rādītājos, kā arī zemākos, nekā plānots, uzņēmumu ienākuma nodokļa ieņēmumos valsts budžetā sakarā ar to, ka nefinanšu sabiedrības lūgušas piešķirt nodokļu brīvdienas saistībā ar Krievijas piemēroto preču embargo. Daudz lielāka ietekme ir Krievijas tautsaimniecības izaugsmes sarukumam un Krievijas rubļa vērtības kritumam. Latvijas eksportētāju pozīcijas Krievijas tirgū ir pasliktinājušās, Krievijā ir krities pieprasījums, pieaugusi konkurence un pavājinājusies konfidence. Nenoteiktība par ārējās vides riskiem mazinājusi vietējo uzņēmēju un ārvalstu investoru vēlmi investēt. Augstāki riski Krievijā lielākoties attiecas uz vairākām ar Krieviju saistītām nefinanšu sabiedrībām transporta un tūrisma nozarē, lauksaimniecībā, kā arī atsevišķās apstrādes rūpniecības apakšnozarēs (apģērbs, tekstilizstrādājumi, elektriskās iekārtas, pārtika un dzērieni, transportlīdzekļu ražošana). Naudas plūsmu stabilizējošie īstermiņa pasākumi (uzkrājumu izmantošana, darbvietu samazināšana, nodokļu brīvdienas u.c.), kā arī izejvielu un energoresursu cenu krituma pozitīvā ietekme var izsīkt. Tādējādi daļai kredītņēmēju ir auguši finansiālās situācijas riski. Pagaidām ārējās tirdzniecības tendencēs gan vēl nav vērojams būtisks pasliktinājums, uzņēmēji cenšas atrast jaunus noieta tirgus, IKP turpina mēreni palielināties, un aizņēmēju maksātspēja un kredītiestāžu rezidentiem izsniegto kredītu portfeļa kvalitāte kopumā vēl turpina uzlaboties.

Augstāki riski Krievijā palielina kredītrisku Krievijas rezidentiem izsniegtajiem kredītiem (sk. 2.1. sadaļu par kredītu dinamiku un kredītrisku), kā arī riskus attiecībā uz citiem ieguldījumiem Krievijā un pārējās NVS valstīs. Šis risks attiecas uz daļu no 2. kredītiestāžu grupas, kuru ieguldījumi Krievijā ir būtiski attiecībā pret to kapitālu. Riskus mazina paaugstinātas individuālās kapitāla un likviditātes prasības uz nerezidentu apkalpošanu fokusētajām kredītiestādēm, to augstais likvīdo aktīvu īpatsvars un kopumā augstā kapitalizācija. Saskaņā ar Latvijas Bankas veikto jutīguma analīzes un stresa testu rezultātiem kredītiestāžu spēja absorbēt iespējamo ārējo un iekšējo šoku radīto kredītrisku un Krievijas valsts riska pieaugumu kopumā ir augsta (sk. 2.6. sadaļu par kredītiestāžu šoku absorbētspēju). Turklāt šīs kredītiestādes nav nozīmīgas iekšzemes kredītešanas dalībnieces un noguldījumu piesaistītājas.

Sistēmas mērogā kredītiestāžu tiešie ieguldījumi Krievijā un Ukrainā ir nelieli – 2014. gada beigās Latvijas kredītiestāžu tiešie ieguldījumi Krievijā un Ukrainā (ņemot vērā valsts risku³) kopumā veidoja attiecīgi 4.3% un 0.7% no kredītiestāžu aktīviem. 2014. gadā šo ieguldījumu apjoms nedaudz samazinājās.

Savukārt no Krievijas un Ukrainas tieši piesaistītais finansējums (galvenokārt noguldījumi) 2014. gada beigās attiecīgi veidoja 4.3% un 0.8% no kredītiestāžu aktīviem. Lai gan tieši piesaistītā finansējuma īpatsvars ir neliels, tomēr jāņem vērā, ka lielākā daļa no 2. kredītiestāžu grupas nerezidentu noguldītājiem (gan mājsaimniecībām, gan privātajām nefinanšu sabiedrībām) ir atkarīgi no Krievijas makrofinansiālās un politiskās situācijas. Līdz šim nav vērojamas būtiskas pārmaiņas nerezidentu noguldījumu atlikuma pieauguma tendencēs. 2014. gadā un 2015. gada sākumā nerezidentu noguldījumu atlikums turpināja augt, izaugsmes tempam galvenokārt ASV dolāra vērtības pieauguma un sezonālo faktoru ietekmē paātrinoties gada beigās.

Krievijas un Ukrainas ieguldījumi Latvijas kredītiestāžu kapitālā ir visai nelieli – 2015. gada februārī kredītiestādes ar Krievijas un Ukrainas kapitālu veidoja attiecīgi 2.4% un 4.6% no kredītiestāžu aktīviem.

Līdz šim ārējo ģeopolitisko notikumu un Krievijas makrofinansiālās situācijas pasliktināšanās nav būtiski ietekmējusi Latvijas finanšu sistēmas stabilitāti. Tomēr Krievijas makrofinansiālo apstākļu iespējamā pasliktināšanās ir nozīmīgs ārējās vides risks.

³ Apskatāmās valsts risku veido ārvalstu aktīvi (izņemot naudu kasē, līdzdalību saistīto un radniecīgo uzņēmumu pamatkapitālā un aktīvus pārvaldīšanā), kuriem tiek pieskaitīti citas valsts ārvalstu aktīvi, ar kuriem saistītie riski pārnesti uz apskatāmo valsti (ar apskatāmās valsts rezidentu ķīlām un galvojumiem) un atņemti apskatāmās valsts ārvalstu aktīvi, ar kuriem saistītie riski pārnesti uz citām valstīm.

1.2. Iekšzemes makrofinansiālā vide

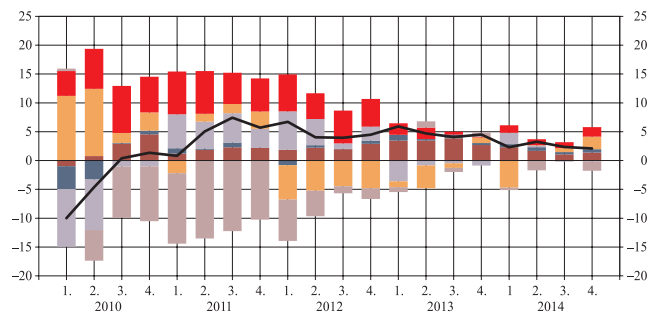
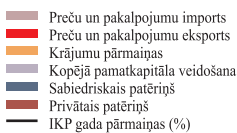
Ārējo galvenokārt ar Krieviju saistīto tiešo un netiešo risku ietekmē tautsaimniecības izaugsme palēninās, jo pieaug riski nozarēs un nefinanšu sabiedrībās, kurām ir ciešas saites ar Krieviju. Tomēr Latvijas konkurētspēja kopumā saglabājas noturīga, uzņēmēji pārorientējas uz jauniem noieta tirgiem, un eksporta rādītājos pagaidām vēl nav vērojams būtisks pasliktinājums. Iekšzemes izaugsmi turpina balstīt privātais patēriņš. Pieejamie ES fondu līdzekļi palīdz uzturēt investīciju aktivitāti. Prognozējams, ka kopumā tautsaimniecībā turpināsies mērena izaugsme, taču tā būs lēnāka nekā iepriekš. Iekšzemes finanšu vidi pozitīvi ietekmē vairāku starptautisko kredītreitingu aģentūru 2014. gadā veiktie uzlabojumi Latvijas valsts kredītreitinga vērtējumā.

Ārējās makrofinansiālās vides pasliktinājuma ietekmē Latvijas tautsaimniecības izaugsmes temps palēninājās. IKP izaugsmes temps saruka no 4.1% 2013. gadā līdz 2.5% 2014. gadā (sk. 1.6. att.). 2015. gadā gaidāma mērenāka izaugsme 2.0% apmērā.

1.6. attēls

IKP GADA PĀRMAIŅU DALĪJUMS

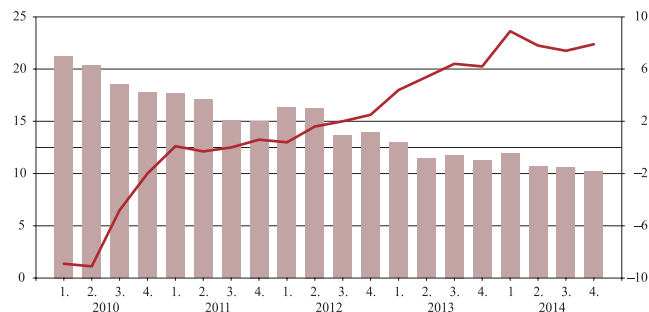
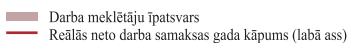
(pieprasījuma puse; procentu punktos)

Tautsaimniecības izaugsmi galvenokārt virza iekšzemes patēriņš. Iedzīvotāju pirktspējas uzlabojumu sekmē nozīmīgs reālās neto darba samaksas gada pieaugums (2014. gadā – 8.0%), ko savukārt veicina darbaspēka nodokļu sloga un ēnu ekonomikas sarukums, kā arī zemā inflācija. Prognozējams, ka 2015. gadā reālās neto darba samaksas gada pieauguma temps būs nedaudz lēnāks, tomēr joprojām samērā augsts (aptuveni 5%). Savukārt kopš 2010. gada vērojams uzlabojums darba tirgū būtiski palēninājās. Darba meklētāju īpatsvars 2014. gadā saruka tikai par 1.1 procentu punktu, gada beigās sasniedzot 10.2%. 2015. gadā tas varētu stabilizēties aptuveni 10% līmenī (sk. 1.7. att.).

1.7. attēls

DARBA MEKLĒTĀJU ĪPATSVARS UN REĀLĀS NETO DARBA SAMAKSAS GADA PIEAUGUMA TEMPS (%)

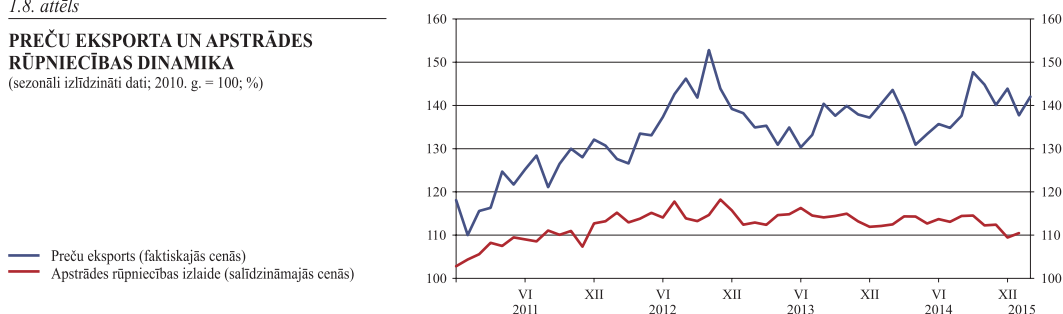

Otrs nozīmīgākais IKP izaugsmes virzītājs ir eksports. Neraugoties uz Krievijas rubļa vērtības un pieprasījuma kritumu Krievijā, tās ieviestajām sankcijām, kā arī vājo izaugsmi Eiropā, reālais preču un pakalpojumu eksports turpina augt (2014. gadā tas palielinājās par 1.9%). Jaunu noieta tirgu meklēšana palīdz uzturēt ražošanas un eksporta apjomu (sk. 1.8. att.). Tomēr, ja ārējie nelabvēlīgie faktori būtiski pastiprināsies vai ieilgs, to ietekme uz tautsaimniecības izaugsmi var padziļināties.

1.8. attēls

PREČU EKSPORTA UN APSTRĀDES RŪPniecības DINAMIKA

(sezonāli izlīdzināti dati; 2010. g. = 100; %)

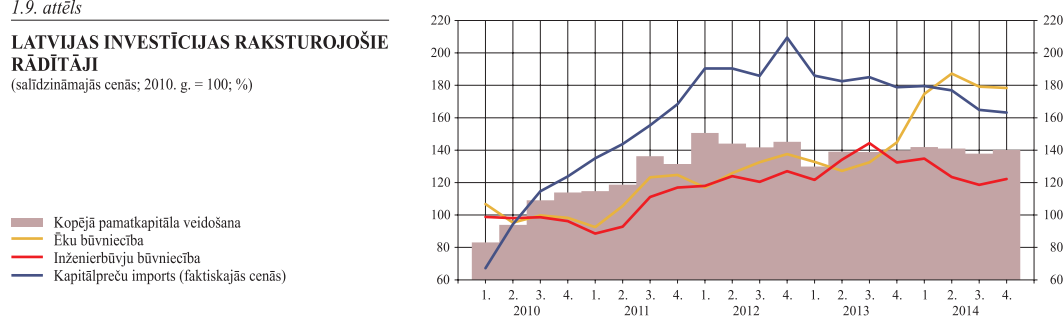

Ārējo risku pieaugums un iekšzemes tiesiskās vides mainīgums pasliktināja investoru noskaņojumu. Lai gan ieguldījumu kritums apstrādes rūpniecībā pagaidām netika novērots un kopējā pamatkapitāla veidošana 2014. gadā nedaudz pieauga, investīciju attīstība kopumā bija vāja (sk. 1.9. att.). Kapitālpreču imports turpina sarukt, Imigrācijas likuma un Maksātspējas likuma grozījumu ietekmē palēninās būvniecības un nekustamā īpašuma nozares aktivitāte, negatīvi ietekmējot iepriekš strauji augušo ēku būvniecību. Investīciju attīstību nesekmē arī vājas kreditēšanas ieilgšana. Zemais investīciju līmenis ir būtisks risks tautsaimniecības turpmākai ilgtspējīgai izaugsmei.

1.9. attēls

LATVIJAS INVESTĪCIJAS RAKSTUROJOŠIE RĀDĪTĀJI

(salīdzināmajās cenās; 2010. g. = 100; %)

Fiskālā politika kopumā turpina būt konservatīva, un nav vērojama fiskālās situācijas ietekme uz finanšu stabilitātes riskiem. 2014. gadā valdības budžeta deficīts bija 1.4% no IKP (2015. gadā plānots 1.0% no IKP), un valdības parāds bija 40.0% no IKP.

Saglabājoties mērenai ekonomiskajai izaugsmei, Latvijai pievienojoties eiro zonai, uzlabojoties Latvijas valsts kredītreitingam un Eurosistēmai uzsākot paplašināto aktīvu iegādes programmu, turpina uzlaboties Latvijas ilgtermiņa finansēšanas iespējas. Tas ļauj Valsts kasei pēc divām veiksmīgām emisijām 2014. gadā arī 2015. gadā plānot eiro obligāciju emisiju ārējā tirgū. 2014. gadā ārējā tirgū emitēto Latvijas valdības 10 gadu eiroobligāciju peļņas likme otrreizējā tirgū samazinājās no 2.96% emisijas brīdī (2014. gada aprīlis) līdz 0.47% 2015. gada marta beigās. Starpība ar attiecīgā termiņa Vācijas valdības obligāciju peļņas likmi arī saruka no 148 bāzes punktiem līdz 37 bāzes punktiem. Procentu likmju samazināšanos Latvijā ietekmē procentu likmju sarukšanas tendence eiro zonā kopumā – procentu likmju kritums vērojams visās eiro zonas valstīs, izņemot Grieķiju. LCD reģistrēto korporatīvo parāda vērtspapīru atlikums visās valūtās turpināja pieaugt, apliecinot Latvijas kredītiestāžu un nefinanšu sabiedrību spēju diversificēt finanšu piesaistes avotus.

1.3. Kredītiestāžu klientu finansiālā ievainojamība

Virkne rādītāju (nozīmīgs reālā atalgojuma kāpums, mājsaimniecību neto parāda pozīcijas būtiska uzlabošanās, sarūkošais procentu maksājumu slogs) norāda uz to, ka mājsaimniecību maksātspēja pakāpeniski uzlabojas. Tomēr mājsaimniecības joprojām ir samērā jutīgas pat pret nelielu iespējamo ienākumu sarukumu, un to galvenokārt nosaka kopumā zemais mājsaimniecību ienākumu līmenis. Arī nefinanšu sabiedrību finanšu darbību raksturojošie rādītāji liecina par to maksātspējas pakāpenisku uzlabošanos.

Tomēr ārējās vides pasliktināšanās un ekonomiskās izaugsmes palēnināšanās palielina finansiālās ievainojamības risku daļai nefinanšu sabiedrību – galvenokārt tām, kuras eksportē preces un pakalpojumus uz Krieviju. Pārmaiņas termiņuzturēšanās atļauju izsniegšanas noteikumos un neskaidrība par t.s. nolikto atslēgu principa iespējamo ietveršanu Maksātspējas likumā 2014. gadā noteica nevienmērīgu attīstību nekustamā īpašuma tirgū. 2014. gada beigās nekustamo īpašumu darījumu skaits saruka un cenu līmenis atsevišķos tirgus segmentos samazinājās pēc to straujā pieauguma, kas bija vērojams pirms jauno termiņuzturēšanās atļauju izsniegšanas noteikumu stāšanās spēkā.

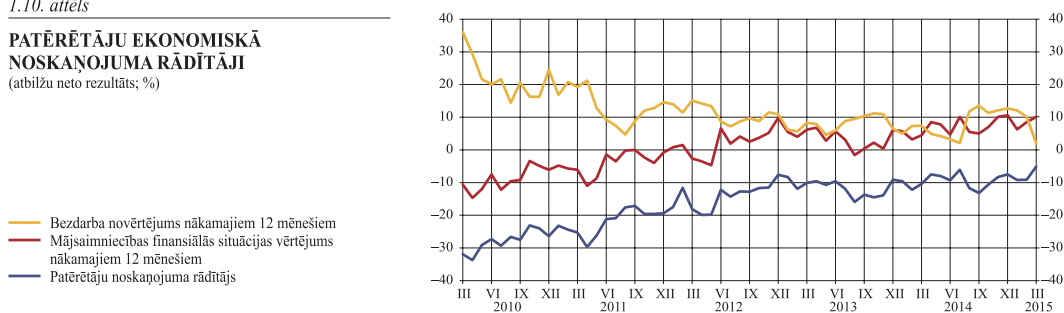
1.3.1. Mājsaimniecību finansiālā ievainojamība

Mērenas ekonomiskās izaugsmes apstākļos līdz ar atalgojuma kāpumu, zemu inflāciju, zemām procentu likmēm, kā arī sarūkošu parāda slogu mājsaimniecību maksātspēja turpina pakāpeniski uzlaboties. Mājsaimniecību finansiālās situācijas uzlabošanās apliecina mājsaimniecību nākotnes finansiālā stāvokļa novērtējuma kāpums (sk. 1.10. att.), ko lielākoties veicināja būtiskais (8.0%) reālās neto darba samaksas gada pieaugums 2014. gadā. Arī 2015. gadā tiek prognozēts nozīmīgs, taču nedaudz zemāks reālās neto darba samaksas gada kāpums (aptuveni 5%). Vienlaikus ārējo faktoru ietekmē kopš 2014. gada 2. pusgada palielinājās patērētāju bezdarba gaidas. Bezdarba līmeņa krituma temps būtiski samazinājās (sk. 1.2. sadaļu par iekšzemes makrofinansiālo vidi). Tautsaimniecības izaugsmes palēnināšanās un vājākas nodarbinātības izredzes ir nozīmīgi riski mājsaimniecību maksātspējas turpmākam uzlabojumam.

1.10. attēls

PATĒRĒTĀJU EKONOMISKĀ NOSKAŅOJUMA RĀDĪTĀJI

(atbilstu neto rezultāts; %)

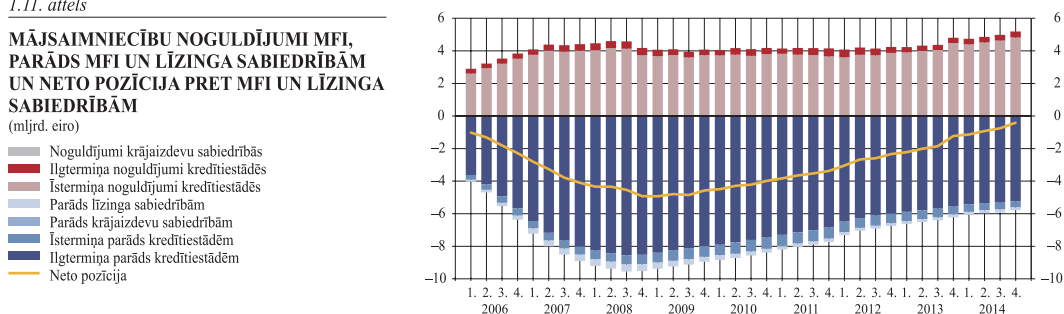

Uz mājsaimniecību finansiālā stāvokļa uzlabojumu norāda arī uzkrājumu dinamika – 2014. gadā mājsaimniecību noguldījumu atlikums pieauga par 8.1% un tā attiecība pret IKP 2014. gada beigās sasniedza 21.6% (sk. 1.11. att.). Noguldījumu atlikuma kāpumu noteica gan reālo ienākumu pieaugums, gan lielāka piesardzība tēriņos, gan arī uzkrājumu veidošanas paradumu maiņa par labu bezskaidrās naudas uzkrājumiem eiro ieviešanas ietekmē.

1.11. attēls

MĀJSAIMNIECĪBU NOGULDĪJUMI MFI, PARĀDS MFI UN LĪZINGA SABIEDRĪBĀM UN NETO POZĪCIJA PRET MFI UN LĪZINGA SABIEDRĪBĀM

(mljrd. eiro)

Vienlaikus mājsaimniecību parāds MFI un līzings sabiedrībām turpināja samazināties gan absolūtā, gan relatīvā izteiksmē. 2014. gada beigās mājsaimniecību parāda MFI un līzings sabiedrībām attiecība pret IKP bija 24.0 (salīdzinājumā ar 2013. gada beigām samazinoties par 2.7 procentu punktiem). Tādējādi mājsaimniecību negatīvā neto pozīcija pret MFI un līzings sabiedrībām 2014. gada beigās ievērojami uzlabojās (1.7% attiecībā pret IKP). Noguldījumu atlikuma un parāda pārmaiņu tempam saglabājoties līdzšinējā

apjomā, 2015. vai 2016. gadā mājsaimniecību neto pozīcija varētu kļūt pozitīva, t.i., mājsaimniecību uzkrājumi MFI varētu pārsniegt mājsaimniecību parādu MFI un līzīngā sabiedrībām.

Zemās procentu likmes un parādu līmeņa sarukums mājsaimniecībām sekmē procentu maksājumu sloga turpmāku samazināšanos. Mājsaimniecību veikto procentu maksājumu attiecība pret IKP 2014. gadā bija 0.83% (2013. gadā – 0.96%).

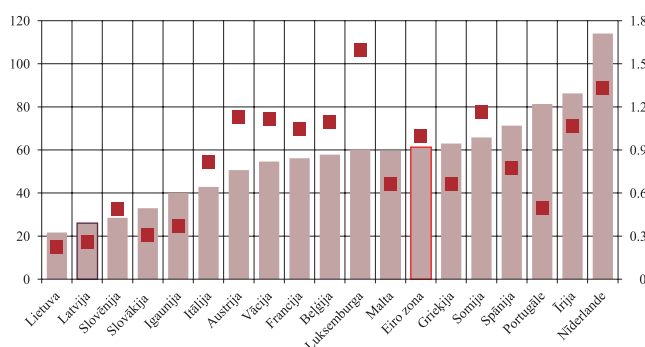
2014. gada 3. ceturkšņa beigās Latvijas mājsaimniecībām salīdzinājumā ar citām valstīm eiro zonā bija zemākā parāda attiecība pret IKP. Tomēr vienlaikus arī atalgojuma līmenis ir viens no zemākajiem eiro zonā (sk. 1.12. att.).

1.12. attēls

MĀJSAIMNIECĪBU KOPĒJAIS PARĀDS (AIZŅĒMUMI) UN ALGU LĪMENIS PRET VIDĒJO EIRO ZONĀ (% no IKP)

(% no IKP)

- Mājsaimniecību aizņēmumi 2014. gada beigās
- Vidējie neto gada ienākumi uz vienu mājsaimniecību ar diviem bērniem un ar diviem strādājošiem pret vidējo līmeni eiro zonā 2013. gadā (reizēs; labā ass)

Lai gan mājsaimniecību reālie rīcībā esošie ienākumi pieaug, mājsaimniecību zema ienākumu līmenis nosaka to, ka Latvijas mājsaimniecības ir samērā jutīgas pat pret visai nelielu iespējamo ienākumu sarukumu⁴.

Atbilstoši bāzes scenārijam gaidāms, ka mājsaimniecību maksātspēja turpinās pakāpeniski uzlaboties, jo prognozēta neliela tautsaimniecības izaugsme un reālā atalgojuma mērens kāpums. Tomēr atalgojuma pieauguma temps 2015. gadā varētu būt lēnāks nekā 2014. gadā, jo aug risks, ka tautsaimniecības izaugsmes palēnināšanās var samazināt nefinanšu sabiedrību iespējas palielināt darba samaksu. Vājākas nodarbinātības līmeņa kāpuma izredzes radīs lēnāku kopējo ienākumu pieaugumu.

Grozījumu Maksātspējas likumā pieņemšanas process ietekmēja finansiāli vājo mājsaimniecību rīcību. Plānotie grozījumi paredzēja darīt maksātspējas procesu pieejamāku un būtiski saīsināt privātpersonu maksātspējas procesa laiku, tāpēc mājsaimniecībām bija motivācija atlikt maksātspējas pieteikuma iesniegšanu līdz grozījumu spēkā stāšanās brīdim (2015. gada 1. martam). Tādējādi 2014. gada 2. pusgadā privātpersonu ierosināto maksātspējas lietu skaits salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu samazinājās par 22%. 2015. gadā gaidāms privātpersonu maksātspējas lietu skaita pieaugums. 2015. gada martā privātpersonu ierosināto maksātspējas lietu skaits salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu palielinājās par 19%.

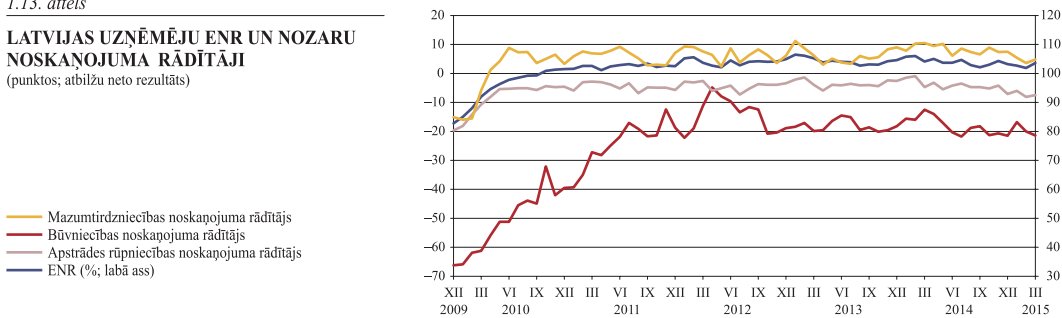
1.3.2. Nefinanšu sabiedrību finansiālā ievainojamība

Nefinanšu sabiedrību maksātspēja kopumā uzlabojās, tomēr, tautsaimniecības attīstības tempam palēninoties, arī nefinanšu sabiedrību finanšu rādītāju uzlabojums kļuva lēnāks.

Neskaidrības ārējā vidē atspoguļojās uzņēmēju ENR pasliktinājumā (sk. 1.13. att.), īpaši būvniecībā un apstrādes rūpniecībā, kur saruka pasūtījuma apjoma novērtējums un pieauga krājumu novērtējums.

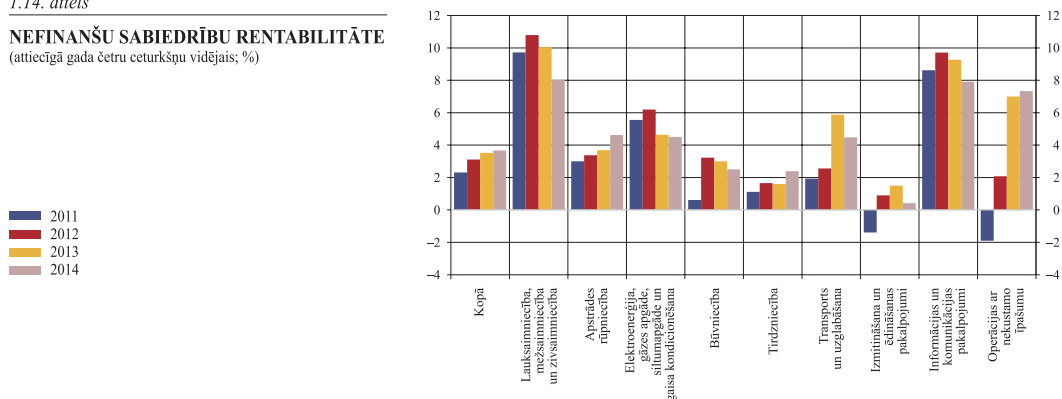
⁴ Āriņš, Mikus, Siņenko, Nadežda, Laube, Laura. *Uz aptaujas datiem balstīts mājsaimniecību kredītņēmēju finansiālās ievainojamības novērtējums*. Rīga : Latvijas Banka. Diskusijas materiāls, Nr. 1/2014.

1.13. attēls

LATVIJAS UZŅĒMĒJU ENR UN NOZARU
NOSKAŅĀJUMA RĀDĪTĀJI
(punktos; atbilstu neto rezultāts)

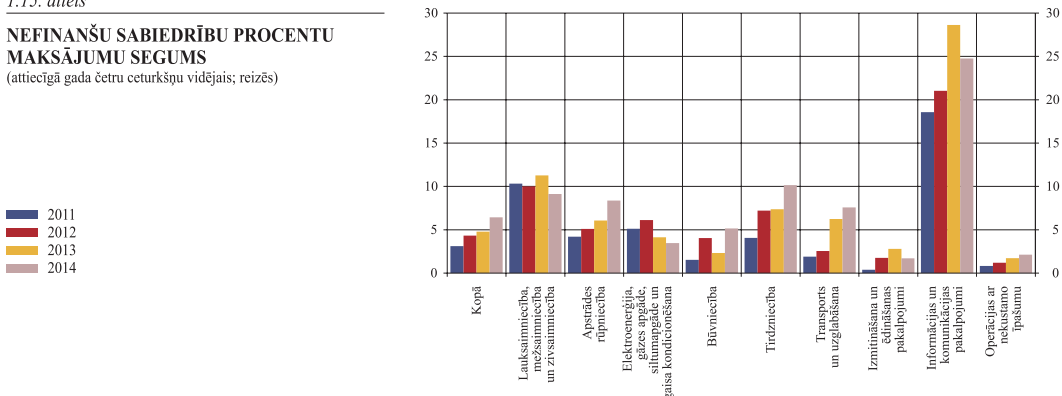
Nefinanšu sabiedrību pelnītspēja kopumā turpināja mēreni uzlaboties. 2014. gadā nefinanšu sabiedrību gada rentabilitāte sasniedza 3.7% (palielinājums salīdzinājumā ar 2013. gadu – 0.2 procentu punkti; sk. 1.14. att.). Nozaru dalījumā gada rentabilitāte ievērojami uzlabojās apstrādes rūpniecībā un tirdzniecībā, pieauga arī nekustamā īpašuma nozarē, bet līdz ar peļņas sarukumu pavājinājās lauksaimniecībā, transportā, būvniecībā, izmitināšanā un ēdināšanas pakalpojumos, informācijas un komunikācijas pakalpojumos un (mazāka apgrozījuma dēļ) arī enerģētikā. Apgrozījuma pieaugums 2014. gadā bija vērojams visās nozarēs, izņemot enerģētiku, kurai bija zems apgrozījums siltās ziemas dēļ, un apstrādes rūpniecību.

1.14. attēls

NEFINANŠU SABIEDRĪBU RENTABILITĀTE
(attiecīgā gada četrus ceturkšņu vidējais; %)

Sarūkot kredītēšanai, nefinanšu sabiedrību parāda slods pret MFI turpināja samazināties. Īpaši jāatzīmē procentu maksājumu seguma rādītāja ievērojamā uzlabošanās (sk. 1.15. att.). Procentu seguma rādītājs pieauga no 4.8 reizēm 2013. gadā līdz 6.4 reizēm 2014. gadā. To ietekmēja augstāka rentabilitāte apstrādes rūpniecībā un tirdzniecībā, kā arī mazāki procentu maksājumi būvniecībā un transportā.

1.15. attēls

NEFINANŠU SABIEDRĪBU PROCENTU
MAKSĀJUMU SEGUMS
(attiecīgā gada četrus ceturkšņu vidējais; reizēs)

Savukārt nefinanšu sabiedrību kopējā parāda attiecība pret pašu kapitālu uzlabojās pavisam nedaudz (no 1.86 2013. gada beigās līdz 1.81 2014. gada beigās), un tas norāda,

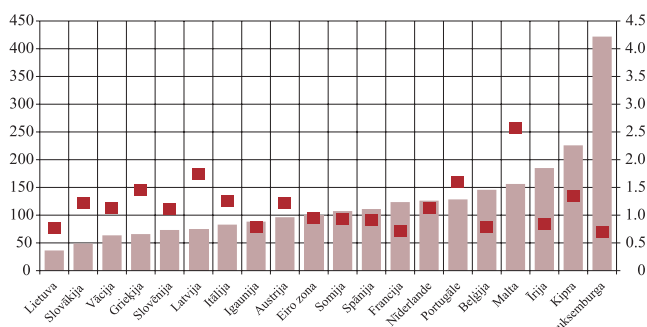
ka nefinanšu sabiedrību pašu kapitāla attiecība pret to kopējiem parādiem joprojām ir samērā zema, ierobežojot nefinanšu sabiedrību šoku absorbētspēju. Saskaņā ar ECB datiem salīdzinājumā ar citām valstīm un vidējo rādītāju eiro zonā Latvijas nefinanšu sabiedrībām ir mazāka parāda attiecība pret IKP (dati 2014. gada 3. ceturkšņa beigās), tomēr saistību attiecība pret pašu kapitālu ir viena no augstākajām eiro zonā (sk. 1.16. att.).

1.16. attēls

NEFINANŠU SABIEDRĪBU PARĀDA* ATTIECĪBA PRET IKP UN NEFINANŠU SABIEDRĪBU SAISTĪBU ATTIECĪBA PRET PAŠU KAPITĀLU

(2014. gada 4. cet. beigās)

■ Nefinanšu sabiedrību parāda attiecība pret IKP (%)
■ Nefinanšu sabiedrību saistību attiecība pret pašu kapitālu
(reizēs; labā ass)

* Nefinanšu sabiedrību parāds ietver parāda vērtspapīrus, aizņēmumus, kā arī apdrošināšanas, pensiju un standarta garantijas.

Lai gan ierosināto maksātnespējas procesu skaits juridiskajām personām 2014. gada 2. pusgadā pieauga par 32%, tas lielākoties saistīts ar izsludinātajiem grozījumiem Maksātnespējas likumā, kas paredzēja ar 2015. gada 1. martu ieviest būtisku valdes locekļu atbildību maksātnespējas procesā.

Straujais ekonomiskās un ģeopolitiskās situācijas pasliktinājums Krievijā negatīvi ietekmēja daļu Latvijas nefinanšu sabiedrību vairākās ar Krieviju saistītās nozarēs (sk. 1. ielikumu par Krievijas un Ukrainas ģeopolitisko notikumu ietekmi uz Latvijas tautsaimniecību un finanšu sektoru). Šo kredītņēmēju risku līmenis būs atkarīgs no turpmākās politiskās un ekonomiskās situācijas attīstības Krievijā, kā arī Latvijas uzņēmēju spējas diversificēt riskus.

1.3.3. Nekustamā īpašuma tirgus attīstība

2014. gadā Latvijas nekustamā īpašuma tirgu (īpaši uz nerezidentiem orientēto segmentu) nozīmīgi ietekmēja pārmaiņas termiņuzturēšanās atļauju izsniegšanas noteikumos⁵. Savukārt rezidentu pieprasījumu ietekmēja neskaidrība ar t.s. nolikto atslēgu principa iespējamo ietveršanu Maksātnespējas likumā⁶.

Valsts vienotajā datorizētajā zemesgrāmatā reģistrēto darījumu skaits 2014. gadā bija svārstīgs – ar ievērojamu (17%) pieaugumu 3. ceturksnī un ar 8% lejupslīdi 4. ceturksnī salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni, līdz ar grozījumu Imigrācijas likumā stāšanās spēkā galvenokārt sarūkot darījumiem nerezidentu segmentā. 2014. gada pirmajos astoņos mēnešos kopējais Latvijā veikto nerezidentu fizisko personu darījumu ar nekustamo īpašumu skaits salīdzinājumā ar 2013. gada atbilstošajā periodā veikto darījumu skaitu pieauga par 50%. Turklāt pieprasītais termiņuzturēšanās atļauju skaits atbilstošajā periodā palielinājās par 73%. Pēc jauno termiņuzturēšanās atļauju izsniegšanas noteikumu stāšanās spēkā 2014. gada pēdējos četros mēnešos kopējais Latvijā veikto nerezidentu fizisko personu darījumu ar nekustamo īpašumu skaits salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu saruka par 42% un pieprasīto termiņuzturēšanās atļauju skaits samazinājās par 18%.

Pirms sākotnējo grozījumu Maksātnespējas likumā stāšanās spēkā, kas paredzēja t.s. nolikto atslēgu principa ieviešanu mājokļu kredīšanā, kredītiestādes pastiprināja

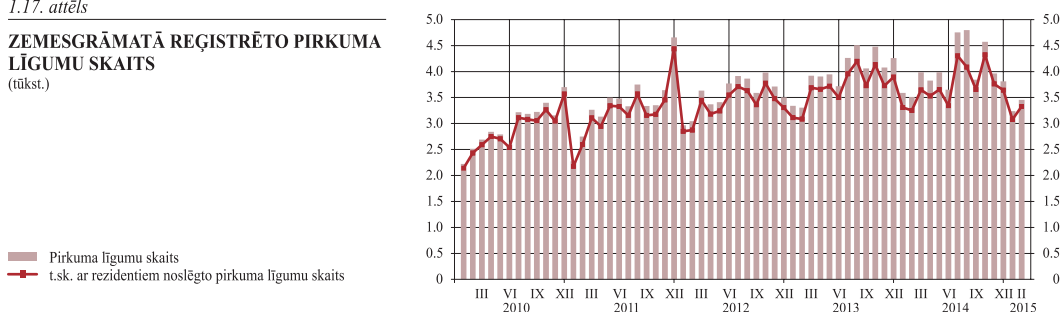
⁵ Grozījumi Imigrācijas likumā nosaka, ka, sākot ar 2014. gada 1. septembri, paaugstinātas prasības termiņuzturēšanās atļauju izsniegšanai nerezidentiem (piemēram, no 142.3 tūkst. eiro līdz 250 tūkst. eiro tika paaugstināts ieguldījumu nekustamajā īpašumā sliekšnis par vienu funkcionāli saistītu nekustamo īpašumu, kā arī tika ieviesta iemaksa valsts budžetā 5% apmērā no nekustamā īpašuma iegādes vērtības, pieprasot pirmreizēju termiņuzturēšanās atļauju.

⁶ Sākotnējie grozījumi Maksātnespējas likumā paredzēja t.s. nolikto atslēgu principa ieviešanu ar mājokļa hipotēku nodrošinātajiem kredītiem, sākot ar 2015. gada 1. martu. Saskaņā ar 2015. gada 19. februārī pieņemtajiem grozījumiem Maksātnespējas likumā un Patērētāju tiesību aizsardzības likumā t.s. nolikto atslēgu princips ieviests kā izvēles iespēja mājokļa iegādes kredīta ņēmējam, nevis obligāts nosacījums.

prasības mājāsaimniecībām, izsniedzot kredītu mājokļa iegādei, un saruka rezidentu darījumu skaits. 2014. gada decembrī un 2015. gada janvārī salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošajiem mēnešiem darījumu skaits rezidentu segmentā saruka par 7% (sk. 1.17. att.). Tomēr galarezultātā t.s. nolikto atslēgu princips tika ieviests kā izvēles iespēja, nevis obligāta prasība. Tādējādi gaidāma darījumu aktivitātes atjaunošanās rezidentu pieprasītākajos mājokļu tirgus segmentos, kā arī būvniecībā un operācijās ar nekustamajiem īpašumiem.

1.17. attēls

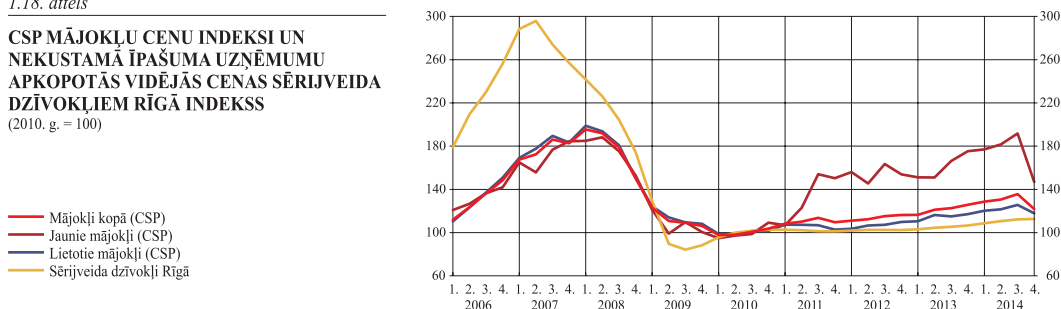
ZEMESGRĀMATĀ REĢISTRĒTO PIRKUMA LĪGUMU SKAITS (tūkst.)

2014. gadā veiktie grozījumi Imigrācijas likumā un Maksātspējas likumā būtiski ietekmēja arī cenu dinamiku. Pirms to stāšanās spēkā bija vērojams straujāks mājokļu cenu kāpums atsevišķos tirgus segmentos. CSP mājokļu cenu indekss 2014. gada 3. ceturksnī salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni pieauga par 3.8%, un to galvenokārt noteica jauno mājokļu cenu straujais kāpums, nerezidentiem cenšoties iegādāties nekustamo īpašumu pirms grozījumu Imigrācijas likumā stāšanās spēkā. 2014. gada 4. ceturksnī cenu kāpumam sekoja cenu kritums (salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu – par 3.2%; t.sk. jauno mājokļu cenu indekss saruka par 16.2%; sk. 1.18. att.). Saskaņā ar nekustamā īpašuma uzņēmumu datiem jauno projektu segmentā 4. ceturksnī cenas nedaudz samazinājās⁷.

1.18. attēls

CSP MĀJOKĻU CENU INDEKSI UN NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA UZŅĒMUMU APKOPOTĀS VIDĒJĀS CENAS SĒRIJVEIDA DŽĪVOKĻIEM RĪGĀ INDEKSS (2010. g. = 100)

Vienlaikus Latvijas nekustamā īpašuma uzņēmumu operatīvie dati par sērijveida dzīvokļu vidējo cenu Rīgas mikrorajonos 2014. gada pēdējos četros mēnešos un 2015. gada pirmajos divos mēnešos liecina, ka minētie likumu grozījumi nav nozīmīgi ietekmējuši sērijveida dzīvokļu tirgu. Rīgas mikrorajonu sērijveida dzīvokļu vidējā cena⁸, kas pakāpeniski pieauga 2014. gada pirmajos astoņos mēnešos, gada beigās stabilizējās 644 eiro/m² līmenī (sk. 1.18. att.). Daļa nekustamā īpašuma pircēju, kuriem bija pietiekami uzkrājumi, lai segtu paaugstinātu pirmo iemaksu, ieņēma nogaidošu pozīciju, cerot uz turpmāku nekustamā īpašuma cenu kritumu. Gaidāms, ka rezidentu pieprasījums pēc mājokļiem varētu pakāpeniski atjaunoties. 2015. gadā netiek prognozēts būtisks turpmāks mājokļu cenu kritums. 2014. gada 2. pusgadā jaunūzbūvēto dzīvokļu skaits salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu pieauga par 29%, izmantojot uzņēmējiem iepriekš izsniegtās būvatļaujas.

⁷ CSP jauno mājokļu cenu indeksā ietilpst iepriekš neapdzīvoti dzīvokļi jaunūzceltās daudzdzīvokļu mājās, kas tiek pārdoti mājāsaimniecībām ne vēlāk kā trīs gadus pēc ēkas nodošanas ekspluatācijā. Savukārt nekustamo īpašumu uzņēmumu pārskatos izmantoti dati par jauniem dzīvokļiem otrreizējā tirgū.

⁸ Vidējā cena aprēķināta, izmantojot SIA "Latio", SIA "Arco Real Estate" un SIA "Ober Haus Real Estate" publiskoto informāciju.

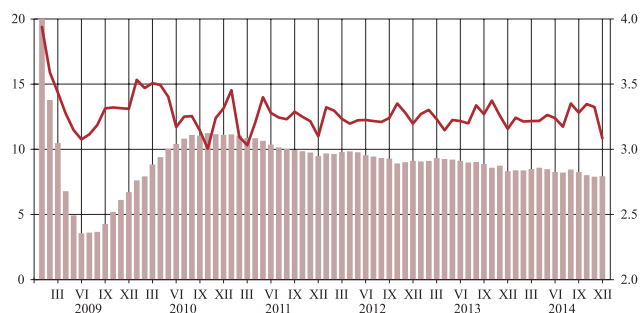
Vidējais sērijveida dzīvokļu pieejamības līmenis nav mainījies. Reālo rīcībā esošo ienākumu pieaugums bija pietiekams sērijveida dzīvokļu cenu kāpuma segšanai. Mājokļa kredīta mēneša maksājums pret vidējo darba samaksu diviem strādājošajiem samazinājās par 0.8 procentu punktiem galvenokārt zemāku procentu likmju dēļ (sk. 1.19. att.).

1.19. attēls

SĒRIJVEIDA DZĪVOKĻU PIEEJAMĪBA MĀJSAIMNIECĪBĀM

— Sērijveida dzīvokļa iegādes pirmās iemaksas sakrāšanai nepieciešamais gadu skaits, ja divi strādājošie uzkrāj 25% no 12 mēnešu vidējās darba samaksas (labā ass)

— Kredīta mēneša maksājums pret vidējo darba samaksu diviem strādājošajiem (%)

Īres maksas indekss⁹ 2014. gadā bija svārstīgs, bet ar augšupejošu tendenci, savukārt augustā un septembrī bija vērojama tā sezonāla palielināšanās. Saskaņā ar SIA "Latio" novērtējumu¹⁰ neskaidrība saistībā ar grozījumiem Maksātspējas likumā nav radījusi būtisku ietekmi uz pieprasījumu īres tirgū 2014. gada beigās.

Komerctatību tirgū joprojām ir augsta aktivitāte. Turpinoties tautsaimniecības izaugsmei, vērojama tendence pārvietot birojus no zemākas klases telpām uz labiekārtotām ēkām. Biroju tirgū palielinās biroju platību piedāvājums. Paaugstinoties brīvo telpu piedāvājumam, nomas maksas līmenis nav mainījies.

⁹ Īres maksas indekss ir CSP aprēķinātā PCI apakšindekss.

¹⁰ SIA "Latio" Mājokļu tirgus pārskats. Rīga, 2014. gads. Pieejams: <http://www.latio.lv/lv/pakalpojumi/tirgus-analize/majoklu-tirgus/131/latio-majoklu-tirgus-parskats-2014.pdf>.

2. KREDĪTIESTĀŽU SEKTORA ATTĪSTĪBA UN RISKI

Līdz ar iekšzemes kredītiestāžu sarukumu uz rezidentu apkalpošanu orientēto kredītiestāžu aktīvi turpina samazināties. Šīs kredītiestādes turpina norakstīt bezcerīgos kredītus, un iekšzemes kredītportfeļa kvalitātes rādītāji uzlabojas. Pastiprinoties ārējiem riskiem, var pieaugt kredītrisks, un iekšzemes kredītportfeļa kvalitātes uzlabošanās tendence var apstāties. Kredītiestāžu sarukuma un rezidentu noguldījumu atlikuma pieauguma apstākļos iekšzemes kredītu atlikuma un noguldījumu atlikuma attiecība būtiski samazinās – kredītiestāžu lielā mērā spēj finansēt kredītiestāžu ar rezidentu noguldījumiem, un mātesbanku finansējumam kopumā ir tendence sarukt. Lai gan uz nerezidentu apkalpošanu orientēto kredītiestāžu aktīvu un piesaistīto nerezidentu noguldījumu atlikuma pieaugums ir paātrinājies, to lielā mērā veicina eiro vērtības būtiskā samazināšanās. Nerezidentu noguldījumi joprojām tiek galvenokārt ieguldīti īstermiņa ārvalstu aktīvos, tādējādi nerezidentus apkalpojošo kredītiestāžu aktīvu un pasīvu termiņstruktūra un valūtas struktūra lielā mērā ir sabalansētas. Vienlaikus lielāku ārējo risku ietekmē pieaug kredītrisks un valsts risks ar Krieviju saistītajiem ieguldījumiem. Šie riski ir būtiskāki tām nerezidentus apkalpojošām kredītiestādēm, kurās šie ieguldījumi ir nozīmīgi attiecībā pret to kapitālu. Lai gan kredītiestāžu pelnītspēja būtiski uzlabojas un īstermiņā ar to saistītie riski ir ierobežoti, lielāki ārējie riski, dilstošais kredītportfeļa atlikums, zemo procentu likmju vide, kā arī sarūkošās iespējas mazināt uzkrājumus un administratīvos izdevumus vairo bažas par kredītiestāžu peļņas gūšanas iespējām nākotnē. Svarīgi, ka kopumā abu grupu kredītiestādēm ir augsta kapitāla pietiekamība un liels likvīdo aktīvu īpatsvars kopējos aktīvos. Tādējādi kredītiestāžu spēja absorbēt iespējamos ārējos un iekšējos šokus, kā arī spēja izturēt iespējamus finansējuma aizplūdes šokus kopumā ir laba. To apstiprina arī Latvijas Bankas veiktie makroekonomisko stresa testu, jutīguma analīzes un likviditātes stresa testu rezultāti.

2.1. Kredītu dinamika un kredītrisks

Lai gan turpinās mērena tautsaimniecības izaugsme un aizņēmēju maksātspēja kopumā uzlabojas, kredītiestāžu joprojām vērojams kritums. Kredītrisku raksturojošie rādītāji kopumā turpināja uzlaboties, tomēr kredītriska nākotnes vērtējums attiecībā uz iekšzemes nefinanšu sabiedrību un nerezidentu kredītportfeli tiek nedaudz palielināts. Ārējo, galvenokārt ar Krieviju saistīto, risku pieauguma rezultātā iespējama neliela kopējā kredītportfeļa kvalitātes pasliktināšanās, taču iekšzemes kredītportfeļa kvalitāte būtiski nemainīsies.

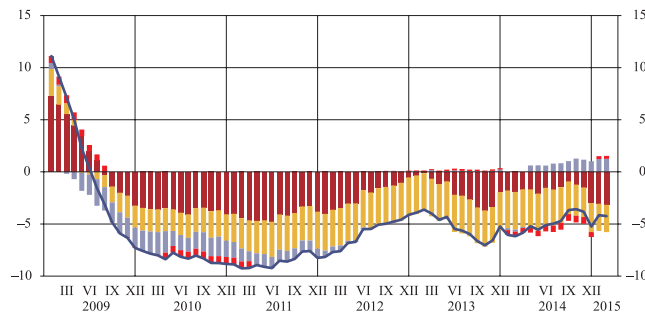
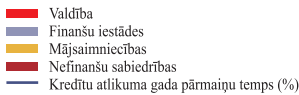
Iekšzemes kredītportfelis turpina nozīmīgi samazināties. Rezidentiem izsniegto kredītu atlikums sarūk kopš 2008. gada beigām vidēji par 8% gadā. 2015. gada februārī iekšzemes kredītportfelis bija par 8.4 mljrd. eiro jeb 40% mazāks nekā 2008. gada beigās, atspoguļojot aizņēmēju un kredītiestāžu saistību samazināšanās procesa turpināšanos.

Kredītu atlikuma gada pārmaiņu temps ir negatīvs gan nefinanšu sabiedrību, gan mājsaimniecību sektorā. Daļēji kredītu atlikuma gada pārmaiņu tempu 2014. gadā joprojām ietekmēja kredītiestāžu sektora strukturālās pārmaiņas, kas notika 2013. gada beigās un 2014. gada janvārī¹¹. Tomēr, arī izslēdzot šo vienreizējo strukturālo pārmaiņu ietekmi, joprojām vērojams negatīvs kredītu atlikuma sarukuma temps (sk. 2.1. att.).

Nefinanšu sabiedrību kredītiestāžu norises 2014. gadā lielā mērā ietekmēja nenoteiktība ārējā vidē saistībā ar Krievijas un Ukrainas konfliktu, kas vairo gan kredītiestāžu, gan potenciālo aizņēmēju piesardzību. Saskaņā ar eiro zonas banku veiktās kredītiestāžu apsekojuma Latvijas respondentu atbildēm kredītiestāžu kredītu standarti nefinanšu sabiedrībām kopumā kļuva nedaudz stingrāki, kredītiestādēm pesimistiskāk vērtējot atsevišķu tautsaimniecības nozaru un nefinanšu sabiedrību attīstības perspektīvas

¹¹ Kredītiestāžu darbības licences tika anulētas AS "GE Money Bank" (2013. gada oktobrī), VAS "Latvijas Hipotēku un zemes banka" un AS "UniCredit Bank" (ar 2014. gada 1. janvāri), tādējādi to kredītportfelis, sākot ar attiecīgajiem mēnešiem, netika iekļauts kredītiestāžu statistikā.

2.1. attēls

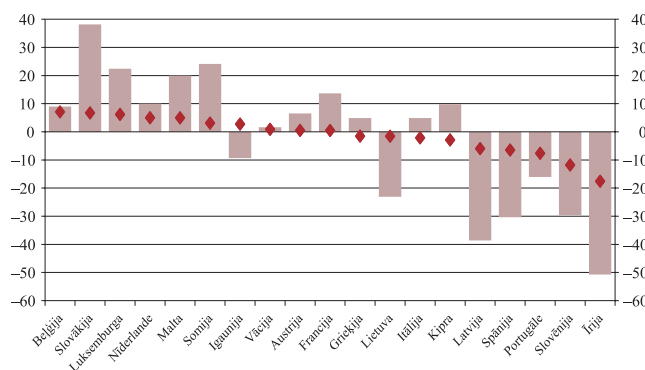
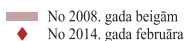
**REZIDENTIEM IZSNIEGTO KREDĪTU
ATLIKUMA GADA PĀRMAIŅU TEMPS UN
TĀ KOMPONENTI SEKTORU DALĪJUMĀ¹²**
(procentu punktos)

un tautsaimniecības attīstību kopumā. Kredītiestāžu vērtējumā arī nefinanšu sabiedrību pieprasījums pēc kredītiem 2014. gadā saruka, un to noteica mazāks pieprasījums pēc ilgtermiņa aizdevumiem. Vājā kreditēšana neveicina arī investīciju pieaugumu tautsaimniecībā (pēdējos trijos gados tas bijis visai vājš, radot riskus tautsaimniecības ilgtspējīgai izaugsmei).

Pēdējā gada laikā mājsaimniecību kreditēšanu un tās nākotnes izredzes ietekmēja iekšzemes likumdošanas vides nestabilitāte saistībā ar grozījumiem Maksātnespējas likumā. 2014. gada septembrī tika pieņemti likuma grozījumi, kas paredzēja ieviest t.s. nolikto atslēgu principu mājsaimniecībām no jauna izsniegtajiem kredītiem, kas nodrošināti ar mājokļa hipotēku. Saistībā ar šo normu kredītiestādes gatavojās būtiski pastiprināt hipotēku kredītu standartus (piemēram, palielināt pirmo iemaksu). Izvērtējot potenciālos draudus tautsaimniecības turpmākai kreditēšanai, 2015. gada februārī (vēl pirms šīs strīdīgās normas stāšanās spēkā) likums atkal tika grozīts, atsakoties no obligātas nolikto atslēgu principa izmantošanas. Saskaņā ar vienlaikus pieņemtajiem grozījumiem Patērētāju tiesību aizsardzības likumā nolikto atslēgu princips tika ieviests kā izvēles iespēja.

Salīdzinājumā ar citām eiro zonas valstīm Latvijā kreditēšana ilgstoši saglabājas vāja. Latvijā vērojams otrais lielākais kredītportfeļa sarukuma temps eiro zonā kopš 2008. gada beigām un viens no joprojām lielākajiem kredītportfeļa gada sarukuma tempiem (sk. 2.2. att.).

2.2. attēls

**IEKŠZEMES NEFINANŠU SABIEDRĪBĀM UN
MĀJSAIMNIECĪBĀM IZSNIEGTO KREDĪTU
PĀRMAIŅAS 2015. GADA FEBRUĀRĪ**
(%)

Prognozējams, ka, pieaugot ārējiem riskiem, arī 2015. gadā kredītiestāžu iekšzemes kredītportfelis turpinās sarukt. Nefinanšu sabiedrību kreditēšana arī turpmāk būs lielā mērā atkarīga no norisēm ārējā vidē, t.sk. no galveno tirdzniecības partnervalstu attīstības tempa, kas noteiks vietējo nefinanšu sabiedrību attīstības perspektīvas. Pēc nozīmīga tiesiskās vides šķēršļa novēršanas (nolikto atslēgu princips nav ieviests kā obligāta prasība) mājsaimniecību kreditēšana varētu pakāpeniski aktivizēties (sk. arī 3. pielikumu par iedzīvotāju vērtējumu par kredītu pieprasījumu). To nedaudz veicinās 2015. gadā uzsāktā pirmā mājokļa būvniecības vai iegādes kredīta valsts galvojumu programma.

¹² Salīdzināšanas nolūkos laikrindā nav iekļauti AS "Parex banka" un AS "Latvijas Krājbanka" dati, kā arī laikrinda koriģēta, izslēdzot ar AS "GE Money Bank", VAS "Latvijas Hipotēku un zemes banka" un AS "UniCredit Bank" saistītos vienreizējos efektus.

Tomēr tās apjoms un attiecīgi ietekme būs neliela¹³. ECB stimulējošie monetārās politikas pasākumi tuvākajā laikā vēl būtiski neietekmēs kredītēšanu Latvijā.

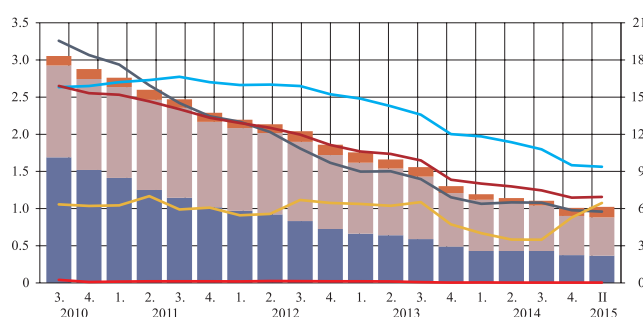
Lai gan ārējo faktoru ietekmē Latvijas tautsaimniecības izaugsmes temps palēninās, kredītiestāžu kredītportfeļa kvalitāte pagaidām turpina uzlaboties. Kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām saruka no 8.1% 2014. gada februāra beigās līdz 6.9% 2015. gada februāra beigās. Kredītu ar ilgstoši kavētiem maksājumiem atlikums un īpatsvars noturīgi samazinās gan iekšzemes nefinanšu sabiedrībām, gan mājāsaimniecībām (sk. 2.3. att.). Mājāsaimniecībām izsniegto kredītu kvalitātes uzlabošanās paātrinājums 2014. gadā galvenokārt skaidrojams ar norakstīto kredītu apjoma pieaugumu un mājāsaimniecību finansiālā stāvokļa straujāku uzlabošanos. Kredītiestāžu dalījumā tendences ir diezgan līdzīgas: visām lielākajām kredītiestādēm sarūk rezidentiem izsniegto kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām atlikums.

2.3. attēls

KREDĪTI AR MAKSĀJUMU KAVĒJUMU ILGĀKU PAR 90 DIENĀM SEKTORU DALĪJUMĀ UN TO ĪPATSVARU ATTIECĪGĀS KREDĪTU GRUPAS KOPEJĀ ATLIKUMĀ¹⁴

(mljrd. eiro)

- Pārējie rezidenti
- Nerezidenti
- Rezidentu mājāsaimniecības
- Rezidentu nefinanšu sabiedrības
- Rezidentu nefinanšu sabiedrības (īpatsvars; %, labā ass)
- Rezidentu mājāsaimniecības (īpatsvars; %, labā ass)
- Nerezidenti (īpatsvars; %, labā ass)
- Pārējie rezidenti (īpatsvars; %, labā ass)
- Kopā (īpatsvars; %, labā ass)

Saistībā ar būtisku ekonomiskās un politiskās situācijas pasliktināšanos Krievijā pieaudzis kredītrisks nerezidentiem, īpaši Krievijas un Ukrainas rezidentiem, izsniegtajiem kredītiem un citu aizņēmēju kredītiem, kuru galvotāji ir Krievijas pilsoņi vai arī ķīlas atrodas Krievijā. 2015. gada februārī nerezidentiem izsniegto kredītu īpatsvars kopējā kredītportfelī bija 14.8% (t.sk. Krievijas rezidentiem izsniegto kredītu īpatsvars – 3.2% un Ukrainas rezidentiem – 0.4%). Vēsturiski nerezidentu kredītportfeļa kvalitāte bijusi augstāka nekā iekšzemes kredītportfeļa kvalitāte. 2013. gada beigās un 2014. gada 1. pusgadā nerezidentu kredītportfeļa kvalitāte nozīmīgi uzlabojās, taču 2014. gada beigās un 2015. gada sākumā tā pasliktinājās, atgriežoties 2013. gada līmenī (2015. gada februārī nerezidentiem izsniegto kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām īpatsvars bija 6.5% no nerezidentu kredītportfeļa; sk. 2.3. att.). Riski saistībā ar nerezidentu kredītriska pieaugumu attiecas uz dažām nerezidentus apkalpojošajām kredītiestādēm. Latvijas Bankas veikto stresa testu (sk. sadaļu par kredītiestāžu šoku absorbētspēju) un jutīguma analīzes rezultāti attiecībā uz individuālām kredītiestādēm liecina, ka Latvijas kredītiestāžu sektoram ir laba noturība pret kredītriska pieaugumu ar Krieviju saistīto šoku nozīmīga pieauguma gadījumā. Riskus mazina FKTK noteiktās individuālās papildu kapitāla pietiekamības prasības nerezidentus apkalpojošajām kredītiestādēm uzraudzības pārbaudes procesa (II pilāra) ietvaros. Šo prasību lielums atkarīgs no darījumu ar nerezidentiem īpatsvara un pieauguma tempa.

To pārstrukturēto kredītu īpatsvars, kuru maksājumi nav kavēti ilgāk par 90 dienām, sarucis no 8.6% 2014. gada februārī līdz 7.0% 2015. gada februārī. Arī no jauna un atkārtoti pārstrukturēto kredītu atlikums ir ievērojami mazāks nekā 2012. un 2013. gadā. Pozitīvi vērtējams, ka pārstrukturēto kredītu atlikums un īpatsvars sarūk visām lielākajām tautsaimniecības nozarēm un rezidentu mājāsaimniecībām. Pēc samazinājuma 2014. gada nogalē 2015. gada sākumā nedaudz pieauga pārstrukturēto kredītu īpatsvars nerezidentu kredītportfelī, un tas varētu būt skaidrojams ar ekonomiskās situācijas pasliktināšanos Krievijā un Ukrainā (sk. 2.4. att.).

¹³ Programmas pašreizējais apjoms ļauj izsniegt galvojumus aptuveni 600 kredītiem. Salīdzinājumam – 2014. gadā no jauna tika izsniegti 8.1 tūkst. kredītu mājāsaimniecībām mājokļa iegādei.

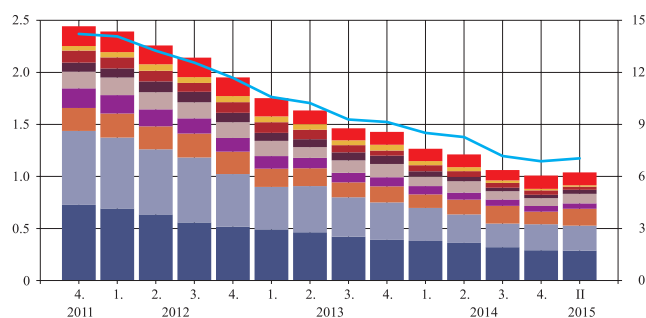
¹⁴ Salīdzināšanas nolūkā laikrindā nav iekļauti AS "Parex banka" un AS "Latvijas Krājbanka" dati.

2.4. attēls

PĀRSTRUKTURĒTIE KREDĪTI, KURU MAKSĀJUMI NAV KĀVĒTI ILGĀK PAR 90 DIENĀM, LIELĀKO NOZARU DALĪJUMĀ UN TO ĪPATSVARS KREDĪTIESTĀŽU KREDĪTPORTFELĒ¹⁵

(mljrd. eiro)

- Pārējās nozares
- Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi
- Tirdzniecība
- Būvniecība
- Apstrādes rūpniecība
- Pārējie kredīti mājāsaimniecībām
- Nerezidenti
- Operācijas ar nekustamo īpašumu
- Mājāsaimniecībām mājokļa iegādei
- Īpatsvars kredītportfelī (%; labā ass)

Līdz ar ārējo risku pieaugumu 2015. gadā iespējama neliela kopējā kredītportfeļa kvalitātes pasliktināšanās. Prognozējams, ka iekšzemes kredītportfeļa kvalitāte būtiski nemainīsies. Mājāsaimniecību maksāspēja un mājāsaimniecībām izsniegto kredītu kvalitāte turpinās lēnām uzlaboties. To noteiks mājāsaimniecību rīcībā esošo ienākumu turpmāks kāpums, kā arī turpmāka sliktu kredītu norakstīšana. Finansiālās ievainojamības pieaugums nefinanšu sabiedrībām, kurām ir cieša sadarbība ar Krieviju un Ukrainu, kā arī zināma termiņuzturēšanās atļauju izsniegšanas ietekme uz būvniecībā un operācijās ar nekustamo īpašumu iesaistītajām nefinanšu sabiedrībām palielina varbūtību, ka nefinanšu sabiedrību kredītportfeļa kvalitāte varētu nedaudz pasliktināties. Ārējo risku ietekmē iespējama nerezidentu kredītportfeļa kvalitātes pasliktināšanās, tomēr nerezidentu kredītportfeļa apjoms nav liels un kredītiestādes spēj labi absorbēt potenciālo šoku radīto kredītriska pieaugumu.

2.2. Finansējuma un likviditātes risks

Kredītiestāžu finansējumā arvien nozīmīgāka loma ir rezidentu un nerezidentu noguldījumiem. Samazinoties eiro kursam attiecībā pret ASV dolāru, nerezidentu noguldījumu atlikums pieaug straujāk. Mātesbanku finansējuma loma mazinās, jo, sarīkot rezidentu kredītēšanas apjomam, kredītiestādes gandrīz pilnībā var finansēt to kredītportfeli ar piesaistītajiem rezidentu noguldījumiem. Kopumā finansējuma riskus ierobežo Ziemeļvalstu mātesbanku atbalsts to meitasbankām Latvijā, kā arī kredītiestāžu augstie likviditātes un kapitāla pietiekamības rādītāji, kurus atsevišķām kredītiestādēm FKTK individuāli nosaka paaugstinātā apmērā atbilstoši šo kredītiestāžu darbības riskam. Likviditātes risks kredītiestādēs saglabājas ierobežots. Negatīvo procentu likmju ietekmē nozīmīgi pieauga kredītiestāžu ieguldījumi vērtspapīros. Latvijas Bankas veiktie stresa testi liecina, ka 2014. gadā likviditātes risks nav pieaudzis.

Kredītiestāžu finansējuma struktūrā turpina palielināties noguldījumu loma, noguldījumu īpatsvaram kredītiestāžu pasīvos 2014. gada beigās un 2015. gada sākumā sasniedzot 72%. Rezidentu noguldījumu izaugsmes tendence salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem nav būtiski mainījusies. Rezidentu noguldījumu pieaugumu nosaka privātā nefinanšu sektora noguldījumi, īpaši mājāsaimniecību noguldījumi, kuru palielināšanos savukārt veicina iedzīvotāju rīcībā esošo ienākumu kāpums un piesardzība tēriņos. Valdības noguldījumu atlikums 2014. gada beigās un 2015. gada sākumā saruka, jo 2015. gada janvārī valdība veica parāda atmaksu 1.2 mljrd. eiro apjomā.

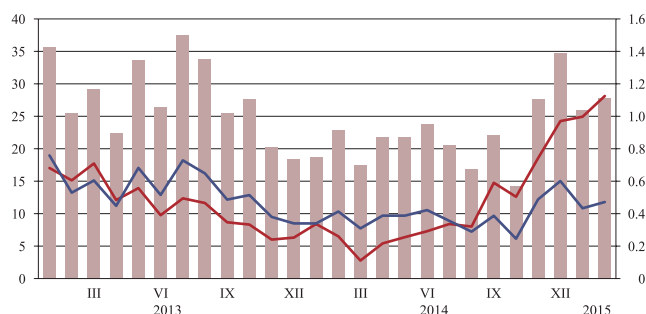
Nerezidentu noguldījumu atlikuma kāpums strauji paātrinājās 2014. gada beigās un 2015. gada sākumā. To galvenokārt veicināja eiro kursa būtisks samazinājums attiecībā pret ASV dolāru un citām nozīmīgākajām valūtām, jo lielākā daļa nerezidentu noguldījumu veikta šajās valūtās. Izslēdzot valūtas kursa ietekmi, nerezidentu noguldījumu atlikuma gada pieauguma temps saglabājās tuvu iepriekšējam līmenim (sk. 2.5. att.).

¹⁵ Salīdzināšanas nolūkā laikrindā nav iekļauti AS "Parex banka" un AS "Latvijas Krājbanka" dati.

2.5. attēls

NEREZIDENTU NOGULDĪJUMU ATLIKUMA PĀRMAIŅAS UN PIEAUGUMA TEMPS SALĪDZINĀJUMĀ AR IEPRIEKŠĒJĀ GADA ATTIECĪGO MĒNESI (%)

— Gada pieauguma temps
 — Gada pieauguma temps, ņemot vērā valūtas kursa korekciju
 ■ Gada pieaugums, ņemot vērā valūtas kursa korekciju (mljrd. eiro; labā ass)

Mātesbanku lomai kredītiestāžu finansējumā kopumā ir tendence sarukt, un to galvenokārt nosaka kredītu atlikuma krituma turpināšanās. Taču 2014. gada beigās pēc nozīmīgā samazinājuma iepriekšējos gados mātesbanku finansējuma apjoms stabilizējās. Kredītiestādes pašlaik lielā mērā spēj finansēt rezidentu kredītportfeli ar rezidentu noguldījumiem, tāpēc mātesbanku finansējuma apjoma turpmākā izaugsme būs saistīta ar kredītešanas dinamiku. To parāda arī rezidentiem izsniegto kredītu atlikuma attiecība pret rezidentu noguldījumu atlikumu, kas samazinājies līdz vēsturiski zemākajam līmenim (sk. P1.4. att.).

Tā kā Latvijas kredītiestāžu sektoru veido divi visai atšķirīgi kredītiestāžu segmenti, precīzākas analīzes nolūkos Latvijas kredītiestādes jādala divās grupās¹⁶, kuras atšķiras pēc piesaistīto resursu struktūras un šo resursu izvietošanas (šāds sadalījums izmantots arī iepriekšējos "Finanšu Stabilitātes Pārskatos"). 1. kredītiestāžu grupa finansējuma lielāko daļu piesaista no rezidentu privātā nefinanšu sektora un Ziemeļvalstu mātesbankām, un šīs kredītiestāžu grupas aktīvi veido 55% no kopējiem Latvijas kredītiestāžu aktīviem. Savukārt 2. kredītiestāžu grupā ietilpst pārējās kredītiestādes, kuras galvenokārt apkalpo nerezidentus un piesaista nerezidentu noguldījumus, un Ziemeļvalstu banku filiāles, kuras nodrošina iekšējās atbalsta funkcijas savām mātesbankām. 2. kredītiestāžu grupai nav būtiskas lomas kredītu izsniegšanā rezidentiem un iekšzemes noguldījumu piesaistē, jo saskaņā ar 2015. gada februāra beigu datiem šīs kredītiestādes bija izsniegušas tikai 13.0% no rezidentiem izsniegto kredītu kopējā atlikuma un piesaistījušas 9.2% no rezidentu noguldījumu kopējā atlikuma.

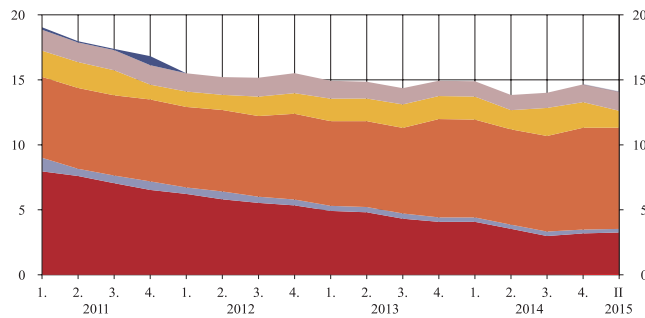
1. kredītiestāžu grupas nozīmīgākais finansējuma avots – rezidentu privātā nefinanšu sektora noguldījumi – turpina mēreni pieaugt (sk. 2.6. att.). Savukārt valdības noguldījumu atlikums 2015. gada sākumā strauji samazinājās, jo tika atmaksāta nozīmīga valsts parāda daļa 1.2 mljrd. eiro apmērā (straujš valdības noguldījumu atlikuma pieaugums bija vērojams 2014. gada vidū, kad ECB Padome pieņēma lēmumu par negatīvu procentu likmju ieviešanu noguldījumu iespējai uz nakti eiro zonas valstu centrālajās bankās – tas mudināja valdību pārvietot lielāko daļu noguldījumu no Latvijas Bankas uz kredītiestādēm). Otrais nozīmīgākais 1. kredītiestāžu grupas finansējuma avots ir mātesbanku finansējums, kura apjoms pēc nozīmīga sarukuma iepriekšējos gados 2014. gada beigās stabilizējās. Turpmākās mātesbanku finansējuma apjoma pārmaiņas būs atkarīgas no iekšzemes kredītešanas attīstības, jo pašlaik kredītiestādes spēj piesaistīt rezidentu noguldījumus pietiekamā apmērā, lai neaizņemtos papildu finansējumu no mātesbankām. Par to liecina arī 1. kredītiestāžu grupas kredītu atlikuma un noguldījumu atlikuma attiecība, kas 2015. gada februārī sasniedza 107.4% (sk. P1.2. tabulu), liecinot par to, ka šo kredītiestāžu kredītportfelis gandrīz pilnībā var tikt finansēts ar nebanku noguldījumiem. Tomēr šie noguldījumi galvenokārt ir īstermiņa noguldījumi (sk. P1.1. att.). Sarūkot ilgtermiņa finansējuma īpatsvaram, turpina palielināties kredītiestāžu aktīvu un pasīvu termiņstruktūras nesabalansētība. Šo risku gan mazina pieejamais atbalsts no mātesbankām un augstais kredītiestāžu likvīdo aktīvu īpatsvars.

¹⁶ 1. kredītiestāžu grupu veido kredītiestādes, kuras vairāk nekā 50% no kredītportfeļa izsniedz rezidentiem un kuras vairāk nekā 50% no noguldījumu apjoma piesaista no rezidentiem, bet 2. kredītiestāžu grupu veido pārējās kredītiestādes, kuras galvenokārt apkalpo nerezidentus un piesaista nerezidentu noguldījumus. 2015. gada 1. ceturksņa beigās 1. grupā bija iekļauts 10 kredītiestāžu. Salīdzinājumā ar 2014. gada 1. ceturksni no tās izslēgta viena neliela kredītiestāde, kurai nozīmīgi palielinājās nerezidentu noguldījumu atlikums.

2.6. attēls

1. KREDĪTIESTĀŽU GRUPAS FINANSĒJUMA SADALĪJUMS
(mljrd. eiro)

- Emitētie parāda vērtspāri
- Nerezidentu noguldījumi
- Pārējo rezidentu noguldījumi
- Rezidentu privāta nefinanšu sektora noguldījumi
- Saistības pret citām kredītiestādēm
- Saistības pret radniecīgām kredītiestādēm
- Saistības pret Latvijas Banku

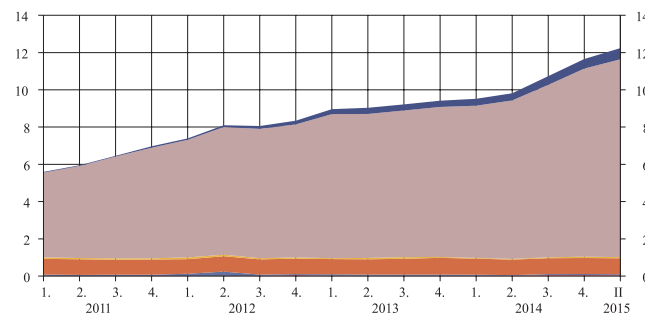

2. kredītiestāžu grupas piesaistītais finansējums pēdējā gada laikā strauji palielinājās (sk. 2.7. att.). To noteica nerezidentu noguldījumu atlikuma pieaugums (2015. gada februārī salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu – 2.4 mljrd. eiro jeb 28.8%). Tomēr lielāko pieauguma daļu noteica valūtas kursa ietekme, jo eiro vērtība 2014. gada beigās un 2015. gada sākumā būtiski saruka attiecībā pret visām nozīmīgākajām ārvalstu valūtām. Noguldījumu atlikuma kāpumu īpaši ietekmēja ASV dolāros piesaistītie noguldījumi, kas 2015. gada februārī veidoja 69% no nerezidentu noguldījumu kopējā atlikuma (noguldījumu atlikums eiro veidoja tikai 27% no nerezidentu noguldījumu kopējā atlikuma). Izslēdzot valūtas kursa ietekmi, nerezidentu noguldījumu atlikuma dinamikā nav vērojamas nozīmīgas pārmaiņas. Riskus, kas var rasties saistībā ar 2. kredītiestāžu grupas komercdarbības modeli, ierobežo FKTK noteiktās stingrākās individuālās kapitāla prasības un likviditātes prasības šīm kredītiestādēm. Šo papildu prasību apmērs atkarīgs gan no darījumu ar nerezidentiem īpatsvara, gan no to pieauguma tempa. 2014. gada novembrī FKTK pieņēma papildu kapitāla prasību aprēķina metodoloģijas grozījumus, palielinot darījumu ar nerezidentiem pieauguma tempa ietekmi uz kapitāla prasības aprēķinu. Tādējādi darījumu ar nerezidentiem pieauguma dēļ šīm kredītiestādēm būs jāpalielina to kapitāla pietiekamības līmenis. 2. kredītiestāžu grupas piesaistītais finansējums (galvenokārt nerezidentu īstermiņa noguldījumi) lielākoties izvietots ārvalstu īstermiņa aktīvos (sk. 2.8. att.).

2.7. attēls

2. KREDĪTIESTĀŽU GRUPAS FINANSĒJUMA SADALĪJUMS
(mljrd. eiro)

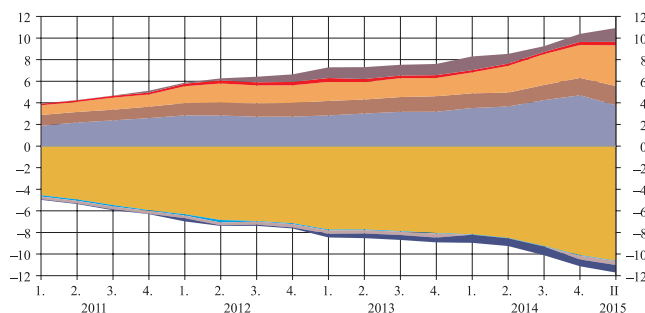
- Emitētie parāda vērtspāri
- Nerezidentu noguldījumi
- Pārējo rezidentu noguldījumi
- Rezidentu privāta nefinanšu sektora noguldījumi
- Saistības pret citām kredītiestādēm
- Saistības pret radniecīgām kredītiestādēm
- Saistības pret Latvijas Banku

2.8. attēls

2. KREDĪTIESTĀŽU GRUPAS ĀRVALSTU AKTĪVU UN PASĪVU SADALĪJUMS
(mljrd. eiro)

- Prasības pret Latvijas Banku (neietverot obligāto rezervju prasības)
- Pārējie aktīvi
- Vērtspāri
- Kredīti
- Prasības pret kredītiestādēm
- Noguldījumi
- Saistības pret kredītiestādēm
- Kapitāls un rezerves
- Pārējie pasīvi

Kredītiestāžu likviditātes risks kopumā saglabājas ierobežots, jo abu grupu kredītiestādēm ir augsts likvido aktīvu īpatsvars kopējos aktīvos. 2014. gada 2. pusgadā un 2015. gada

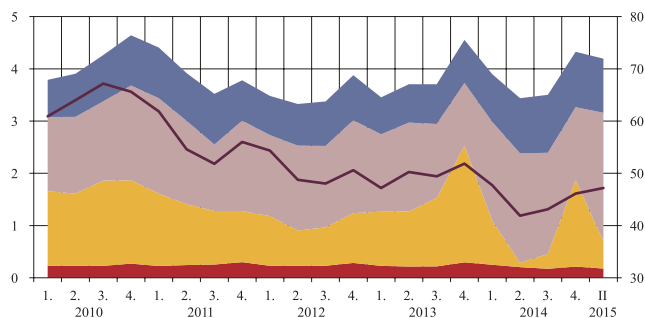
sākumā FKTK noteiktais likviditātes rādītājs¹⁷ pieauga 1. kredītiestāžu grupai (sk. 2.9. att.). 1. kredītiestāžu grupas likviditātes rādītāja kāpumu noteica likvīdo aktīvu pieaugums, kas galvenokārt skaidrojams ar kreditēšanas sarukumu. No vienas puses, augstais likvīdo aktīvu īpatsvars mazina kredītiestāžu likviditātes risku, tomēr, no otras puses, tas ierobežo šo kredītiestāžu aktīvu atdeves kāpumu, kas savukārt var veicināt mātesbanku finansējuma turpmāku sarukumu.

2.9. attēls

1. KREDĪTIESTĀŽU GRUPAS LIKVĪDO AKTĪVU SADALĪJUMS UN FKTK LIKVĪDITĀTES RĀDĪTĀJS

(mljrd. eiro)

Likvīdie vērtspapīri
 Prasības pret MFI
 Prasības pret Latvijas Banku
 Kase
 Likviditātes rādītājs (%; labā ass)

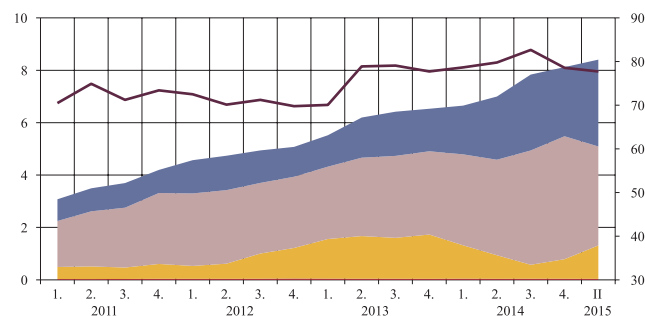
2. kredītiestāžu grupas likviditātes rādītājs saglabājas augstā līmenī – tuvu 80%. Saistībā ar ECB monetārās politikas lēmumu noguldījumu iespējai eiro zonas valsts centrālajā bankā piemērot negatīvas procentu likmes notikušas pārmaiņas 2. kredītiestāžu grupas likvīdo aktīvu struktūrā – samazinoties noguldījumu atlikumam Latvijas Bankā, pieaudzis likvīdo vērtspapīru īpatsvars (2014. gada februārī – 28%; 2015. gada februārī – 39%; sk. 2.10. att.). Tomēr lielākā likvīdo aktīvu pozīcija joprojām ir prasības pret MFI (galvenokārt pret ES, Šveices un ASV lielākajām kredītiestādēm). Šīs pozīcijas īpatsvars likvīdajos aktīvos salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu samazinājās par 7.1 procentu punktu un februārī bija 44.9%. Sarukumu veicināja gan vērtspapīru portfeļa pieaugums, gan piemērošanās gaidāmajai LSK prasībai. Atšķirībā no FKTK noteiktā likviditātes rādītāja LSK likvīdo aktīvu aprēķinā nav iekļautas prasības pret kredītiestādēm.

2.10. attēls

2. KREDĪTIESTĀŽU GRUPAS LIKVĪDO AKTĪVU STRUKTŪRA UN FKTK LIKVĪDITĀTES RĀDĪTĀJS

(mljrd. eiro)

Likvīdie vērtspapīri
 Prasības pret MFI
 Prasības pret Latvijas Banku
 Kase
 Likviditātes rādītājs (%; labā ass)

Latvijas Bankas veiktie likviditātes stresa testi, kas novērtē finansējuma aizplūdes iespējamo seku nozīmīgumu, liecina, ka kredītiestāžu likvidajiem aktīviem¹⁸ turpinot augt, kredītiestāžu spēja izturēt finansējuma aizplūdes šoku 2014. gada laikā saglabājas nemainīga¹⁹. 2014. gada beigās kredītiestādes varēja izturēt vismaz 40% rezidentu noguldījumu aizplūdi un vairāk nekā 60% nerezidentu noguldījumu aizplūdi.

2. kredītiestāžu grupai stresa testi tika papildināti ar diviem īpaši nelabvēlīgiem scenārijiem: 1) nav iespējams ieķīlāt vai pārdot vērtspapīru portfeli, izņemot valdības

¹⁷ Likvīdo aktīvu (nauda kasē; tādas prasības pret Latvijas Banku un maksāspējīgām kredītiestādēm, kuru atlikušais termiņš nepārsniedz 30 dienu, un noguldījumi ar citu termiņu, ja līgumā paredzēta iespēja izpemt tos pirms noteiktā termiņa; ieguldījumi finanšu instrumentos, ja tiem ir pastāvīgs, neierobežots tirgus) attiecība pret kredītiestādes kārtējam saistībām, kuru atlikušais termiņš nepārsniedz 30 dienu. Saskaņā ar FKTK noteiktajām prasībām šī attiecība nedrīkst būt mazāka par 30%.

¹⁸ FKTK likviditātes rādītāja aprēķinā definētie likvīdie aktīvi.

¹⁹ Likviditātes stresa testu rezultāti rāda, cik lielu nerezidentu ne-MFI noguldījumu, rezidentu ne-MFI noguldījumu un kopējā finansējuma (MFI un ne-MFI) ar atlikušo atmaksas termiņu līdz 3 mēnešiem aizplūdi kredītiestādes varētu izturēt, līdz to likviditātes rādītājs sasniegtu 0, ar nosacījumu, ka kredītiestādes neaizņem papildu resursus finansējuma aizplūdes kompensēšanai.

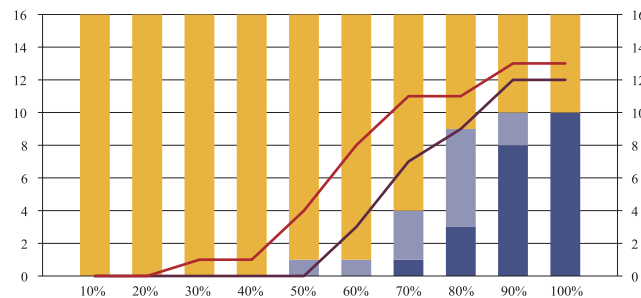
vērtspapīrus, kuriem vismaz viens no trim starptautisko kredītreitingu aģentūru²⁰ noteiktajiem reitingiem nav zemāks par AAA, un Latvijas valdības vērtspapīrus, kas zaudē 30% no to vērtības, un tos var izmantot Eirosistēmas monetārās politikas operācijās ar 7.5% diskonta vērtību; 2) papildus minētajiem pirmā scenārija pieņēmumiem pieņem, ka katrai no kredītiestādēm nav pieejama neviena prasība pret MFI no valsts, pret kuras MFI attiecīgajai kredītiestādei ir vislielākais prasību apjoms.

Pirmā scenārija piemērošana būtiski nepasliktināja pamata stresa testu rezultātus. Turklāt tie ir labāki nekā stresa testu rezultāti ar tādu pašu pieņēmumu 2014. gada marta beigās. 2. kredītiestāžu grupa varētu izturēt ne mazāk kā 50% nerezidentu noguldījumu aizplūdi (sk. 2.11. att.; 2014. gada marta beigās – 40%). Otrā scenārija piemērošana samazinātu spēju izturēt nerezidentu noguldījumu aizplūdi līdz 20% (2014. gada marta beigās – 10%). Stresa testu rezultātu uzlabojumu noteica gan kredītiestāžu portfeli esošie augsti likvidie valdības parāda vērtspapīri (vismaz viens no trim starptautisko kredītreitingu aģentūru noteiktajiem reitingiem nav zemāks par AAA), gan prasību pret MFI apjoma koncentrācijas atsevišķās valstīs samazināšana.

2.11. attēls

2. KREDĪTIESTĀŽU GRUPAS LIKVIDĪTĀTES STRESA TESTU REZULTĀTI, JA AIZPLŪST NEREZIDENTU NOGULDĪJUMI (2014. gada beigās; kredītiestāžu skaits)

- Kredītiestādes ar pietiekamu likviditātes rādītāju (likviditātes rādītājs lielāks par 30%)
- Maksāspējīgas kredītiestādes ar nepietiekamu likviditātes rādītāju (likviditātes rādītājs mazāks par 30%)
- Nelikvidas kredītiestādes (negatīvs likviditātes rādītājs)
- Nelikvidas kredītiestādes; 1. scenārijs (negatīvs likviditātes rādītājs)
- Nelikvidas kredītiestādes; 2. scenārijs (negatīvs likviditātes rādītājs)

Kopumā stresa testu rezultāti rāda, ka pašlaik likviditātes risks 2. kredītiestāžu grupas kredītiestādēm ir ierobežots un pat nedaudz samazinājies 2014. gada laikā, jo kredītiestādēs pieaudzis augsti likvids aktīvu apjoms. Savukārt 1. kredītiestāžu grupai stresa testu rezultāti būtiski nemainījās.

2.3. Tirgus risks

Līdz ar eiro ieviešanu 2014. gada 1. janvārī kredītiestāžu kopējais valūtas riska profils būtiski mainījās – kredītiestādēm samazinājās netiešais valūtas risks un saruka arī atklātā valūtas pozīcija, kas gan arī iepriekš nebija liela. Procentu likmju risks Latvijas kredītiestādēs²¹ ir samērā zems, jo PJA un PJS tajās ir samērā labi sabalansēti. 2014. gadā pieaugušas atšķirības starp dažādu kredītiestāžu tīro procentu ienākumu jutīgumu pret tirgus procentu likmju pārmaiņām. Zemu tirgus procentu likmju apstākļos nav paredzamas būtiskas tirgus procentu likmju svārstības, kas varētu ietekmēt Latvijas kredītiestāžu tīros procentu ienākumus un ekonomisko vērtību. Taču zemās procentu likmes var paaugstināt citus Latvijas kredītiestāžu riskus.

2.3.1. Kredītiestāžu valūtas risks

Pēc eiro ieviešanas 2014. gada 1. janvārī kredītiestāžu kopējā atklātā pozīcija būtiski saruka un liela daļa no kredītiestāžu valūtas riska avota zuda. 2014. gada 1. ceturksnī kredītiestāžu vidējā svērtā atklātā valūtas pozīcija samazinājās līdz 1.35% no pašu kapitāla un vēlāk turpināja pakāpeniski sarukt, 2014. gada beigās sasniedzot 0.73% no pašu kapitāla (sk. 2.12. att.; t.sk. 1. kredītiestāžu grupā tā bija 0.12%, bet 2. kredītiestāžu grupā – 1.63%).

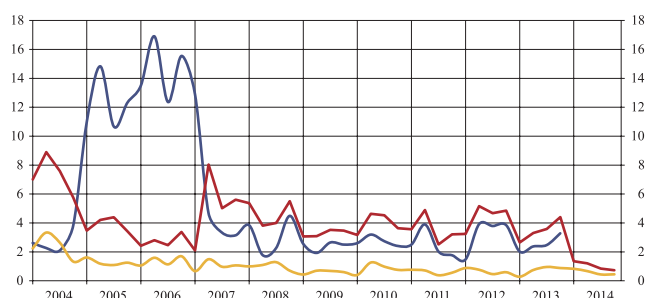
²⁰ Standard & Poor's, Moody's un Fitch Ratings.

²¹ Procentu likmju risks novērtēts, balstoties uz 2014. gada sākumā aktīvo kredītiestāžu datiem. Tādējādi AS "UniCredit Bank", VAS "Latvijas Hipotēku un zemes banka" un AS "GE Money Bank" ietekme nav iekļauta.

2.12. attēls

**KREDĪTIESTĀŽU VIDĒJĀS SVĒRTĀS
ATKLĀTĀS VALŪTAS POZĪCIJAS**
(% no pašu kapitāla)

— Eiro
— Kopējā
— ASV dolāri

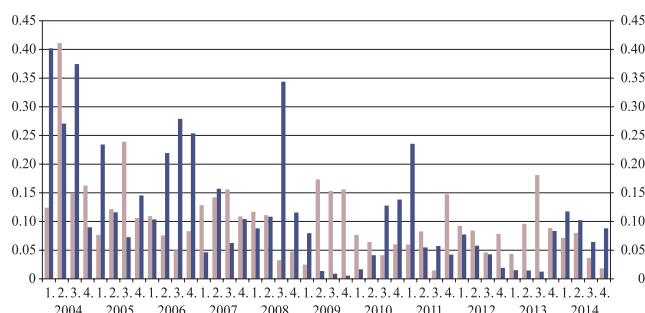
Pēc eiro ieviešanas par nozīmīgāko kopējo valūtas riska elementu kļuva iespēja ciest zaudējumus no eiro kursa iespējamām svārstībām attiecībā pret ASV dolāru. ASV dolāram ir lielākais īpatsvars atklātajā valūtas pozīcijā, un šī valūta dominē kredītiestāžu valūtu darījumos. Kopumā kredītiestāžu sektora atklātā ASV dolāra pozīcija 2014. gada beigās bija īsa (6.4 milj. eiro), bet 2014. gada sākumā tā bija gara (7.4 milj. eiro). Kredītiestāžu vidējā svērtā ASV dolāra atklātā pozīcija attiecībā pret pašu kapitālu 2014. gada otrajā pusē samazinājās: 1. pusgadā tā svārstījās aptuveni 0.8% līmenī, bet 2. pusgadā samazinājās gandrīz uz pusi. 2014. gada beigās ASV dolāra vidējā svērtā atklātā pozīcija 1. kredītiestāžu grupā bija 0.4%, un 2. kredītiestāžu grupā – 1.05%. Citu valūtu atklātās pozīcijas 2014. gadā bija vēl mazākas: piemēram, Lielbritānijas sterliņu mārciņas atklātā pozīcija 2014. gadā bija tuvu 0.1%.

Kredītiestāžu jutīgums pret ASV dolāra kursa svārstībām attiecībā pret eiro 2014. gadā ir mainījies, jo šajā laikā mainījās kredītiestāžu kopējās atklātās pozīcijas virziens. Daudzām kredītiestādēm pārmaiņas noteica ASV dolāra garās atklātās pozīcijas samazināšanās. Tādējādi kredītiestāžu iespējamie kopējie zaudējumi no ASV dolāra kursa krituma attiecībā pret eiro par 10% saruka no 0.07% no pašu kapitāla 2014. gada sākumā līdz 0.02% no pašu kapitāla 2014. gada beigās. Savukārt iespējamie zaudējumi no ASV dolāra kursa pieauguma attiecībā pret eiro par 10% nedaudz palielinājās salīdzinājumā ar iepriekšējiem periodiem saistībā ar ASV dolāra īsās atklātās pozīcijas pieaugumu daudzās kredītiestādēs. Ja ASV dolāra kurss attiecībā pret eiro palielinātos par 10%, kredītiestāžu iespējamie zaudējumi 2014. gada beigās veidotu 0.09% no pašu kapitāla (sk. 2.13. att.).

2.13. attēls

**KREDĪTIESTĀŽU JUTĪGUMS PRET ASV
DOLĀRA KURSA SVĀRSTĪBĀM**
(kopējie zaudējumi; % no pašu kapitāla)

■ ASV dolāra kurss attiecībā pret eiro samazinās par 10%
■ ASV dolāra kurss attiecībā pret eiro pieaug par 10%

Pašlaik valūtas tirgū valūtas kursu augošās svārstības nosaka daudzi faktori, t.sk. vadošo centrālo banku monetārās politikas atšķirības un ģeopolitisko risku pieaugums Krievijā, turklāt valūtas kursu svārstīgums palielinās daudzās valūtu pāros. Tas norāda uz valūtas tirgus risku pieaugumu, taču valūtu necīgās atklātās pozīcijas samazina šā riska īstenošanās iespējamo ietekmi uz kredītiestādēm.

Saskaņā ar tirgus riska aprēķinu pēc standartizētās pieejas attiecībā uz ārvalstu valūtas risku²² valūtas riska nozīme kopējā aprēķinātajā riska vērtībā 2014. gadā samazinājās. 2014. gada 1. ceturksnā beigās tā bija 0.42% no kopējās riska vērtības, bet 2014. gada beigās šis rādītājs bija sarucis līdz 0.25%. Turklāt kopējais tirgus risks, attiecināts uz vērtspārīru, ārvalstu valūtu un preču pozīciju risku, arī nebija liels – vidēji 2.58% no

²² Saskaņā ar CRD IV/CRR prasībām.

kopējās aprēķinātās riska vērtības 2014. gada 1. ceturkšņa beigās un 2.16% 2014. gada beigās.

2.3.2. Kredītiestāžu procentu likmju risks

Risks, ka tirgus procentu likmju kāpums varētu negatīvi ietekmēt Latvijas kredītiestādes, patlaban ir samērā zems. ECB stimulējošās monetārās politikas ietekmē eiro tirgus procentu likmes ir zemas ar tendenci samazināties. Savukārt ASV tirgus dalībnieki 2015. gada vidū–gada beigās gaida nelielu ASV dolāru tirgus procentu likmes pieaugumu. Tirgus procentu likmju kritums kredītiestādēs ar PJA pārsvaru pār PJS nozīmē tīro gada procentu ienākumu samazināšanos²³ (pakāpeniski pārcenojot neto PJA) un kredītiestāžu ekonomiskās vērtības²⁴ pieaugumu.

Kredītiestāžu pakļautība procentu likmju riskam 2014. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu nav būtiski mainījusies, vērtējot tirgus procentu likmju krituma iespējamo ietekmi uz kredītiestāžu tīrajiem gada procentu ienākumiem, bet ir samazinājusies, vērtējot tā ietekmi uz kredītiestāžu ekonomisko vērtību. Notiekot vienlīdz lielām tirgus procentu likmju pārmaiņām, Latvijas kredītiestāžu tīro procentu ienākumu attiecība pret pašu kapitālu 2015. gadā saruktu vai pieaugtu tādā apmērā kā iepriekšējā gadā. Ja tirgus procentu likmes paralēli pazeminātos par 100 bāzes punktiem, Latvijas kredītiestāžu tīrie gada procentu ienākumi samazinātos vidēji par 1.0% no pašu kapitāla, un otrādi – tirgus procentu likmēm paralēli pieaugot par 100 bāzes punktiem, kredītiestāžu tīrie gada procentu ienākumi tādā pašā apmērā pieaugtu (sk. 2.14. att.).

2.14. attēls

ĪSTERMIŅA JUTĪGUMA ANALĪZE: PROCENTU LIKMJU SAMAZINĀJUMA PAR 100 BĀZES PUNKTIEM IETEKME UZ KREDĪTIESTĀŽU* TĪRAJĒM GADA PROCENTU IENĀKUMIEM TERMIŅU DALĪJUMĀ

(% no pašu kapitāla)

Ietekme

2013. gada 1. pusgads

2013. gada 2. pusgads

2014. gada 1. pusgads

2014. gada 2. pusgads

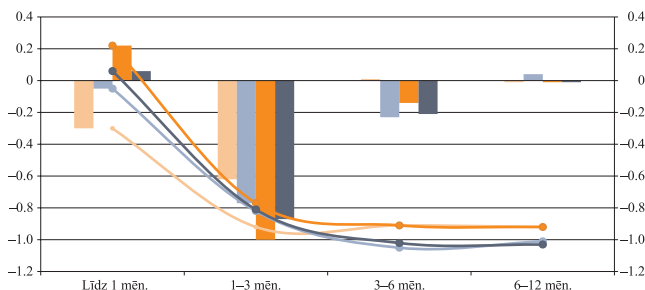
Kumulatīvā ietekme

2013. gada 1. pusgads

2013. gada 2. pusgads

2014. gada 1. pusgads

2014. gada 2. pusgads

* Sk. 13. zemsvītras piezīmi.

Kopumā PJA un PJS attiecība (sk. P1.5. att.) 2014. gadā pieauga, PJA sarūkot lēnāk nekā PJS. PJA un PJS samazinājās, gandrīz vienmērīgi sarūkot ārpusbilances pozīcijām, kuras ir jutīgas pret procentu likmju pārmaiņām. Savukārt kredītiestāžu bilances PJA un PJS pieauga: kredītiestāžu bilances PJA kāpums bija straujāks, bet PJS mainījās tikai nedaudz. Kredītiestāžu bilances PJA pieaugums lielā mērā saistāms ar Latvijas kredītiestāžu parāda vērtspapīru un citu vērtspapīru ar fiksētu ienākumu apjoma būtisku kāpumu. Savukārt Latvijas kredītiestāžu bilances PJS apjoms būtiski nav mainījies, kredītiestādēm daļēji aizstājot saistības pret kredītiestādēm un centrālajām bankām un pārējās saistības ar noguldījumiem un emitētajiem parāda vērtspapīriem. 1. kredītiestāžu grupas PJA un PJS attiecība nedaudz pārsniedz 1 (pilnīgi sabalansētu PJA un PJS attiecību) un saglabājas zemāka nekā 2. kredītiestāžu grupai (sk. P1.6. att.).

Tirgus procentu likmju krituma negatīvo ietekmi kredītiestādes visnozīmīgāk izjustu 1–3 mēnešus pēc tā. Tā kā 2014. gada beigās termiņu intervālā līdz 1 mēnesim gadā

²³ Ietekme uz tīrajiem gada procentu ienākumiem katrā termiņu intervālā tiek aprēķināta, reizinot šā intervāla GAP ar procentu likmju pārmaiņu lielumu un konkrētā termiņu intervāla koeficientu, kas raksturo gada daļu, kad šā intervāla GAP būs aktīva. Koeficienta aprēķinā pieņemts, ka pārcenošana notiks intervāla vidū. Piemēram, 3–6 mēnešu intervāla koeficientu aprēķina šādi: $(12 - 0.5 \times (3 + 6)) / 12 = 0.625$. Kopējā ietekme uz gada peļņu ir pirmo četrus termiņu intervālu ietekmju summa. Tā kā aprēķini balstās uz GAP metodi, netiek ņemta vērā procentu likmju ietekme uz kredītiestādes ekonomisko vērtību, un aprēķinu pamats procentu ienākumiem ir kredītiestādes bilances struktūra 2014. gada beigās.

²⁴ Kredītiestādes ekonomiskā vērtība ir no kredītiestādes bilances un ārpusbilances prasībām un saistībām gaidāmās nākotnes tīrās naudas plūsmas diskontētā vērtība.

kredītiestāžu GAP²⁵, tirgus procentu likmēm samazinoties, bija negatīva, kredītiestādes uzreiz izjutīs tīro procentu ienākumu pieaugumu (sk. P1.7. att.). Tomēr nākamajā termiņu intervālā (1–3 mēneši) GAP pieaugums atsver GAP kritumu īsākajā termiņu intervālā, un kumulatīvais rezultāts 2014. gadā attiecībā pret 2013. gadu nav būtiski mainījies. Tādējādi kredītiestādes, sarūkot tirgus procentu likmēm, pēc 1–3 mēnešiem cietīs tīro procentu ienākumu zaudējumus, kas pārsniegs pēc 1 mēneša gaidāmos guvumus. Tālākajos termiņu intervālos (3–6 mēneši, 6–12 mēneši) kredītiestāžu tīro procentu ienākumu jutība pret tirgus procentu likmju pārmaiņām nav būtiski mainījusies vai tās pārmaiņām nav būtiskas ietekmes uz kredītiestāžu kopējiem tīrajiem gada procentu ienākumiem.

2014. gadā novērotās procentu likmju riska termiņstruktūras pārmaiņas norāda, ka kredītiestādes to optimizēja, samazinot vai saglabājot gandrīz nemainīgu kumulatīvo GAP īsākajos termiņu intervālos, bet palielinot garākajos termiņu intervālos. Tādējādi kredītiestādes, pazeminoties tirgus procentu likmēm, uzreiz vai pēc neilga laika ciestu mazāku vai gandrīz tādu pašu tīro gada procentu ienākumu samazinājumu un atvirzītu tirgus procentu likmju pārmaiņu ietekmi uz vēlāku laiku, kad tirgus procentu likmju attīstības virziens varētu arī mainīties. Arī PJA pārsvara pieaugums pār PJS garākajos termiņu intervālos krītošu tirgus procentu likmju gadījumā ļauj straujāk palielināt kredītiestāžu ekonomisko vērtību.

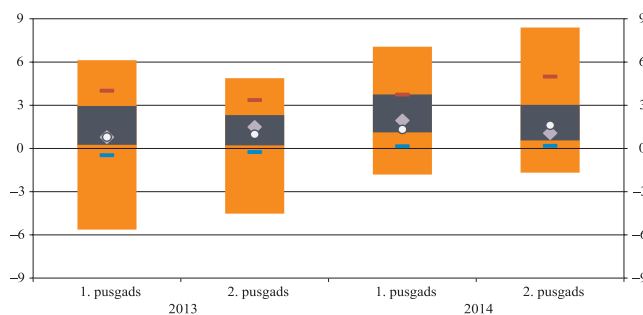
Procentu likmju riska ilgtermiņa ekonomiskās vērtības analīze rāda, ka hipotētiskā situācijā, tirgus procentu likmēm samazinoties par 100 bāzes punktiem, kredītiestāžu ekonomiskā vērtība 2014. gada beigās pieaugtu par 1.6% no kopējā kredītiestāžu kapitāla (par 0.6 procentu punktiem straujāk nekā iepriekšējā gadā). Savukārt eiro un ASV dolāra procentu likmēm attīstoties dažādos virzienos, Latvijas kredītiestāžu ekonomiskā vērtība, visticamāk, tomēr nepieaugtu tik strauji.

Vidējie svērtie kredītiestāžu procentu likmju riska rādītāji 2014. gadā ir uzlabojušies, tomēr kredītiestāžu vidū pieaugušas atšķirības to tīro gada procentu ienākumu reakcijā uz tirgus procentu likmju pārmaiņām. Tirgus procentu likmēm samazinoties paralēli ienesīguma līknei par 100 bāzes punktiem, kredītiestāžu tīro gada procentu ienākumu potenciālo pārmaiņu diapazons 2014. gada beigās ir lielāks nekā iepriekšējā gada atbilstošajā periodā (sk. P1.8. att.). Maksimālais tīro gada procentu ienākumu kāpums, ko varētu radīt ienesīguma līknei paralēls tirgus procentu likmju kritums, 2014. gadā bija 2.8% no pašu kapitāla (par 1.4 procentu punktiem mazāks nekā iepriekšējā gada beigās), savukārt maksimālais to kritums – 7.8% no pašu kapitāla (attieciņi par 2.7 procentu punktiem lielāks). Ienesīguma līknei paralēls tirgus procentu likmju kritums par 100 bāzes punktiem 2014. gadā joprojām nodrošinātu gandrīz visu kredītiestāžu ekonomiskās vērtības pieaugumu (sk. 2.15. att.).

2.15. attēls

**ILGTERMIŅA JUTĪGUMA ANALĪZE:
PROCENTU LIKMJU SAMAZINĀJUMA PAR
100 BĀZES PUNKTIEM VIDĒJĀ IETEKME UZ
KREDĪTIESTĀŽU* EKONOMISKO VĒRTĪBU**
(% no pašu kapitāla)

- Minimuma un maksimuma diapazons
- Starpkvartīļu intervāls
- ◆ Mediāna
- Vidējais svērtais
- 90. percentile
- 10. percentile

* Sk. 13. zemsvītras piezīmi.

Lai gan, izvērtējot procentu likmju risku Latvijas kredītiestādēs, var secināt, ka tas

²⁵ GAP noteiktā termiņa intervālā ir starpība starp PJA un PJS vērtību konkrētajā termiņu intervālā. Jo lielāka ir GAP, jo lielāka kredītiestādes pakļautība procentu likmju riskam. Ja GAP ir pozitīva, kredītiestāde cietīs zaudējumus no procentu likmju pazemināšanās, jo, tā kā PJA ir lielāki par PJS, kredītiestādes procentu ienākumi samazināsies vairāk nekā izdevumi. Ja GAP ir negatīva, kredītiestāde cietīs zaudējumus no procentu likmju pieauguma, jo, saistībā ar pārsniedzot aktīvus, kredītiestādes procentu izdevumi pieaugs vairāk nekā ienākumi.

ir zems, procentu likmju risks ir cieši saistīts ar citiem tirgus riskiem, un šī sasaiste pastiprināsies, īstermiņa un vidēja termiņa tirgus procentu likmēm sasniedzot negatīvas vērtības. Zemu procentu likmju vidē vērtspapīru (akciju un iepriekš emitēto obligāciju) cenām ir tendence pieaugt, un tas īstermiņā palielinās kredītiestāžu ieguldījumu portfeļa atdevi no ieguldījumu vērtības kāpuma. Taču ilgtermiņā pastāv risks, ka vērtspapīru cenas kļūs pārāk augstu novērtētas un būs nepieciešama to lejupvērsta korekcija. Negatīvas drošāko obligāciju peļņas likmes var mudināt investorus meklēt papildu peļņas iespējas, veicot ieguldījumus riskantākos aktīvos, kas palielina ieguldījumu portfeļa pakļautību aktīvu cenu svārstību riskam.

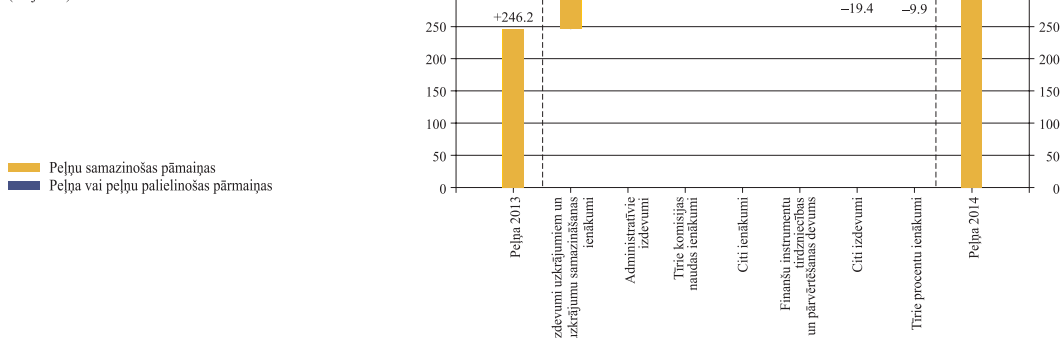
2.4. Pelnītspēja

Līdz ar mērenas ekonomiskās izaugsmes turpināšanos kredītiestāžu pelnītspēja uzlabojas. Kopējās peļņas pieaugumu galvenokārt nosaka mazāki uzkrājumu veidošanas apjomi un iepriekš veikto uzkrājumu samazināšana. Vienlaikus peļņa pirms uzkrājumu izveides un nodokļu nomaksas un pamatdarbības peļņa 2014. gadā nedaudz samazinājās. Īstermiņā ar kredītiestāžu pelnītspēju saistītie riski kopumā saglabājas zemi. Tomēr, pakāpeniski sarūkot iespējam mazināt uzkrājumus un administratīvos izdevumus, kā arī ņemot vērā kredītportfeļa apjoma sarūkumu, zemo procentu likmju vidi un augstākus ārējos riskus, pieaug nenoteiktība par ienākumu gūšanas iespējam nākotnē. Līdz ar risku pieaugumu Krievijā dažām 2. grupas kredītiestādēm palielinās pelnītspējas risks saistībā ar iespējamo nepieciešamību veikt papildu uzkrājumus vai realizēt daļu aktīvu ar zaudējumiem.

Kopējā kredītiestāžu solo peļņa 2014. gadā bija 311.4 milj. eiro (2013. gadā²⁶ – 246.2 milj. eiro) un konsolidētā peļņa – 316.9 milj. eiro (2013. gadā – 262.7 milj. eiro). 1. grupas kredītiestāžu kopējā peļņa (188.2 milj. eiro) veidoja 60% no kredītiestāžu kopējās peļņas. Peļņas rādītāju uzlabošanas galvenokārt noteica jaunu uzkrājumu veidošanas apjoma samazinājums. Peļņu pozitīvi ietekmēja arī fīro komisijas naudas ienākumu pieaugums (sevišķi 2. grupas kredītiestādēm) un darbības efektivitātes uzlabošana (sk. 2.16. att.). Arī 2015. gada pirmajos divos mēnešos bija 64.0 milj. eiro.

2.16. attēls

KREDĪTIESTĀŽU DARBĪBAS REZULTĀTI UN TO PĀRMAINĀS (milj. eiro)

Kopumā kredītiestāžu kapitāla un aktīvu atdeves rādītāji uzlabojās salīdzinājumā ar 2013. gadu un sasniedza vidēji augstu līmeni. 2014. gadā un 2015. gada pirmajos divos mēnešos ROE bija 11.1% (2013. gadā – 8.6%). Turpinās jau iepriekš novērotā tendence, ka 2. kredītiestāžu grupas atdeves rādītāji vidēji ir augstāki nekā 1. kredītiestāžu grupas atdeves rādītāji, taču 2. kredītiestāžu grupas atdeves rādītāju amplitūda ir relatīvi plašāka (sk. 2.17. att.). Arī ROA 2014. gadā mazliet uzlabojās, sasniedzot 1.1% (2013. gadā – 0.9%). 2015. gada pirmajos divos mēnešos ROA bija 1.3% (2014. gada atbilstošajā

²⁶ Šajā sadaļā, ja nav minēts citādi, 2014. gada darbības rezultāti salīdzināti ar 2013. gada darbības rezultātiem, kas ietver arī to kredītiestāžu zaudējumus, kuras savu darbību beidza ar 2014. gada 1. janvāri (VAS "Latvijas Hipotēku un zemes banka" un AS "UniCredit Bank").

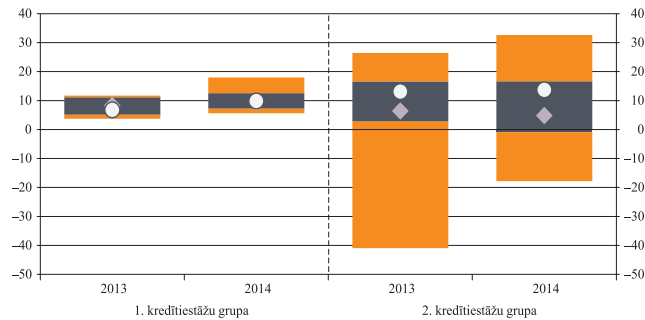
periodā – 1.4%). Salīdzinājumā ar vidējiem ES kredītiestāžu aktīvu atdeves rādītājiem Latvijas kredītiestāžu rādītāji ir vairāk nekā divas reizes augstāki. Līdzīgu aktīvu atdeves rādītāju sasniedza arī Lietuvas kredītiestādes (ROA 2014. gadā – 0.9%). Igaunijas kredītiestāžu ROA bija mazliet lielāka (2014. gadā – 1.6%)²⁷. Prognozējams, ka 2015. gadā Latvijas kredītiestāžu kapitāla un aktīvu atdeves rādītāji būs aptuveni 2014. gada līmenī. Sarūkošā ienākumu bāze ierobežos iespējas turpināt uzlabot kredītiestāžu kapitāla un aktīvu atdeves rādītājus, un vairāk uzmanības tiks veltīts efektīvai kapitāla izmantošanai.

2.17. attēls

KREDĪTIESTĀŽU ROE (%)

(%)

- Minimuma un maksimuma diapazons
- Starpkvartīļu intervāls
- ◇ Mediāna
- Vidējais svērtais

Kredītiestāžu izdevumu un ienākumu attiecība 2014. gadā nedaudz uzlabojās un 2014. gada decembra beigās bija 49.7% (2013. gadā – 50.7%). Paredzams, ka šī tendence turpināsies, tomēr, ņemot vērā sarūkošo ienākumu bāzi, uzlabojums būs lēnāks nekā līdz šim.

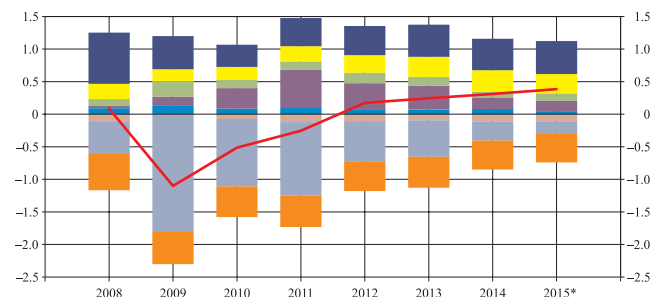
Kredītiestāžu pamatdarbības peļņa 2014. gadā bija 916.4 milj. eiro, t.i., par 1% mazāka nekā pamatdarbības peļņa, ko pašlaik aktīvās kredītiestādes guva 2013. gadā. Tīrie procentu ienākumi 1. grupas kredītiestādēm 2014. gadā saglabājās 2013. gada līmenī, bet 2. grupas kredītiestādēm pieauga. Abām kredītiestāžu grupām tie joprojām veidoja aptuveni pusi no pamatdarbības peļņas (sk. 2.18. att.). Turpinājās jau iepriekš novērotā vienlaicīgas procentu ienākumu un izdevumu samazināšanās tendence. Neprocentu ienākumu daļa no finansiālās darbības peļņas salīdzinājumā ar 2013. gadu nedaudz saruka (par 4%; līdz 431.8 milj. eiro). Būtiski, ka liels neprocentu ienākumu kritums vērojams 1. grupas kredītiestādēm (44.9 milj. eiro jeb 21%), jo eiro ieviešanas dēļ tika zaudēti ienākumi no tirdzniecības ar ārvalstu valūtu un valūtas pārvērtēšanas (samazinājums salīdzinājumā ar 2013. gadu – 36.0 milj. eiro jeb 59%). 2. grupas kredītiestādes guva par 13% lielākus neprocentu ienākumus nekā 2013. gadā, jo tika gūti lielāki komisijas naudas ienākumi. 2015. gada pirmajos divos mēnešos salīdzinājumā ar 2014. gada atbilstošo periodu pamatdarbības peļņa (5.8 milj. eiro) pieauga par 4%.

2.18. attēls

KREDĪTIESTĀŽU IENĀKUMU UN IZDEVUMU SADALĪJUMS UN DARBĪBAS REZULTĀTS

(mljrd. eiro)

- Tīrie procentu ienākumi
- Tīrie komisijas naudas ienākumi
- Guvums no finanšu instrumentu tirdzniecības un pārvērtēšanas
- Uzkrājumu samazināšanas ienākumi
- Pārējie ienākumi
- Administratīvie izdevumi
- Izdevumi uzkrājumiem nedrošiem parādiem
- Pārējie izdevumi
- Pārskata gada nesadalītā peļņa vai zaudējumi

* Rādītājs noteikts, janvāra un februāra datus attiecinot uz gadu.

Kredītiestāžu administratīvie izdevumi 2014. gadā (443.7 milj. eiro) būtiski neatšķīrās no pašlaik aktīvo kredītiestāžu administratīvajiem izdevumiem 2013. gadā. Atšķīrās 1. un 2. grupas kredītiestāžu administratīvo izdevumu dinamika. 1. grupas kredītiestādēm tie samazinājās, jo tās galvenokārt pievērsās darbības efektivitātes uzlabošanai, samazinot filiāļu skaitu reģionos un palielinot e-pakalpojumu īpatsvaru, bet 2. grupas kredītiestāžu administratīvie izdevumi salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinājās par 15.1 milj.

²⁷ Saskaņā ar *Lietuvos bankas* un *Eesti Pank* datiem.

eiro jeb 8%. Lielu daļu no šā pieauguma veido gan darbiniekiem, gan padomei un valdei samaksātā atalgojuma palielinājums.

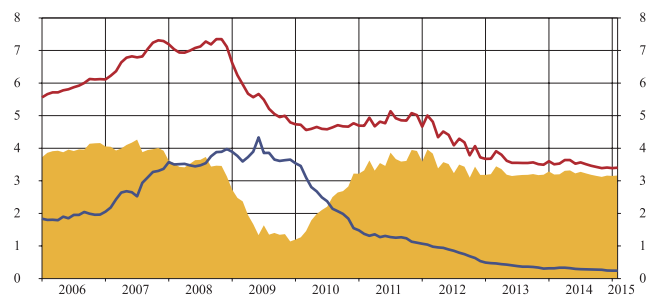
Kredītiestāžu izdevumu uzkrājumiem un ienākumu no uzkrājumu samazināšanās kopējais līmenis 2014. gadā turpināja krasi sarukt (pašlaik aktīvajām kredītiestādēm salīdzinājumā ar 2013. gadu tas samazinājās par 44.9 milj. eiro jeb 28%) un bija 116.1 milj. eiro, dodot vislielāko ieguldījumu neto peļņas pieaugumā. Sevišķi liels izdevumu uzkrājumiem samazinājums bija vērojams 1. kredītiestāžu grupā (šajā grupā kopējie neto izdevumi uzkrājumiem saruka par 53.1 milj. eiro jeb 75% salīdzinājumā ar 2013. gadu un 2014. gadā bija 17.5 milj. eiro). 2015. gadā turpmāka rezidentu kredītportfeļa kvalitātes uzlabošanās nav gaidāma. Turklāt saistībā ar risku pieaugumu Krievijā iespējams, ka dažām 2. grupas kredītiestādēm būs nepieciešams veidot papildu uzkrājumus nerezidentiem izsniegtajiem kredītiem.

ECB monetārās politikas ietekmē gan rezidentiem izsniegto kredītu procentu likmes, gan no rezidentiem piesaistīto noguldījumu procentu likmes atrodas vēsturiski zemākajā līmenī. Arī tuvākajā laikā procentu likmju paaugstināšana nav gaidāma. Vispārējā procentu likmju starpība darījumu atlikumiem (rezidentu nefinanšu sabiedrībām un mājsaimniecībām) 2014. gadā un 2015. gada pirmajos divos mēnešos samazinājās pavisam nelielam un bija aptuveni 3.1 procentu punkts (2014. gada 1. ceturksnī – 3.2 procentu punkti; sk. 2.19. att.). Vispārējā procentu likmju starpība jaunajiem darījumiem 2014. gadā un 2015. gada pirmajos divos mēnešos mazliet saruka (2015. gada februārī – 4.2 procentu punkti; 2013. gada decembrī – 4.3 procentu punkti).

2.19. attēls

REZIDENTIEM NE-MFI IZSNIEGTO KREDĪTU PROCENTU LIKMJU, REZIDENTU NE-MFI VEIKTO NOGULDĪJUMU PROCENTU LIKMJU UN VISPĀRĒJĀS PROCENTU LIKMJU STARPĪBAS DINAMIKA (%)

— Kredītu vidējā svērtā procentu likme
— Noguldījumu vidējā svērtā procentu likme
— Vispārējā procentu likmju starpība (procentu punktos)

Prognozējams, ka kredītiestāžu peļņa kopumā 2015. gadā varētu būt 2014. gada līmenī. Kredītiestāžu spēja palielināt peļņu, samazinot izdevumus uzkrājumiem un atzīstot uzkrājumu samazināšanas ienākumus, turpmāk būtiski samazināsies. Zemās procentu likmes un vājā kredītēšanas attīstība būs pelnītspēju mazinoši faktori. Pelnītspēju var apdraudēt ārējo faktoru negatīvā ietekme, kuras rezultātā var ciest aizņēmēju maksātspēja, kā arī vairākām kredītiestādēm varētu rasties nepieciešamība veikt papildu uzkrājumus un aktīvu vērtības samazinājumu, kā arī realizēt daļu aktīvu ar zaudējumiem. Savukārt darbības efektivitātes uzlabošana pelnītspēju ietekmēs pozitīvi.

2.5. Kapitalizācija

Kredītiestāžu kapitāla pietiekamība nostabilizējusies augstā līmenī, un ar to saistītie riski kopumā ir zemi. Kredītiestāžu kapitāla kvalitāte ir augsta, jo pašu kapitālu galvenokārt veido pirmā līmeņa pamata kapitāls. Vairākām 2. grupas kredītiestādēm ir kapitalizācijas līmeņa samazināšanās risks saistībā ar nepieciešamību veikt uzkrājumus daļai ar Krieviju un Ukrainu saistītajiem aktīviem, pārvērtēt tos vai realizēt ar zaudējumiem.

Kopš 2014. gada kredītiestāžu kapitāla pietiekamība tiek aprēķināta saskaņā ar CRD IV/CRR normatīvo aktu paketi, kas nosaka gan obligātās minimālās kapitāla prasības kredītiestādēm, gan arī papildu kapitāla rezervju prasības²⁸ (sk. 2.1. tabulu).

²⁸ Detalizētu apkopojumu par jaunajām CRD IV/CRR normatīvo aktu paketē noteiktajām kapitāla prasībām kredītiestādēm sk. Latvijas Bankas "Finanšu Stabilitātes Pārskatā" 2013/2014. CRD IV direktīvas prasības ar 2014. gada 28. maiju transponētas Kredītiestāžu likumā. Kapitāla saglabāšanas rezerve Latvijā ieviesta 2.5% apjomā no RSA bez CRD IV paredzētā pārejas perioda.

2.1. tabula

KAPITĀLA PRASĪBAS KREDĪTIESTĀDĒM LATVIJĀ
(% no RSA)

Kapitāla veids	Pirmā līmeņa pamata kapitāls	Pirmā līmeņa kapitāls (ietver pirmā līmeņa pamata kapitālu un pirmā līmeņa papildu kapitālu)	Pašu kapitāls (ietver pirmā līmeņa kapitālu un otrā līmeņa kapitālu)
Minimālās kapitāla prasības	4.5	6	8
Kapitāla saglabāšanas rezerve ²⁹		2.5*	
Pretcikliskā kapitāla rezerve ³⁰		0**	
Kopējās kapitāla prasības	7	8.5	10.5

* Spēkā ar 28.05.2014.

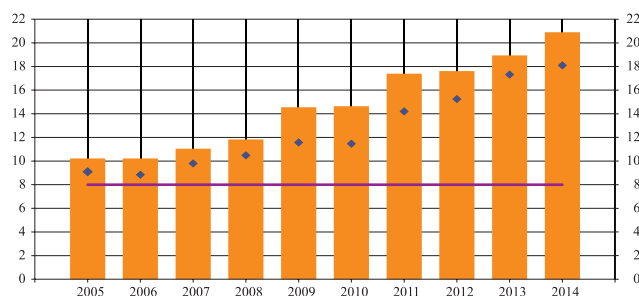
** Lēmums pieņemts 21.01.2015.; pretcikliskā kapitāla rezerve jāuztur no 01.02.2016.

Latvijas kredītiestāžu kapitalizācijas līmenis ir augsts, un jaunās CRD IV/CRR kapitāla prasības to būtiski nav ietekmējušas. 2014. gada 4. ceturksnī kredītiestāžu kopējais kapitāla rādītājs solo līmenī bija 20.9% un pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs – 18.1%, krietni pārsniedzot CRR noteiktās minimālās kapitāla prasības (sk. 2.20. att.). Kapitalizācijas rādītāji konsolidētā līmenī ir nedaudz zemāki – kopējais kapitāla rādītājs 2014. gada 4. ceturksnī bija 19.3% un pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs – 16.7%. Gan solo, gan konsolidētā līmenī visas kredītiestādes izpilda minimālās kapitāla prasības. Konsolidētā līmenī divas kredītiestādes neizpilda kopējās kapitāla prasības, kas ietver arī kapitāla saglabāšanas rezervi, un šīs kredītiestādes nākotnē plāno kapitālu palielināt. Kapitāla saglabāšanas rezerves neizpildīšanas gadījumā kredītiestādēm tiek noteikti peļņas sadales ierobežojumi. Latvijas kredītiestāžu kopējais kapitāla rādītājs un pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs pārsniedz ES vidējo līmeni. Kopējais kapitāla rādītājs Lietuvas kredītiestādēm bija līdzīgs Latvijas līmenim (2014. gada decembra beigās – 21.3%³¹), bet Igaunijas kredītiestāžu kopējais kapitāla rādītājs bija stipri augstāks (virs 40%³¹), jo vairākums kredītiestāžu peļņu nolēma atstāt nesadalītu nodokļu normatīvo aktu ietekmē.

2.20. attēls

KREDĪTIESTĀŽU KAPITĀLA
PIETIEKAMĪBAS RĀDĪTĀJU DINAMIKA
SOLO LĪMENĪ*
(% no RSA)

— Kopējais kapitāla rādītājs
◆ Pirmā līmeņa kapitāla rādītājs**
— Minimālā prasība kopējam kapitāla rādītājam

* Ar 2014. gadu kapitāla pietiekamība tiek rēķināta saskaņā ar CRD IV/CRR normatīvo aktu paketi un nav tieši salīdzināma ar iepriekšējo periodu rādītājiem.

** Ar 2014. gadu pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs visām kredītiestādēm ir vienāds ar pirmā līmeņa kapitāla rādītāju.

Kredītiestāžu pirmā līmeņa pamata kapitāls joprojām ir galvenā (86.8%) pašu kapitāla daļa, nodrošinot augstu kapitāla kvalitāti (sk. 2.21. att.). Visām 1. grupas kredītiestādēm gandrīz vienīgais pašu kapitāla elements ir pirmā līmeņa pamata kapitāls, bet 2. grupas kredītiestādēm būtisku daļu no pašu kapitāla veido otrā līmeņa (galvenokārt subordinētais) kapitāls. Nevienai no Latvijas kredītiestādēm nav pirmā līmeņa papildu kapitāla, tādējādi pirmā līmeņa pamata kapitāls sakrīt ar pirmā līmeņa kapitālu.

²⁹ Kapitāla saglabāšanas rezerve 2.5% apmērā virs minimālajām kapitāla prasībām tiek noteikta kā t.s. drošības spilvens, lai mazinātu iespējamību, ka kredītiestādes kapitāls saruks līdz līmenim, kas ir mazāks par atbilstošo minimālo prasību. Ja atbilstošais kapitāla rādītājs samazināsies zem kopējām kapitāla prasībām (kas ietver kapitāla saglabāšanas rezervi), bet paliks virs minimālās kapitāla prasības, tas netiks uzskatīts par regulējošo prasību neievērošanu, tomēr dividendu un prēmiju izmaksas tiks ierobežotas.

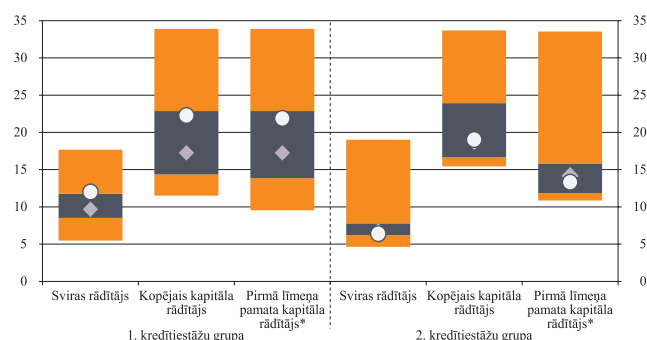
³⁰ Noteiktā norma riska darījumiem ar Latvijas rezidentiem; vairāk informācijas sk. 4. pielikumā.

³¹ Saskaņā ar *Lietuvos bankas un Eesti Pank* datiem.

2.21. attēls

KREDĪTIESTĀŽU KAPITĀLA PIETIEKAMĪBAS RĀDĪTĀJI SOLO LĪMENĪ (2014. gada beigās; %)

■ Minimuma un maksimuma diapazons
■ Starpkvartīļu intervāls
◆ Mediāna
○ Vidējais svērtais

* Pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs visām kredītiestādēm ir vienāds ar ar pirmā līmeņa kapitāla rādītāju.

Kredītiestāžu vidējais sviras rādītājs 2014. gada decembra beigās bija 9.3%. Tas bija būtiski lielāks par minimālo Bāzeles III noteikto 3% kritēriju un norāda uz kopumā augstu kredītiestāžu kapitalizāciju.

2014. gadā aptuveni puse kredītiestāžu palielināja kapitālu kopumā par 296.6 milj. eiro, t.sk. pamatkapitālu – par 74.0 milj. eiro (no tā uz nesadalītās peļņas rēķina – par 66.2 milj. eiro) un subordinēto kapitālu – par 60.4 milj. eiro. Gaidāms, ka arī 2015. gadā kredītiestāžu kapitalizācijas līmenis būs augsts, un to veicinās 2014. gada peļņas iekļaušana kapitāla bāzē, 2015. gadā prognozējamā kredītiestāžu peļņa, kā arī dažu kredītiestāžu kapitāla palielināšanas pasākumi, gan palielinot pirmā līmeņa pamata kapitālu, gan arī piesaistot subordinētos aizdevumus. Dažām 2. grupas kredītiestādēm ir kapitalizācijas līmeņa samazinājuma risks saistībā ar ekonomiskās situācijas pasliktināšanos Krievijā un nepieciešamību veikt uzkrājumus, pārvērtēt aktīvus vai realizēt tos ar zaudējumiem. Turklāt ASV dolāra kursa attiecībā pret eiro pieauguma rezultātā 2. grupas kredītiestādēm, kurām lielākā daļa aktīvu ir ASV dolāros, kapitalizācijas līmenis varētu sarukt, jo to RSA eiro izteiksmē pieaug. Turpretī 1. grupas kredītiestādēm paredzams neliels RSA samazinājums kredītportfeļa sarukuma dēļ, kas to kapitāla pietiekamības rādītājus ietekmēs pozitīvi.

2.6. Kredītiestāžu šoku absorbētspēja

Latvijas Bankas veikto jutīguma analīzes un stresa testu rezultāti liecina, ka kredītiestāžu spēja absorbēt iespējamo ārējo un iekšējo šoku radīto kredītriska un Krievijas valsts riska pieaugumu kopumā ir laba. To galvenokārt nosaka kredītiestāžu augstā kapitalizācija, ko savukārt veicinājusi atsevišķu kredītiestāžu veiktā kapitāla palielināšana un nozīmīgais uzkrājumu līmenis.

Latvijas Banka regulāri veic kredītiestāžu jutīguma analīzi³² un stresa testus³³. Aprēķinos izmantoti 2014. gada decembra beigu kredītiestāžu solo dati, ņemot vērā kredītiestāžu kapitāla palielināšanas plānus 2015. gadā. Stresa testu pārvarēšanas kritēriji ir 8.0% kopējais kapitāla rādītājs, 6.0% pirmā līmeņa kapitāla rādītājs un 4.5% pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs.

Juīguma analīzes rezultāti liecina, ka 2014. gadā kredītiestāžu spēja absorbēt kredītriska iespējamo pieaugumu turpināja uzlaboties. 2014. gada beigās kredītiestādes bez papildu kapitāla ieguldījumiem kopumā spētu absorbēt potenciālu kredītriska kāpumu, kura rezultātā kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām īpatsvars pieaugtu par 9.8 procentu punktiem.

³² Jūtīguma analīze rāda, cik lielu kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām pieaugumu kredītiestāde spētu izturēt tā, lai kredītiestādes kapitāla pietiekamības rādītāji nekļūtu mazāki par minimālajām kapitāla prasībām. Aprēķinos pieņemts, ka kredītiestādei jāveido uzkrājumi 60% apmērā no kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām pieauguma apjoma. Kredītiestāžu kapitāls un RSA tiek samazināti par papildus veicamo uzkrājumu apjomu.

³³ Stresa testos iekļautas kredītiestādes, kuru kredītportfeļa lielums pārsniedz 15 milj. eiro. Makroekonomiskajos stresa testos tiek izvērtēta Latvijas kredītiestāžu izturība pret dažādiem negatīviem makroekonomiskajiem šokiem, kuru īstenošanās ir iespējama, bet ar mazu varbūtību. Kredītriska stresa testu rezultāti ļauj novērtēt, vai kredītiestāžu kapitāla apjoms ir pietiekams, lai bez papildu kapitāla piesaistes absorbētu zaudējumus, kas var rasties, pieaugot kredītriska līmenim īpaši nelabvēlīgos un pat ārkārtējos makroekonomiskajos apstākļos.

Ņemot vērā to, ka ekonomiskās un politiskās situācijas pasliktināšanās Krievijā šajā pārskatā identificēta kā svarīgākais risks Latvijas tautsaimniecības attīstībai un finanšu stabilitātei (sk. 1.1. sadaļu), makroekonomiskajā stresa testā novērtēta Latvijas kredītiestāžu spēja absorbēt potenciālos zaudējumus, kas var rasties, palielinoties kredītriskam Krievijas makroekonomisko norišu un valsts riska pieauguma ietekmē.

Sākotnēji iekšzemes kredītportfeļa kredītriska pieaugumu ietekmētu Krievijas makroekonomiskās situācijas pasliktināšanās un vājas izaugsmes izredzes eiro zonā. Stresa scenārijā pavājinoties ārējam pieprasījumam, pasliktinoties konfidencei un paaugstinoties riskiem ar Krievijas tautsaimniecību saistītajās nefinanšu sabiedrībās un nozarēs, palielinātos arī iekšzemes riski. Risku pieaugums Krievijā (t.sk. Krievijas tautsaimniecības recesija, Krievijas rubļa vērtības kritums) palielina riskus arī nerezidentu kredītportfeļa kvalitātei un citiem ieguldījumiem NVS valstīs (t.i., NVS valstu emitētajos vērtspapīros un prasībās pret NVS valstu kredītiestādēm).

Atšķirībā no iepriekš veiktajiem makroekonomiskajiem stresa testiem, lai novērtētu kredītriska pieauguma ietekmi uz rezidentiem un nerezidentiem izsniegto kredītu kvalitāti, šiem kredītportfeļiem tika izmantoti atšķirīgi pieņēmumi par kredītriska attīstību. Rezidentiem izsniegto kredītu kvalitāte tika novērtēta, izmantojot Latvijas Bankas kredītriska modeli atbilstoši bāzes scenārijam un stresa scenārijam (sk. 2.2. tabulu). Iespējamie zaudējumi no nerezidentiem izsniegtajiem kredītiem, ieguldījumiem NVS valstu vērtspapīros un prasībām pret NVS valstu MFI tika aprēķināti saskaņā ar stresa testa scenārijos pieņemtajām SNV un SNZ vērtībām.

2.2. tabula

MAKROEKONOMISKĀ STRESA TESTA SCENĀRIJA PARAMETRI REZIDENTU KREDĪTPORTFELIM UN NOVĒRTĒTAIS ILGĀK PAR 90 DIENĀM KAVĒTO KREDĪTU ĪPATSVARS REZIDENTU KREDĪTPORTFELĪ BĀZES SCENĀRIJĀ UN STRESA SCENĀRIJĀ 2015. GADA BEIGĀS (%)

Rādītājs	Bāzes scenārijs	Stresa scenārijs
Reālā IKP gada pieaugums	2.0	-5.5
3 mēnešu EURIBOR	0.055	0.055
Novērtētais kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāk par 90 dienām īpatsvars rezidentu kredītportfelī	7.0	14.3

Bāzes scenārijs

Krievijas tautsaimniecības recesijas iespējamā ietekme uz Latvijas tautsaimniecību, kas attiecīgi varētu ietekmēt rezidentiem izsniegtā kredītportfeļa kvalitāti, jau ir ņemta vērā bāzes scenārijā (aktuālās Latvijas Bankas makroekonomiskās prognozes tika izstrādātas, balstoties uz pieņēmumu, ka Krievijas IKP 2015. gadā saruks par 5% un vidējā *Brent* jēlnaftas cena būs aptuveni 50 ASV dolāru par barelu). Latvijas Bankas IKP prognoze atspoguļota 2.2. tabulā. Tiek prognozēts, ka Latvijas reālā IKP pieauguma temps 2015. gadā palēnināsies un būs 2%.

Lai ņemtu vērā iespējamo nerezidentu kredītportfeļa un NVS valstu vērtspapīru portfeļa kvalitātes pasliktināšanos, kā arī iespējamo prasību pret NVS valstu MFI neizpildi, bāzes scenārijā izmantoti šādi pieņēmumi: 2015. gadā Krievijas, Ukrainas, kā arī pārējo NVS valstu rezidentiem izsniegtajiem kredītiem SNV ir 10%, bet SNZ – 75%. Analogiski pieņēmumi izdarīti attiecībā uz Latvijas kredītiestāžu bilancēs esošajiem NVS valstīs emitētajiem vērtspapīriem un prasībām pret NVS valstu MFI. Lai precīzāk atspoguļotu iespējamos zaudējumus no ieguldījumiem NVS valstīs, tajās veikto ieguldījumu apjoms tika precizēts pēc valsts risku pārskatu datiem.

Stresa scenārijs

Stresa scenārijā tika analizēta Latvijas tautsaimniecības reakcija uz triju šoku kombināciju: ārējā pieprasījuma kritumu par 10%, investoru konfidences samazināšanos, kas savukārt izraisa investīciju sarukumu par 20%, un privātā patēriņa kritumu par 5%. Scenārijā pieņemts, ka ārējā pieprasījuma un investīciju sarukuma šoki skar Latvijas

tautsaimniecību 2015. gada 1. ceturksnī. Patērētāju konfidences mazināšanās izraisītais privātā patēriņa kritums seko ar viena ceturkšņa novēlošanos.

Papildus tiek pieņemts, ka 2015. gadā kredītiem NVS valstu rezidentiem SNV ir 2.5 reizes lielāka nekā bāzes scenārijā (25%), bet SNZ ir 75%. Analogiski pieņēmumi izdarīti attiecībā uz NVS valstīs emitētajiem vērtspapīriem un prasībām pret NVS valstu MFI.

Latvijas reālā IKP pārmaiņas stresa scenārijā novērtētas, izmantojot Latvijas Bankas makroekonomisko modeli. Stresa scenārija makroekonomiskie parametri atspoguļoti 2.2. tabulā. Stresa scenārija ietekme uz rezidentiem izsniegto kredītu kvalitāti tika novērtēta ar Latvijas Bankas kredītriska modeļa³⁴ palīdzību. Ņemot vērā arī citu Baltijas valstu tautsaimniecību ciešās saiknes ar Krieviju, stresa testā tika pieņemts, ka kredītrisks Lietuvas un Igaunijas rezidentiem izsniegtajiem kredītiem pieaug tāpat kā Latvijas rezidentu kredītportfelim. Zaudējumi no nerezidentiem izsniegtajiem kredītiem, NVS valstu vērtspapīriem un prasībām pret MFI tika aprēķināti saskaņā ar scenārijos pieņemtajiem parametriem.

Stresa testa rezultāti

Stresa testos tika izmantots standarta šoka pārvarēšanas kritērijs (kopējais kapitāla rādītājs nav mazāks par 8%). Papildus tika izvērtēta ietekme arī uz pirmā līmeņa pamata kapitālu (CET 1) un pirmā līmeņa kapitālu (*Tier 1*). Novērtējuma periods sniedzas līdz 2015. gada beigām (sk. 2.3. tabulu).

2.3. tabula

MAKROEKONOMISKĀ STRESA TESTA REZULTĀTI

Rādītājs	Stresa scenārijs
To kredītiestāžu skaits, kuru kopējais kapitāla rādītājs zemāks par 8%	–
To kredītiestāžu skaits, kuru kopējais kapitāla rādītājs ir zemāks par 10.5%	1
Papildus nepieciešamais kapitāls (milj. eiro)	–
Potenciālie zaudējumi ³⁵ (milj. eiro)	618.8
To kredītiestāžu aktīvi, kuru kopējais kapitāla rādītājs ir zemāks par 8% (% no kredītiestāžu kopējiem aktīviem)	–
Papildus nepieciešamie uzkrājumi (% no kredītiestāžu kopējiem aktīviem)	2.0

Atbilstoši bāzes scenārija pieņēmumiem gaidāms, ka 2015. gadā rezidentiem izsniegto kredītu kvalitāte vēl nedaudz uzlabosies, bet lēnāk nekā iepriekšējos gados. Vienlaikus prognozējams, ka pasliktināsies nerezidentiem izsniegto kredītu kvalitāte, pieaugot kavēto kredītu īpatsvaram. Stresa scenārijā kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām īpatsvars rezidentu kredītportfelī līdz 2015. gada beigām pieaugtu par 7.2³⁶ procentu punktiem (līdz 14.3%).

Stresa scenārija īstenošanās gadījumā visas kredītiestādes būtu spējīgas izpildīt minimālo prasību pašu kapitālam, tomēr divām kredītiestādēm šoka ietekmē rastos problēmas ar minimālās pirmā līmeņa kapitāla prasības izpildi.

Papildus ņemot vērā arī kapitāla saglabāšanas rezerves prasību (2.5% apmērā), šoka gadījumā viena kredītiestāde nevarētu izpildīt kopējo prasību (10.5%) pašu kapitālam un trīs kredītiestādes nevarētu izpildīt kopējo kapitāla prasību pirmā līmeņa kapitālam (8.5%). Kopumā var secināt, ka kredītiestāžu spēja absorbēt makrofinansialās vides pasliktinājuma izraisītus šokus vērtējama kā laba.

³⁴ Makroekonomiskā stresa testa metodoloģija aprakstīta Latvijas Bankas 2009. gada un 2013./2014. gada "Finanšu Stabilitātes Pārskatā".

³⁵ Papildus nepieciešamie uzkrājumi kredītiem un novērtētie zaudējumi no NVS valstu vērtspapīriem un prasībām pret MFI.

³⁶ Salīdzinājumā ar kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām īpatsvaru (7.1%) 2014. gada beigās.

3. NFS ATTĪSTĪBA UN RISKI

Kopumā NFS sabiedrību sniegums 2014. gadā bija veiksmīgs. Būtiski uzlabojās NFS peļņit spēja, peļņas rādītājiem salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinoties gandrīz divas reizes. Stablu attīstību uzrādīja gan nebanku kredītēšanas pakalpojumu sniedzēji³⁷, gan pārējo NFS finanšu pakalpojumu sniedzēji³⁸, un nelielā NFS aktīvu samazināšanās saistāma ar atsevišķu slēgto ieguldījumu fondu reorganizāciju. NFS aktīvos turpināja pieaugt nebanku kredītēšanas pakalpojumu nozīme. Pārējo NFS finanšu pakalpojumu sniedzēju vidū straujāka aktīvu izaugsme 2014. gadā bija vērojama privātajiem pensiju fondiem un apdrošināšanas sabiedrībām.

NFS kredītēšanas pakalpojumu sniedzēju kredītportfeļa kvalitāte uzlabojās. Tomēr to galvenokārt noteica atsevišķu nebanku finanšu sabiedrību politika pastiprināti cedēt ilgstoši kavētos kredītus. Daļai kredītēšanas pakalpojumu sniedzēju (galvenokārt līzinga sabiedrībām) kredītrisku paaugstina makrofinansiālās situācijas pasliktināšanās Krievijā. Pārējo NFS finanšu pakalpojumu sniedzēju svarīgākais risks ir ilgstoši zemās procentu likmes, tomēr pagaidām to darbības ienesīgums joprojām ir pozitīvs. FKTK noteikto maksātspējas prasību izpilde apdrošināšanas sabiedrībām un krājaizdevu sabiedrībām vēl arvien ir augsta.

NFS samērā nelielā aktīvu apjoma dēļ tā ietekme uz finanšu sistēmu kopumā joprojām ir ierobežota. 2014. gadā NFS aktīvu īpatsvars finanšu sektorā nedaudz samazinājās. Arī NFS saites ar kredītiestāžu sektoru nerada nozīmīgus riskus finanšu stabilitātei kopumā.

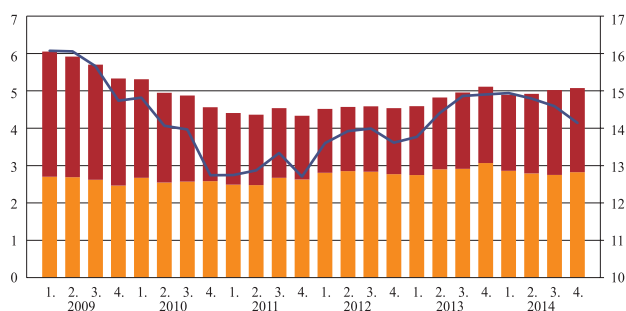
3.1. NFS attīstība

2014. gadā NFS aktīvu kopējums būtiski nemainījās, gada beigās sasniedzot 5.1 mljrd. eiro (sk. 3.1. att. un detalizētu izvērsumu apakšsektoru dalījumā P1.9. att.). Tā īpatsvars finanšu sektorā samazinājās no 14.9% 2013. gada beigās līdz 14.1% 2014. gada beigās. Tādējādi aktīvu apjoma ziņā NFS ietekme uz finanšu sektoru sistēmiskā līmenī joprojām ir ierobežota.

3.1. attēls

**NFS AKTĪVI APAKŠSEKTORU DALĪJUMĀ
UN NFS AKTĪVU ĪPATSVARS FINANŠU
SEKTORA AKTĪVOS**
(mljrd. eiro)

■ Kredītēšanas pakalpojumu sniedzēji
■ Pārējo finanšu pakalpojumu sniedzēji
— NFS īpatsvars (labā ass, %)

Arī NFS saites ar kredītiestāžu sektoru nerada nozīmīgus riskus finanšu stabilitātei. Lai gan vairākiem NFS apakšsektoriem ir ciešas tiešās saites³⁹ ar kredītiestādēm, NFS samērā nelielais aktīvu apjoms un to stabila attīstība ierobežoti ietekmē kredītiestāžu

³⁷ 2014. gada beigās NFS kredītēšanas pakalpojumus sniedza 150 (2013. gada beigās – 169) komersantu (saskaņā ar NACE 2. red. klasifikāciju K nozares "Finanšu un apdrošināšanas darbības" 64.91 un 64.92 sektors, kā arī krājaizdevu sabiedrības). No tiem 56 bija licencēti komersanti, kas nodarbojas ar līzingu un ar transportlīdzekļa vai cita veida objekta nodrošinājumu saistītu kredītēšanu (tālāk tekstā – līzings); distances jeb ātro kredītu izsniegšanu (tālāk tekstā – distances kredītēšana); kredītu pret kustamas lietas ķīlu izsniegšanu (tālāk tekstā – lombards); kredītu izsniegšanu preču un pakalpojumu iegādei, kuru līgumi tiek slēgti, abām pusēm satiekoties; kredītu nekustamā īpašuma iegādei vai kredītu, kuru atmaksa nodrošināta ar nekustamā īpašuma hipotēku, izsniegšanu.

³⁸ No 573 komersantiem 38 ir apdrošināšanas sabiedrības, pensiju un ieguldījumu fondi, bet pārējie – citu finanšu pakalpojumu sniedzēji, kas nodarbojas ar holdingkompāniju darbību (saskaņā ar NACE 2. red. klasifikāciju K nozares "Finanšu un apdrošināšanas darbības" 64.20 sektors), līdzekļu apvienošanu, fondos un līdzīgās finanšu vienībās (64.30), finanšu pakalpojumu un apdrošināšanas darbības papildinošām darbībām (66.), kā arī citur neklasificētām finanšu pakalpojumu darbībām, izņemot apdrošināšanu un pensiju uzkrāšanu (64.99).

³⁹ Tiešās saites ar kredītiestādēm veidojas, ja NFS sabiedrība ir kredītiestāžu meitasuzņēmums vai ir būtisks dalībnieks kādas kredītiestādes darbības nodrošināšanā. Daļa līzinga sabiedrību, kā arī ieguldījumu pārvaldes sabiedrības un privātie pensiju fondi ir kredītiestāžu meitasuzņēmumi.

stabilitāti kopumā. NFS ir arī netiešās saites⁴⁰ ar kredītiestādēm, taču tās nav nozīmīgas kredītiestāžu aizdevumu apjoms NFS, gan NFS noguldījumu apjoms kredītiestādēs joprojām ir neliels – tie nepārsniedz 3% attiecīgi no kredītiestāžu aktīviem un pasīviem (atsevišķām kredītiestādēm attiecīgais apjoms ir lielāks, taču nepārsniedz 10% no aktīviem un pasīviem).

NFS arvien nozīmīgāku lomu ieņem nebanku kredītēšanas pakalpojumu sniedzēji, kuru aktīvu īpatsvars NFS aktīvos 2014. gadā turpināja pieaugt, sasniedzot 44.4% (2013. gadā – 40.0%). Kredītēšanas pakalpojumu īpatsvara kāpumu 2014. gadā veicināja gan kredītēšanas pakalpojumu sniedzēju aktīvu pieaugums (10.2%), gan pārējo NFS finanšu pakalpojumu sniedzēju aktīvu samazināšanās (8.0%).

NFS pelnītspēja kopumā būtiski uzlabojās galvenokārt NFS kredītēšanas pakalpojumu sniedzēju labo rādītāju dēļ. To noteica distances kredītu sniedzēju un līzingsabiedrību peļņas rezultāti. Arī pārējo NFS finanšu pakalpojumu sniedzēju peļņas rezultāti bija veiksmīgi, taču ilgstoši zemās procentu likmes palielina tiem pelnītspējas riskus nākotnē.

3.2. NFS kredītēšanas pakalpojumi

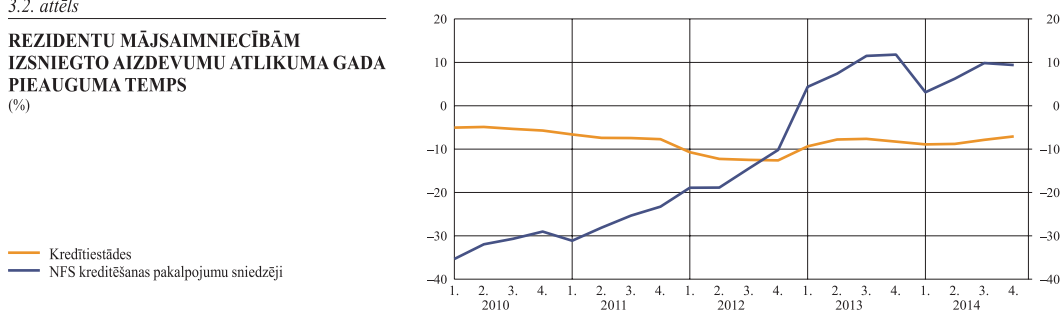
NFS kredītēšanas pakalpojumu sniedzēju aizdevumu kopējais apjoms 2014. gada beigās sasniedza 1.7 mljrd. eiro (par 6.0% vairāk nekā 2013. gada beigās) un veidoja 10.1% no kredītiestāžu kredītportfeļa (2013. gada beigās – 10.0%). 61.6% NFS aizdevumu tika izsniegti rezidentu nefinanšu sabiedrībām un 25.4% – rezidentu mājsaimniecībām. Aizdevumi nerezidentiem veidoja nelielu daļu (5.4%) no aizdevumu kopējuma (2013. gada beigās – 2.2%).

Finanšu noma (galvenokārt līzings aizdevumi) joprojām ieņem galveno vietu NFS kredītēšanas pakalpojumu apjomā. Lai gan līzings aizdevumu atlikums 2014. gadā samazinājās par 1.8% (līdz 1.1 mljrd. eiro) un to īpatsvars NFS izsniegto aizdevumu atlikumā saruka līdz 66.8% (2013. gada beigās – 72.2%), no jauna izsniegto līzings aizdevumu apjoms nozīmīgi pieauga (2014. gadā – par 65.5% salīdzinājumā ar 22.0% samazinājumu 2013. gadā). Pārējo NFS kredītēšanas pakalpojumu sniedzēju aizdevumu (t.sk. distances kredītu, lombardu un krājaizdevu sabiedrību aizdevumu) atlikums palielinājās par 8.6% (2013. gadā – par 23.4%), kāpuma tempa sarukumu galvenokārt nosakot lēnākam distances kredītu, lombardu u.c. aizdevumu atlikuma pieaugumam. Absolūtā izteiksmē pārējo NFS izsniegto aizdevumu atlikums joprojām ir samērā neliels (2014. gada beigās – 0.4 mljrd. eiro).

Palielinājās gan mājsaimniecībām, gan nefinanšu sabiedrībām NFS izsniegto aizdevumu atlikums, bet šādu kredītiestāžu izsniegto aizdevumu atlikums joprojām saruka (sk. 3.2. un 3.3. att.).

3.2. attēls

**REZIDENTU MĀJSAIMNIECĪBĀM
IZSNIEGTO AIZDEVUMU ATLIKUMA GADA
PIEAUGUMA TEMPS**
(%)

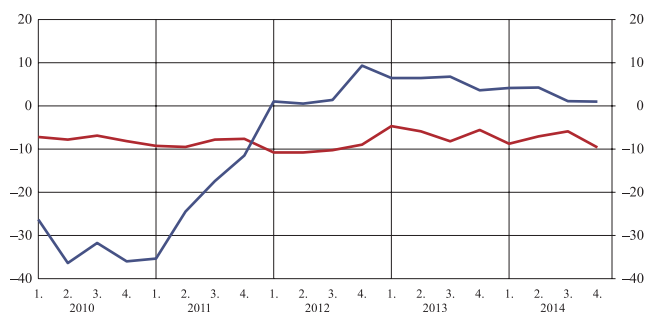

⁴⁰ Netiešās NFS saites ar kredītiestādēm veidojas, kredītiestādēm izvietojot līdzekļus NFS (un otrādi).

3.3. attēls

**REZIDENTU NEFINANŠU SABIEDRĪBĀM
IZSNIEGTO AIZDEVUMU ATLIKUMA GADA
PIEAUGUMA TEMPS**
(%)

— Kredītiestādes
— NFS kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji

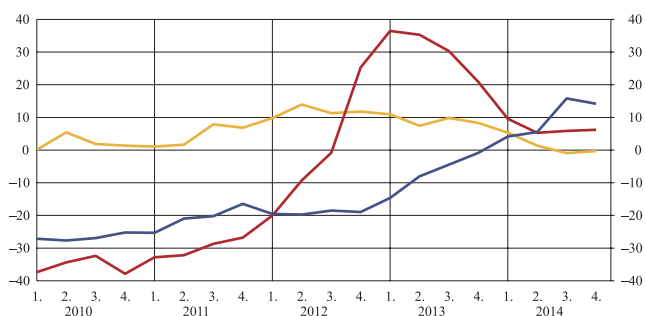

Rezidentu mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu atlikuma pieaugumu 2014. gadā galvenokārt noteica līzings aizdevumu atlikuma kāpums (sk. 3.4. att.). Distances kredītu atlikuma pieauguma temps 2014. gadā salīdzinājumā ar 2013. gadu kļuva mērenāks. To galvenokārt noteica stingrāku regulējošo prasību un nozares pašregulācijas pasākumu ieviešana⁴¹. Vienlaikus kopumā pēdējos trijos gados distances kredītu sniedzēju, lombardu u.c. aizdevumu īpatsvars rezidentu mājsaimniecībām izsniegto nebanku kredītu atlikumā palielinājās aptuveni par 10 procentu punktiem (sk. P1.10. att.) un pārsniedza 50%. 2. pusgadā sāka samazināties un saglabājās zems krājaizdevu sabiedrību rezidentu mājsaimniecībām izsniegto kredītu atlikums.

3.4. attēls

**NFS KREDITĒŠANAS PAKALPOJUMU
SNIEDZĒJU REZIDENTU
MĀJSAIMNIECĪBĀM IZSNIEGTO
AIZDEVUMU ATLIKUMA GADA
PIEAUGUMA TEMPS**
(%)

— Krājaizdevu sabiedrības
— Distances kredītu sniedzēji, lombardi u.c.
— Līzings sabiedrības

Savukārt nefinanšu sabiedrību nozīmīgākais nebanku kreditēšanas avots joprojām bija līzings (vairāk nekā 85% no kopējiem NFS aizdevumiem nefinanšu sabiedrībām), galvenokārt transportlīdzekļu (vieglo automobiļu, komerctransporta – autobusu un kravas automobiļu), kā arī lauksaimniecības un tirdzniecības iekārtu iegādes finansēšanai. 2014. gadā turpinājās lauksaimniecības tehnikas iegādei piešķirto ES fondu līdzekļu apgušana, kā arī tika stiprināta līzings sabiedrību un automobiļu tirgotāju sadarbība, tāpēc līzings jauno darījumu struktūrā pieauga agrotehnikas un automobiļu īpatsvars. Savukārt nelabvēlīgu ārējo faktoru ietekmē samazinājās investīcijas komerctransportā un industriālajās iekārtās.

Kreditrisks ir NFS kreditēšanas pakalpojumus sniezošo sabiedrību nozīmīgākais risks. Mājsaimniecību un nefinanšu sabiedrību maksāspēja kopumā turpināja uzlaboties (sk. 1.3. sadaļu par kredītiestāžu klientu finansiālo ievainojamību), tomēr auga kreditrisks daļai nefinanšu sabiedrību, kurām ir cieša sadarbība ar Krieviju. Atsevišķām ar komerctransportu saistītām nefinanšu sabiedrībām jau radušās grūtības līzings atmaksā, un daļa šo aizdevumu tiek restrukturizēti. Vienlaikus mājsaimniecību maksāspēja, lai arī pakāpeniski uzlabojas, joprojām ir visai jutīga pret ienākumu samazinājuma risku. Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības centra datiem kredītu bez kavējuma īpatsvars NFS mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu atlikumā 2014. gadā pieauga par 1.9 procentu punktiem (līdz 82.2%; t.sk. mājsaimniecībām izsniegto distances kredītu atlikumā kredītu bez kavējuma īpatsvars palielinājās par 3.9 procentu punktiem – līdz 67.8%). Rādītāju

⁴¹ Sākot ar 2014. gadu, distances kredītētājiem stingrāk jāvērtē aizņēmēja maksāspēja, t.sk. ne tikai to ieņēmumi, bet arī aizdevumi. Ja kredīta devējs piešķir patērētājam kredītu, neizvērtējot patērētāja spēju to atmaksāt, kredīta devējs nav tiesīgs prasīt, lai patērētājs par kredītēšanas līgumā piešķirtās naudas lietošanas atvēlējumu maksātu vairāk par likumiskajiem procentiem, un piemērot patērētājam saistību pastiprinājuma līdzekļus vai kompensāciju. Nozares pašregulācijas pasākumi paredz informācijas par kredītu atmaksas kavētājiem pieejamību nozares asociācijas biedriem.

uzlabošanas galvenokārt noteica stingrākas regulējuma prasības distanču kredītu sniedzējiem, kā arī to politika pastiprināti cēdēt ilgstoši kavētos kredītos.

NFS kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju neto peļņa 2014. gadā bija 76.6 milj. eiro (2013. gadā – 42.0 milj. eiro), un tās lielāko daļu – 53.0 milj. eiro (2013. gadā – 31.1 milj. eiro) – veidoja peļņa no distanču kredītu, lombardu u.c. aizdevumu pakalpojumiem. Līzingsabiedrību peļņa 2014. gadā bija 20.5 milj. eiro (2013. gadā – 10.6 milj. eiro). NFS kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju peļņas pieaugumu nodrošināja lielāki procentu ienākumi, kā arī tīro izdevumu uzkrājumiem nedrošiem kredītiem samazinājums, atgūstot daļu no iepriekšējos gados izsniegtajiem aizdevumiem.

3.3. NFS pārējie finanšu pakalpojumi

NFS pārējo finanšu pakalpojumu sniedzēju aktīvi 2014. gada beigās bija 2.8 mljrd. eiro (2013. gada beigās – 3.1 mljrd. eiro). Apdrošināšanas sabiedrību (t.sk. ārvalstu filiāļu) aktīvi 2014. gadā pieauga par 8.7% un 2014. gada beigās bija 0.6 mljrd. eiro, bet citu finanšu pakalpojumu sniedzēju (t.sk. privāto pensiju plānu un ieguldījumu fondu) aktīvi saruka par 14.1% (līdz 2.2 mljrd. eiro) galvenokārt atsevišķu slēgto ieguldījumu fondu likvidācijas dēļ.

Apdrošināšanas sabiedrību parakstīto bruto prēmiju apjoms 2014. gadā bija 371.1 milj. eiro jeb par 6.0% lielāks nekā 2013. gadā. Būtiskas pārmaiņas apdrošināšanas veidu struktūrā 2014. gadā nav notikušas – transportlīdzekļu apdrošināšana joprojām bija apjoma ziņā nozīmīgākais apdrošināšanas veids. Apdrošināšanas sabiedrību peļņa pieauga par 19.4% un sasniedza 9.9 milj. eiro. Dzīvības apdrošinātāji palielināja gan neto nopelnīto prēmiju apjomu, gan nopelnīja no ieguldījumu pārvērtēšanas zemo procentu likmju ietekmē. Nedzīvības apdrošinātāju peļņas apjoms 2014. gadā samazinājās. Kombinētais rādītājs⁴² nedzīvības apdrošināšanas sabiedrībām 2014. gadā bija 99.9% (tuvu Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādes aprēķinātajam vidējam rādītājam Eiropā). Tas norāda, ka prēmiju apjoms (līdzīgi kā iepriekšējos gados) uzskatāms par pietiekamu, lai segtu potenciālos atlīdzības maksājumus. Apdrošināšanas sabiedrību maksātspējas rādītāji⁴³ joprojām ir augstā līmenī, lai gan 2014. gadā tie nedaudz pasliktinājās (dzīvības apdrošināšanas sabiedrībām – 176.3% (2013. gadā – 181.9%), nedzīvības apdrošināšanas sabiedrībām – 154.9% (2013. gadā – 163.0%)).

Apdrošināšanas sabiedrību, privāto pensiju plānu un investīciju fondu darbības vidējais ienesīgums 2014. gadā svārstījās 5% līmenī. Ilgstoši zemās procentu likmes ierobežo ieguldījumu atdevi, īpaši apdrošināšanas sabiedrībām, kurām ir fiksētu izmaksu saistības. Tomēr līdz šim apdrošināšanas sabiedrības spēja nodrošināt peļņas pieaugumu. Arī privātie pensiju plāni turpina uzrādīt pozitīvu vidējo ienesīgumu, turklāt 2014. gadā to ienesīgums palielinājās (sk. 3.5. att.). Zemāku obligāciju ienesīguma vidē pieauga obligāciju cena, īstermiņā ļaujot pensiju fondiem pelnīt no ieguldījumu vērtības kāpuma. Tomēr ilgākā termiņā zemas procentu likmes samazinās pensiju fondu, kā arī apdrošināšanas sabiedrību procentu ienākumus. Tas var mudināt investorus meklēt alternatīvus ieguldījumus ienesīguma uzlabošanai, kas potenciāli var būt ar zemāku kvalitāti un likviditāti. Taču pagaidām Latvijas dzīvības apdrošināšanas sabiedrību bilancēs un privātajos pensiju plānos nav vērojams ieguldījumu pieaugums augstāka riska finanšu instrumentos.

Apdrošināšanas sabiedrību un privāto pensiju plānu ieguldījumu portfeļa struktūra kopumā joprojām raksturojama kā konservatīva. Ieguldījumi galvenokārt koncentrēti augstas kvalitātes parāda vērtspapīros (galvenokārt Latvijas vai Eiropas Ekonomikas zonas valsts valdības vērtspapīros) un termiņnoguldījumos kredītiestādēs. Tādējādi ģeopolitiskās situācijas saasināšanās saistībā ar Krievijas un Ukrainas konfliktu tām nav

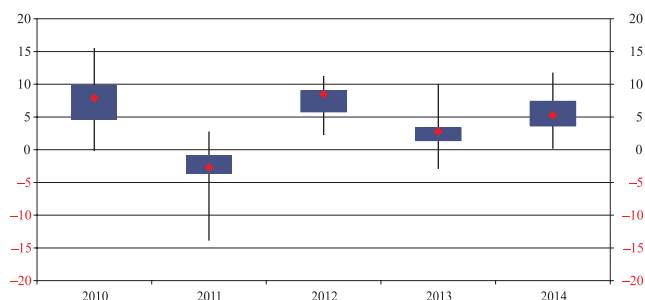
⁴² Kombinētais jeb rentabilitātes rādītājs atspoguļo neto piekritušo atlīdzību prasību un neto darbības izdevumu kopsummu pret neto nopelnītajām prēmijām.

⁴³ Maksātspējas rādītājs ir pašu līdzekļu un maksātspējas normas attiecība. Zemākā pieļaujamā šā rādītāja robeža ir 100%.

3.5. attēls

PRIVĀTO PENSĪJU PLĀNU IENESĪGUMS (%)

◆ Gada vidējais ienesīgums
 ■ Starpkvartiju intervāls
 | Minimuma un maksimuma diapazons

palielinājusi ar ieguldījumu vērtību saistīto kredītrisku. Vienlaikus atsevišķi ieguldījumu fondi uzrāda negatīvu ienesīgumu saistībā ar paaugstināta riska ieguldījumiem Krievijā. Tomēr ieguldījumu Krievijas akcijās un citos vērtspapīros ar nefiksētu ienākumu īpatsvars ieguldījumu fondu kopējos ieguldījumos ir neliels (1.2%), neradot nozīmīgu risku fondu darbībai kopumā. Detalizētu ieguldījumu fondu un privāto pensiju plānu ieguldījumu portfeļa struktūru sk. P1.11. att.

Apdrošināšanas sabiedrību risku vadības procesu stiprinās Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 25. novembra Direktīvas 2009/138 EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārpadrošināšanas jomā (Maksātspēja II) prasību ieviešana, sākot ar 2016. gada 1. janvāri, sniedzot būtiskas pārmaiņas kapitāla pietiekamības un pārvaldības jomā. Jaunā pieeja, kas pamatojas uz noteiktu ekonomisko risku izvērtēšanu, veicinās apdrošināšanas sabiedrību lielāku finanšu drošību. Pirmkārt, noteikta pāreja uz jaunu kapitāla prasības aprēķinu, kas balstās uz risku novērtēšanu (I pīlārs). Otrkārt, pārmaiņas apdrošinātāju un pārpadrošinātāju uzraudzībā (II pīlārs) ļaus uzlabot risku izvērtēšanu, ņemot vērā noteiktus ar risku saistītus principus. Treškārt, pārmaiņas papildus aizsargās apdrošināto klientu tiesības attiecībā uz informācijas pieejamību (III pīlārs), nosakot vienotus principus informācijas atklātībai ES, t.sk. uzraudzības vajadzībām.

4. SISTĒMISKI NOZĪMĪGAS MAKSĀJUMU UN NORĒĶINU SISTĒMAS

Pārraudzības ietvaros Latvijas Banka arī 2014. gadā veica sistēmiski nozīmīgo finanšu tirgus infrastruktūru TARGET2-Latvija sistēmas un DENOS sistēmas finanšu risku novērtējumu, jo šo infrastruktūru darbības traucējumi var ietekmēt finanšu stabilitāti valstī. Novērtējums apliecināja, ka šajās sistēmās saglabājās zema sistēmiskā riska iespējamība. Šīs infrastruktūras nodrošināja to dalībniekiem un visai finanšu sistēmai efektīvu un drošu maksājumu un norēķinu vidi, un to raita darbība veicināja finanšu stabilitāti.

Finanšu tirgus infrastruktūru raita darbība ir nozīmīga finanšu stabilitātes nodrošināšanā. Maksājumu un norēķinu sistēmas ir daļa no finanšu tirgus infrastruktūras, un tās tiek izmantotas finanšu tirgus dalībnieku darījumu norēķinos. Finanšu tirgus dalībnieku likviditātes problēmas maksājumu vai norēķinu sistēmā vai sistēmas darbības pārtraukums gadījumā, kad tā nebūtu pietiekami aizsargāta pret operacionālo risku, var izraisīt tālākus traucējumus sistēmas dalībniekiem vai izplatīt sistēmiskus traucējumus finanšu sistēmā.

4.1. Maksājumu sistēmas

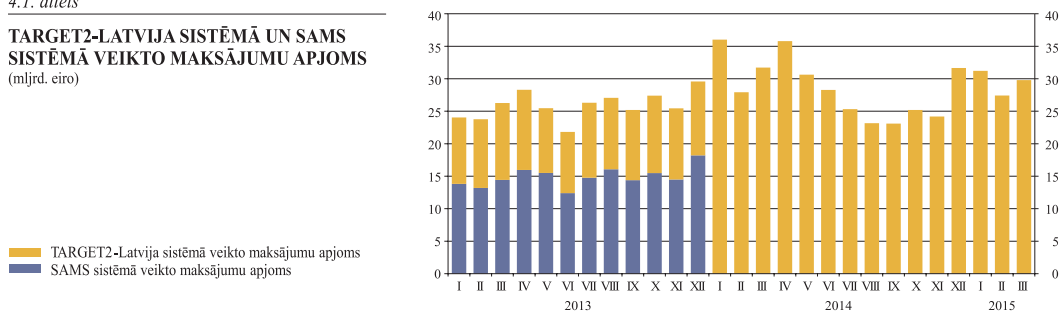
Latvijas Banka kopā ar citām Eiropas Centrālo banku sistēmas dalībniecēm nodrošināja Eiropas vienotās automatizētās reālā laika bruto norēķinu sistēmas TARGET2 darbību. Latvijas Banka uzturēja komponentsistēmu TARGET2-Latvija, nodrošinot Eirosistēmas monetārās politikas operāciju norēķinus, starpbanku norēķinus liela apjoma maksājumiem, klientu steidzamu maksājumu norēķinus, kā arī EKS sistēmas, LCD vērtspapīru norēķinu sistēmas DENOS un SIA "First Data Latvia" sistēmas galanorēķinus.

Statistiskie dati

2014. gadā TARGET2-Latvija sistēma apstrādāja 356.3 tūkst. maksājumu 343.0 mljrd. eiro apjomā. Kopš eiro ieviešanas TARGET2-Latvija sistēmā apstrādāti arī tādi maksājumi, kas līdz tam veikti latos SAMS sistēmā, – ar monetārās politikas operācijām saistīti maksājumi, starpbanku un steidzami klientu iekšzemes maksājumi. 2014. gadā TARGET2-Latvija sistēmā apstrādāto maksājumu kopapjoms salīdzinājumā ar 2013. gadā TARGET2-Latvija sistēmā un SAMS sistēmā apstrādāto maksājumu kopapjomu pieauga par 10.4% (sk. 4.1. att.). 2014. gadā TARGET2-Latvija sistēmā vidēji dienā apstrādāti 1 397 maksājumi 1.3 mljrd. eiro apjomā (2015. gada 1. ceturksnī vidēji dienā – 1 099 maksājumi 1.4 mljrd. eiro apjomā).

4.1. attēls

TARGET2-LATVIJA SISTĒMĀ UN SAMS SISTĒMĀ VEIKTO MAKSĀJUMU APJOMS
(mljrd. eiro)

Likviditātes pietiekamība

Latvijas Banka, izmantojot Suomen Pankki – Finlands Bank izstrādāto maksājumu un norēķinu sistēmas darbības imitējošo modeli BoF-PSS2, veica simulācijas nolūkā monitorēt likviditātes pietiekamību TARGET2-Latvija sistēmā un noteikt, kādu ietekmi uz dalībnieku norēķiniem varētu radīt kāda pēc ietekmes lielākā dalībnieka nespēja veikt maksājumus.

Pārraugi datu simulācijas veica 2014. gada novembrī, izmantojot TARGET2-Latvija sistēmas transakciju datus par iepriekšējā mēnesī apstrādātajiem maksājumiem un dalībniekiem pieejamo likviditāti. Simulācijās tika ņemti vērā visi TARGET2-Latvija

sistēmā veiktie maksājumi, t.sk. tās dalībnieku pārvedumi uz Latvijas Banku, izmantojot Eirosistēmas noguldījumu iespējas. Dalībniekiem pieejamā likviditātē iekļauta arī iespēja izmantot dienas kredītus.

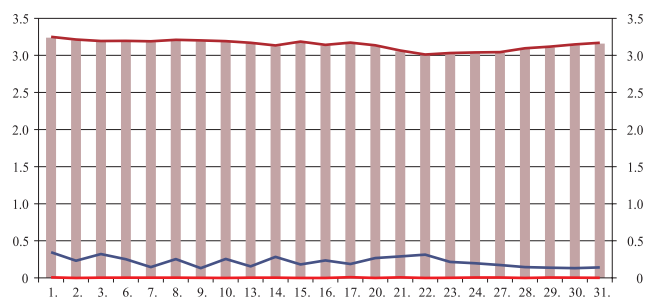
Lai noteiktu likviditātes pietiekamību TARGET2-Latvija sistēmā, pārraugi novērtēja, kāds būtu nepieciešamais norēķinu līdzekļu apjoms, lai varētu nodrošināt visu dienā iesniegto maksājumu veikšanu. Tika novērtēti šādi rādītāji: mazākais nepieciešamo norēķinu līdzekļu apjoms (*lower bound*), t.i., norēķinu līdzekļu apjoms, kas nodrošinātu visu maksājumu izpildi vēlākais līdz TARGET2-Latvija sistēmas darbadienas beigām, un lielākais nepieciešamo norēķinu līdzekļu apjoms (*upper bound*), t.i., norēķinu līdzekļu apjoms, kas nodrošinātu visu iesniegto maksājumu izpildi nekavējoties.

Simulāciju rezultāti parādīja, ka lielākais nepieciešamo norēķinu līdzekļu apjoms vidēji dienā veidoja 217.0 milj. eiro jeb 6.9% no sistēmas dalībniekiem pieejamo norēķinu līdzekļu apjoma. Vislielākā nepieciešamo norēķinu līdzekļu apjoma vērtība bija 345.9 milj. eiro, t.i., 10.7% no attiecīgajā dienā TARGET2-Latvija sistēmas dalībniekiem pieejamās likviditātes apjoma. Savukārt mazākais nepieciešamo norēķinu līdzekļu apjoms vidēji dienā bija 2.9 milj. eiro jeb 0.1% no TARGET2-Latvija sistēmas dalībniekiem pieejamo norēķinu līdzekļu apjoma. Vislielākā mazākā nepieciešamo norēķinu līdzekļu apjoma vērtība bija 9.3 milj. eiro jeb 0.3% no kopējā likviditātes apjoma. Iegūtie rezultāti rāda, ka kopumā TARGET2-Latvija sistēmā nodrošinātais likviditātes līmenis bija būtiski augstāks par nepieciešamo likviditātes līmeni (sk. 4.2. att.).

4.2. attēls

LIKVIDITĀTES PIETIEKAMĪBA TARGET2-LATVIJA SISTĒMĀ (SIMULĀCIJAS REZULTĀTI) (2014. gada oktobrī; mljrd. eiro)

— Dienas sākuma atlikumi
— Mazākais nepieciešamo norēķinu līdzekļu apjoms
— Lielākais nepieciešamo norēķinu līdzekļu apjoms
— Dienas sākuma atlikumi kopā ar dienas kredītiem

Lai novērtētu, kādu ietekmi uz dalībnieku norēķiniem varētu radīt kāda pēc ietekmes lielākā dalībnieka nespēja veikt maksājumus, pārraugi veica stresa situāciju simulācijas. TARGET2-Latvija sistēmas dalībnieki ar lielāko ietekmi sistēmā tika noteikti pēc diviem kritērijiem – ņemot vērā atsevišķa dalībnieka iesniegto maksājumu apjomu un savstarpējās atkarības faktoru. Savstarpējās atkarības faktors nozīmē, ka, jo vairāk dalībnieks saistīts ar citiem dalībniekiem caur maksājumu plūsmām, jo lielāku ietekmi tas var radīt maksājumu sistēmā kopumā, ja dalībniekam rastos problēmas ar maksājumu rīkojumu iesniegšanu. Novērtējumā tika identificēti divi TARGET2-Latvija sistēmas dalībnieki ar lielāko ietekmi sistēmā (izņemot Latvijas Banku).

Pamatojoties uz novērtējuma rezultātiem, pārraugi veica stresa situāciju simulācijas, analizējot to izraisītās sekas gadījumos, kad maksājumus attiecīgajā darbadienā nespētu veikt kāds no diviem identificētajiem TARGET2-Latvija sistēmas dalībniekiem ar lielāko ietekmi. Veicot simulācijas, pārraugi neanalizēja iespēju, ka dalībnieks ar lielāko ietekmi nespētu veikt maksājumus TARGET2-Latvija sistēmā vairākas dienas pēc kārtas, jo tādā gadījumā pārējie dalībnieki, reaģējot uz to, mainītu savas maksājumu plūsmas, neveicot maksājumus šim dalībniekam. Pārraugi simulācijās apskatīja katru mēneša norēķinu dienu atsevišķi, analizējot vispiesardzīgāko scenāriju, ka attiecīgais dalībnieks visu dienu nespētu veikt maksājumus.

Stresa situāciju simulācijas TARGET2-Latvija sistēmā liecināja, ka TARGET2-Latvija sistēmas dalībnieku norēķinu kontos nodrošinātās likviditātes līmenis ir pietiekami augsts un dalībnieku iesniegto maksājumu rīkojumu izpildi nespētu kavēt arī gadījumi, kad kādam no TARGET2-Latvija sistēmas dalībniekiem ar lielāko ietekmi visu dienu

netiek veikti norēķini. Tāpēc var secināt, ka sistēmiskā riska īstenošanās iespējamība joprojām bija maza.

Darbības nepārtrauktība

TARGET2-Latvija sistēma ir TARGET2 komponentsistēma, un sistēmas pieejamības rādītājs tiek aprēķināts visai sistēmai kopumā. 2014. gadā (tāpat kā 2013. gadā) TARGET2 sistēmas pieejamības rādītājs bija 100%. Arī 2015. gada 1. ceturksnī TARGET2 sistēma darbojās bez pārtraukumiem.

4.2. Vērtspapīru norēķinu sistēmas

2014. gadā LCD uzturētā vērtspapīru norēķinu sistēma DENOS bija vienīgā sistēmiski nozīmīgā vērtspapīru norēķinu sistēma Latvijā, jo tā tika izmantota Eurosistēmas monetārās politikas operācijām un monetārās politikas operāciju dalībnieku vērtspapīru ķīlu mobilizēšanai dienas kredīta saņemšanai TARGET2-Latvija sistēmā. DENOS sistēmas ar finanšu instrumentiem saistītie norēķini eiro tika veikti TARGET2-Latvija sistēmā.

Statistiskie dati

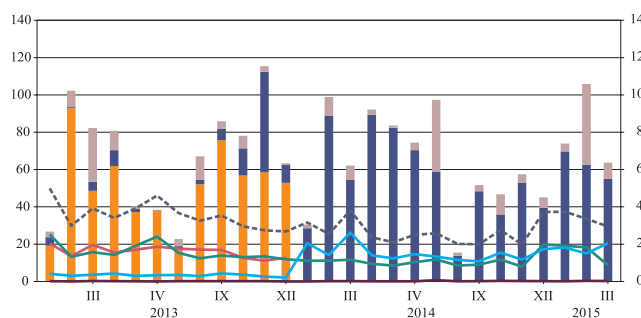
2014. gadā DENOS sistēmā apstrādāto finanšu instrumentu pārvadumu (tālāk tekstā šajā sadaļā – pārvadumi) skaits bija 31.5 tūkst. (par 26.2% mazāks nekā 2013. gadā). Pārvadumu skaita sarukums bija līdzīgs gan FOP, gan DVP pārvadumiem, un tas skaidrojams ar vispārēju finanšu tirgus aktivitātes kritumu pēckrīzes periodā.

DVP pārvadumu kopapjoms 2014. gadā kopā bija 755.6 milj. eiro (par 9.7% mazāks nekā 2013. gadā). DVP pārvadumu apjoma sarukums skaidrojams ar mazāku piedāvāto vērtspapīru apjomu Valsts kases organizētajās valsts parāda vērtspapīru izsolēs salīdzinājumā ar 2013. gadu. Vienlaikus 2014. gadā kredītiestāžu pieprasījums pēc šādiem vērtspapīriem palielinājās, liecinot par likviditātes pārpalikumu, kuru kredītiestādes vēlējās ieguldīt zema riska vērtspapīros. DVP pārvadumu apjoma kritums 2014. gada janvārī un augustā bija saistīts ar to, ka šajos mēnešos Valsts kase neorganizēja valsts parāda vērtspapīru izsoles (sk. 4.3. att.).

4.3. attēls

DENOS SISTĒMAS APSTRĀDĀTIE PĀRVEDUMI (apjoms eiro un skaits)

- Citu valūtu DVP apjoms (milj. eiro)
- Euro DVP apjoms (milj. eiro)
- Latu DVP apjoms (milj. eiro)
- Latu DVP skaits (tūkst.; labā ass)
- FOP skaits (tūkst.; labā ass)
- Citu valūtu DVP skaits (tūkst.; labā ass)
- Euro DVP skaits (tūkst.; labā ass)
- Kopskaits (tūkst.; labā ass)

DENOS sistēma 2014. gadā vidēji dienā apstrādāja 127 pārvadumus un DVP pārvadumus 3.0 milj. eiro apjomā.

Likviditātes pietiekamība

DENOS sistēmas eiro veiktie naudas norēķini notika TARGET2-Latvija sistēmā, kur dalībniekiem bija ievērojami norēķinu līdzekļu atlikumi. 2014. gadā nebija gadījumu, kad norēķini būtu kavējušies naudas līdzekļu nepietiekamības dēļ, tāpēc var secināt, ka LCD dalībnieki nodrošināja eiro veikto DVP pārvadumu naudas norēķiniem nepieciešamo likviditāti 100% apmērā.

Arī 2015. gada 1. ceturksnī LCD dalībnieki nodrošināja eiro veikto DVP pārvadumu naudas norēķiniem nepieciešamo likviditāti 100% apmērā TARGET2-Latvija sistēmā.

Darbības nepārtrauktība

2014. gadā DENOS sistēma nodrošināja 100% pieejamību (2013. gadā – 99.3%). Arī 2015. gada 1. ceturksnī DENOS sistēma darbojās bez pārtraukumiem.

Riska novērtējums

Vērtspāpīru norēķinu sistēmās riski var būt saistīti gan ar naudas, gan ar finanšu instrumentu norēķiniem. Latvijas Banka veica sistēmiskā riska īstenošanās iespējamības novērtējumu DENOS sistēmas 2014. gada pārvedumiem eiro, jo šādi norēķini varētu ietekmēt TARGET2-Latvija sistēmas darbību.

a) Naudas norēķini

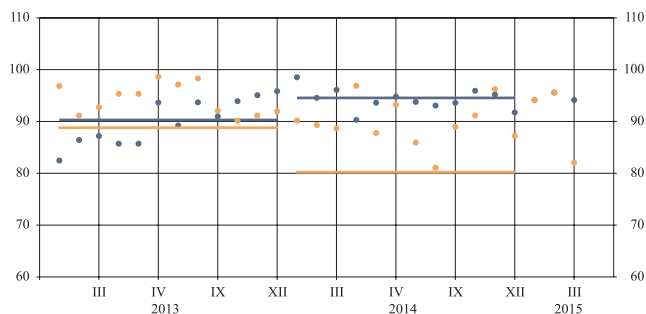
Veicot sistēmiskā riska novērtējumu DENOS sistēmas naudas norēķiniem, analizēti divi rādītāji, kas kopsakarībā norāda uz sistēmiskā riska īstenošanās iespējamību: 1) koncentrācijas rādītājs; 2) DENOS sistēmas maksājumu apjoma īpatsvars TARGET2-Latvija sistēmā. Koncentrācijas rādītājs, kas augstāks par 80%, norāda uz riska īstenošanās iespējamību, ja DENOS sistēmas naudas norēķinu apjoms TARGET2-Latvija sistēmā būtu nozīmīgs (ja DENOS sistēmas norēķinu apjoms būtu līdzvērtīgs vienam no pieciem lielākajiem dalībniekiem TARGET2-Latvija sistēmā).

2014. gadā DENOS sistēmas apstrādāto eiro DVP pārvedumu gada koncentrācijas rādītājs skaita ziņā bija 94.5% (par 4.2 procentu punktiem lielāks nekā 2013. gadā pārvedumiem latos). DENOS sistēmā lielāko daļu pārvedumu skaita ziņā veidoja darījumi ar kapitāla vērtspāpīriem (akcijām un ieguldījumu fondu apliecībām). Skaita koncentrācijas palielināšanās 2014. gadā liecināja, ka pēc VAS "Latvijas Hipotēku un zemes banka" darbības pārtraukšanas lielākā daļa tās kapitāla tirgū aktīvo klientu savu darbību pārvietoja pie lielākajiem tirgus dalībniekiem. 2014. gadā DENOS sistēmas apstrādāto eiro DVP pārvedumu gada koncentrācijas rādītājs apjoma ziņā bija 80.2% (par 8.6 procentu punktiem mazāks nekā 2013. gadā pārvedumiem latos). DENOS sistēmā lielāko daļu pārvedumu apjoma ziņā veido darījumi ar parāda vērtspāpīriem. Apjoma koncentrācijas samazināšanās liecina, ka vairāk dalībnieku veica ieguldījumus parāda vērtspāpīros, tāpēc vairāk dalībniekiem veidojās lielāka apjoma transakcijas (sk. 4.4. att.).

4.4. attēls

DENOS SISTĒMAS VEIKTO DVP PĀRVEDUMU KONCENTRĀCIJAS RĀDĪTĀJI (%)

— Skaita gada rādītājs
● Skaita mēneša rādītājs
— Apjoma gada rādītājs
● Apjoma mēneša rādītājs

DENOS sistēmai bija raksturīgi augsti koncentrācijas rādītāji, jo vērtspāpīru tirgus Latvijā bija mazāks nekā citās ES valstīs, tāpēc aktīvāki bija daži lielāki tirgus dalībnieki, kas attīstīja konkurētspējīgāku vērtspāpīru darījumu apkalpošanas pakalpojumu segmentu vai arī savā vārdā aktīvāk darbojās vērtspāpīru tirgū.

2014. gadā DENOS sistēmas apstrādāto DVP pārvedumu eiro apjoms bija tikai 0.2% no TARGET2-Latvija sistēmā apstrādāto maksājumu kopapjoma. 2014. gadā pārraugu veiktā simulācija ar TARGET2-Latvija sistēmas datiem liecināja, ka 2014. gada oktobrī lielākais nepieciešamo norēķinu līdzekļu apjoms kredītiestāžu naudas norēķiniem vidēji dienā bija 217.02 milj. eiro jeb 6.9% no TARGET2-Latvija sistēmas dalībniekiem pieejamās likviditātes, bet DENOS sistēma 2014. gadā vidēji dienā veica norēķinus TARGET2-Latvija sistēmā 1.7 milj. eiro apjomā. DENOS sistēmas naudas norēķinu apjoms TARGET2-Latvija sistēmā bija nenozīmīgs, tāpēc nevarēja ietekmēt TARGET2-Latvija sistēmas darbību.

2014. gadā DENOS sistēmas koncentrācijas rādītāji bija augstāki par 80%, savukārt DENOS sistēmas naudas norēķinu apjoms TARGET2-Latvija sistēmā bija nenozīmīgs. Šī kopsakarība norāda uz zemu sistēmiskā riska īstenošanās iespējamību. Arī 2015. gada 1. ceturksņa rādītāji liecināja par zemu sistēmiskā riska īstenošanās iespējamību, jo

DENOS sistēmas eiro DVP pārvedumu kopapjoms TARGET2-Latvija sistēmā bija tikai 0.2% no apstrādāto maksājumu kopapjoma, kaut arī DENOS sistēmā saglabājās augsti koncentrācijas rādītāji.

b) Finanšu instrumentu norēķini

Sistēmiskais risks vērtspapīru norēķinu sistēmās var rasties, ja finanšu instrumentu pārdevējs nenodrošina pircējam finanšu instrumentus norēķinu dienā, bet pircējam šie finanšu instrumenti nepieciešami tālākai saistību izpildei. Veicot sistēmiskā riska novērtējumu DENOS sistēmas finanšu instrumentu norēķiniem, tika analizēts neizpildīto pārvedumu apjoms. Neizpildītie pārvedumi rada nozīmīgu papildu risku, ja to apjoms pārsniedz noteiktu daļu no vērtspapīru norēķinu sistēmā veikto pārvedumu kopapjoma. ES regulējums vērtspapīru norēķinu sistēmām attiecībā uz neizpildīto pārvedumu pārvaldību ir izstrādes procesā. Minētais regulējuma projekts satur ierosinājumu vērtspapīru norēķinu sistēmām ieviest papildu funkcionalitātes neizpildīto pārvedumu pārvaldībai, ja neizpildīto pārvedumu apjoms pārsniedz 2.5 mljrd. eiro gadā un norēķinu neizpildes rādītājs ir lielāks par 0.5% divus mēnešus pēc kārtas.

2014. gadā DENOS sistēmas finanšu instrumentu to darījumu apjoms, par kuriem norēķini nav notikuši darījumā paredzētajā norēķinu dienā, bija 0.1% (pēc darījumu skaita) un 0.01% (pēc darījumu apjoma). Neizpildīto pārvedumu apjoms bija neliels, tāpēc neizpildītie pārvedumi nebija nozīmīgs riska avots.

Sistēmiskā riska analīze liecināja, ka 2014. gadā kopumā sistēmiskā riska īstenošanās iespējamība DENOS sistēmā joprojām bija zema.

Kopumā sistēmiskā riska iespējamība gan TARGET2-Latvija sistēmā, gan DENOS sistēmā 2014. gadā saglabājās zema, jo pieejamā likviditāte būtiski pārsniedza norēķiniem nepieciešamo likviditāti – mazāk nekā 10% no TARGET2-Latvija sistēmas dalībniekiem dienā pieejamās likviditātes apjoma tika izmantoti TARGET2-Latvija sistēmas dalībnieku iesniegto maksājumu norēķiniem, savukārt DENOS sistēmas apstrādāto eiro veikto DVP pārvedumu kopapjoms veidoja tikai 0.2% no TARGET2-Latvija sistēmā apstrādāto maksājumu kopapjoma. Abas sistēmas 2014. gadā un 2015. gada 1. ceturksnī nodrošināja 100% pieejamības rādītāju. Raita TARGET2-Latvija sistēmas un DENOS sistēmas darbība nodrošināja dalībniekiem un visai finanšu sistēmai efektīvu un drošu maksāšanas un norēķinu vidi un tādējādi veicināja finanšu stabilitāti.

PIELIKUMI

1. pielikums
KREDĪTIESTĀŽU DARBĪBAS RĀDĪTĀJI

P1.1. tabula

KOPĒJIE KREDĪTIESTĀŽU DARBĪBAS RĀDĪTĀJI

Rādītājs	2008	2009	2010	2011	2012 ¹	2013 ¹	2014	2015. gada februāris
Bilances rādītāji								
Kredītiestāžu un ārvalstu kredītiestāžu filiāļu skaits	27	27	29	30	29	28	26	26
Aktīvu kopsumma (milj. eiro)	33 072	30 845.5	31 256.5	29 775.7	28 784.4	29 192.3	30 814.9	30 915.6
Kredītu īpatsvars aktīvos (%)	71.4	71.2	65.3	62.9	58.0	53.5	47.6	47.7
Noguldījumu īpatsvars pasīvos (%)	42.0	44.1	50.6	52.9	61.7	66.8	72.0	71.4
Saistību pret MFI īpatsvars pasīvos (%)	41.9	35.9	31.2	24.5	20.5	15.4	11.4	11.5
Kredītu un noguldījumu attiecība (%)	169.96	161.6	129.0	119.0	94.1	80.1	66.1	66.8
Pelnītspēja								
ROE (%) ²	3.6	-41.6	-19.7	-11.2	5.6	8.6	11.1	11.1
ROA (%) ³	0.3	-3.5	-1.6	-0.9	0.6	0.9	1.1	1.3
Izdevumu un ienākumu attiecība (%) ⁴	51.7	54.4	72.0	60.3	52.6	50.7	49.7	51.2
Peļņas marža (%) ⁵	11.6	-132.3	-77.2	-25.1	24.3	31.4	39.3	46.8
Kapitāla pietiekamība⁶								
Pašu kapitāls (milj. eiro)	2 543.1	2 917.5	2 739.1	2 713.3	2 723.0	2 769.2	2 990.8	-
Pirmā līmeņa pamata kapitāls/Pirmā līmeņa kapitāls (milj. eiro) ⁷	2 221.8	2 294.0	2 145.8	2 215.0	2 358.0	2 532.0	2 597.3	-
Riska svērtie aktīvi (milj. eiro)	21 493.7	20 042.1	18 709.9	15 595.9	15 465.8	14 618.6	14 346.9	-
Kopējais kapitāla rādītājs (%)	11.8	14.6	14.6	17.4	17.6	18.9	20.9	-
Pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs/Pirmā līmeņa kapitāla rādītājs (%)	10.3	11.4	11.5	14.2	15.2	17.3	18.1	-
Likviditāte								
Likviditātes rādītājs (%) ⁸	52.8	62.8	67.9	63.9	59.8	64.4	63.1	64.0
Likvido aktīvu īpatsvars aktīvos (%) ⁹	21.6	21.1	27.3	27.4	32.3	36.5	39.9	39.0
Aktīvu kvalitāte								
Uzkrājumu nedrošajiem parādiem īpatsvars kredītportfelī (%)	1.9	8.6	11.3	11.5	8.0	6.1	5.3	5.3
Kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām īpatsvars kredītportfelī (%)	3.6	16.4	19.0	17.5	11.1	8.3	6.9	6.9

¹ 2011. un 2012. gada peļņitspējas, kapitāla pietiekamības un likviditātes rādītājos nav iekļauti *Allied Irish Banks Plc* Latvijas filiāles, AS "Latvijas Krājbanka" un AS "Parex banka" dati.

² Uz gadu attiecināta pārskata perioda peļņas vai zaudējumu attiecība pret vidējo kapitālu un rezervēm (rādītāja aprēķinā netiek iekļauti ārvalstu kredītiestāžu filiāļu dati).

³ Uz gadu attiecināta pārskata perioda peļņas vai zaudējumu attiecība pret vidējiem aktīviem.

⁴ Izdevumu attiecība pret ienākumiem = (administratīvie izdevumi + nemateriālo aktīvu un pamatlīdzekļu vērtības nolietojums un atsavināšana)/(tīrie procentu ienākumi + dividendu ienākumi + neto komisijas naudas + finanšu instrumentu tirdzniecības darījumu peļņa vai zaudējumi + finanšu instrumentu pārvērtēšanas rezultāts + neto parastie ienākumi + pārdošanai pieejamo finanšu aktīvu vērtības samazinājuma korekcija) × 100.

⁵ Peļņas pirms nodokļiem un finansālās darbības peļņas attiecība.

⁶ Ar 2014. gadu kredītiestāžu kapitāla pietiekamība un ar to saistītie rādītāji tiek aprēķināti saskaņā ar CRD IV/CRR noteikto metodoloģiju un nav tieši salīdzināmi ar iepriekšējo periodu rādītājiem.

⁷ 2014. gadā visu kredītiestāžu pirmā līmeņa pamata kapitāls sakrīt ar pirmā līmeņa kapitālu. Līdz 2013. gada beigām norādīti dati par pirmā līmeņa kapitālu.

⁸ FKTK noteiktie likvidie aktīvi (nauda kasē; tās prasības pret Latvijas Banku un maksāspējīgām kredītiestādēm, kuru atlikušais termiņš nepārsniedz 30 dienu, un noguldījumi ar citu termiņu, ja līgumā paredzēta iespēja izņemt tos pirms noteiktā termiņa; ieguldījumi finanšu instrumentos, ja tiem ir pastāvīgs, neierobežots tirgus) nedrīkst būt mazāki par 30% no kredītiestāžu kārtējo saistību, kuru atlikušais termiņš nepārsniedz 30 dienu, kopsummas.

⁹ Likvidie aktīvi = nauda kasē + prasības pret centrālajām bankām un citām kredītiestādēm + centrālo valdību parāda vērtspapīri ar fiksētu ienākumu.

PI.2. tabula

1. UN 2. GRUPAS KREDĪTIESTĀŽU DARBĪBAS RĀDĪTĀJI

Rādītājs	1. kredītiestāžu grupa ¹⁰						2. kredītiestāžu grupa ¹¹					
	2010	2011 ¹⁰	2012 ¹⁰	2013	2014	2015. gada februāris	2010	2011 ¹⁰	2012 ¹²	2013	2014	2015. gada februāris
Bilances rādītāji												
Kredītiestāžu un ārvalstu kredītiestāžu filiāļu skaits	14	15	14	13	10	10	15	15	15	15	16	16
Aktīvu kopsumma (milj. eiro)	24 171.7	21 709.0	19 207.5	18 345.0	17 622.0	17 120.6	7 084.8	8 066.6	9 576.9	10 847.3	13 192.9	13 795.0
Kredītu īpatsvars aktīvos (%)	72.5	73.7	71.8	68.6	64.9	66.2	40.4	33.8	30.5	28.0	24.5	24.8
Noguldījumu īpatsvars pasīvos (%)	41.4	41.2	50.6	57.3	63.4	61.6	83.0	84.9	83.9	83.0	83.6	83.6
Saistību pret MFI īpatsvars pasīvos (%)	39.5	33.1	30.2	24.0	19.4	20.3	1.6	1.0	1.1	0.8	0.7	0.6
Kredītu atlikuma un noguldījumu atlikuma attiecība (%)	175.3	178.9	141.8	119.7	102.4	107.4	48.6	39.8	36.3	33.8	29.3	29.6
Pelnītspēja												
ROE (%) ¹³	-26.3	5.7	4.8	6.8	9.8	7.9	-2.0	5.0	7.6	13.1	13.7	17.1
ROA (%) ¹⁴	-1.9	0.5	0.6	0.8	1.1	1.2	-0.2	0.4	0.6	1.0	1.1	1.4
Izdevumu un ienākumu attiecība (%) ¹⁵	76.5	55.0	51.6	50.5	49.7	52.1	62.3	57.7	54.6	51.0	49.7	50.2
Peļņas marža (%) ¹⁶	-112.9	27.3	26.2	29.3	41.8	48.1	-5.3	15.7	20.9	34.5	36.5	45.5
Kapitāla pietiekamība¹⁷												
Pašu kapitāls (milj. eiro)	2 089.5	2 022.9	1 898.7	1 817.3	1 786.7	-	649.6	690.3	824.3	951.9	1 204.1	-
Pirmā līmeņa pamata kapitāls/pirmā līmeņa kapitāls (milj. eiro) ¹⁸	1 574.5	1 661.4	1 710.5	1 786.3	1 755.1	-	571.3	553.5	647.4	745.7	842.1	-
Riska svērtie aktīvi (milj. eiro)	14 373.7	11 159.5	10 632.7	9 228.5	8 022.7	-	4 336.2	4 436.4	4 833.1	5 390.1	6 324.2	-
Kopējais kapitāla rādītājs (%)	14.5	18.1	17.9	19.7	22.3	-	15.0	15.6	17.1	17.7	19.0	-
Pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs/pirmā līmeņa kapitāla rādītājs (%)	11.0	14.9	16.1	19.4	21.9	-	13.2	12.5	13.4	13.8	13.3	-
Likviditāte												
Likviditātes rādītājs (%) ¹⁹	65.6	56.0	50.6	51.9	46.1	47.2	71.3	73.4	69.8	77.7	78.6	77.7
Likvido aktīvu īpatsvars aktīvos (%) ²⁰	21.6	19.8	22.9	25.6	27.7	26.6	47.2	48.2	51.2	54.8	56.4	54.5
Aktīvu kvalitāte												
Uzkrājumu nedrošajiem parādiem īpatsvars kredītportfelī (%)	11.7	12.1	8.0	5.8	4.9	4.9	8.9	8.6	8.1	7.4	6.9	6.5
Kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām īpatsvars kredītportfelī (%)	19.4	18.2	10.8	7.8	6.1	6.0	16.2	13.2	12.7	10.4	9.6	10.1

¹⁰ 1. kredītiestāžu grupa – kredītiestādes, kuras vairāk nekā 50% no kredītportfeļa izsniedz rezidentiem un kuras vairāk nekā 50% no noguldījumu apjoma piesaista no rezidentiem.

¹¹ 2. kredītiestāžu grupa – pārējās kredītiestādes, kuras galvenokārt apkalpo nerezidentus un piesaista nerezidentu noguldījumus.

¹² 2011. un 2012. gada peļņitpējas, kapitāla pietiekamības un likviditātes rādītājos nav iekļauti *Allied Irish Banks Plc* Latvijas filiāles, AS "Latvijas Krājbanka" un AS "Parex banka" dati.

¹³ Uz gadu attiecināta pārskata perioda peļņas vai zaudējumu attiecība pret vidējo kapitālu un rezervēm (rādītāja aprēķinā netiek iekļauti ārvalstu kredītiestāžu filiāļu dati).

¹⁴ Uz gadu attiecināta pārskata perioda peļņas vai zaudējumu attiecība pret vidējiem aktīviem.

¹⁵ Izdevumu attiecība pret ienākumiem = (administratīvie izdevumi + nemateriālo aktīvu un pamatlīdzekļu vērtības nolietojums un atsavināšana)/(tīrie procentu ienākumi + dividendu ienākumi + neto komisijas naudas + finanšu instrumentu tirdzniecības darījumu peļņa vai zaudējumi + finanšu instrumentu pārvērtēšanas rezultāts + neto parastie ienākumi + pārdošanai pieejamo finanšu aktīvu vērtības samazinājuma korekcija) × 100.

¹⁶ Peļņas pirms nodokļiem un finansālās darbības peļņas attiecība.

¹⁷ Ar 2014. gadu kredītiestāžu kapitāla pietiekamība un ar to saistītie rādītāji tiek aprēķināti saskaņā ar CRD IV/CRR noteikto metodoloģiju un nav tieši salīdzināmi ar iepriekšējo periodu rādītājiem.

¹⁸ 2014. gadā visu kredītiestāžu pirmā līmeņa pamata kapitāls sakrīt ar pirmā līmeņa kapitālu. Līdz 2013. gada beigām norādīti dati par pirmā līmeņa kapitālu.

¹⁹ FKTK noteiktie likvidie aktīvi (nauda kasē; tās prasības pret Latvijas Banku un maksāspējīgām kredītiestādēm, kuru atlikušais termiņš nepārsniedz 30 dienu, un noguldījumi ar citu termiņu, ja līgumā paredzēta iespēja izņemt tos pirms noteiktā termiņa; ieguldījumi finanšu instrumentos, ja tiem ir pastāvīgs, neierobežots tirgus) nedrīkst būt mazāki par 30% no kredītiestāžu kārtējo saistību, kuru atlikušais termiņš nepārsniedz 30 dienu, kopsummas.

²⁰ Likvidie aktīvi = nauda kasē + prasības pret centrālajām bankām un citām kredītiestādēm + centrālo valdību parāda vērtspapīri ar fiksētu ienākumu.

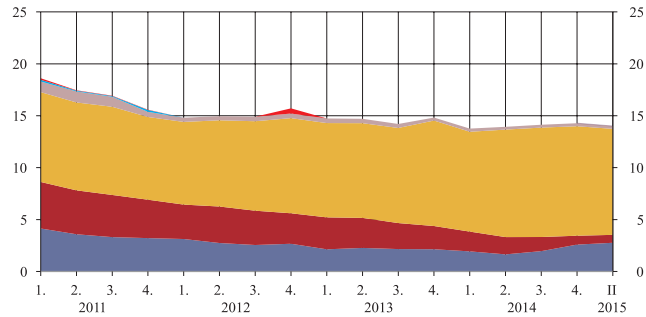
Finansejuma un likviditātes risks

PI.1. attēls

1. KREDĪTIESTĀŽU GRUPAS FINANSĒJUMA DALĪJUMS

(atlikušā termiņa daļījumā; mljrd. eiro)

- Emitētie parāda vērtspapīri ar atlikušo termiņu ilgāku par 1 gadu
- Emitētie parāda vērtspapīri ar atlikušo termiņu līdz 1 gadam
- Noguldījumi ar termiņu ilgāku par 1 gadu
- Noguldījumi ar termiņu līdz 1 gadam
- Saistības pret kredītiestādēm ar termiņu ilgāku par 1 gadu
- Saistības pret kredītiestādēm ar termiņu līdz 1 gadam

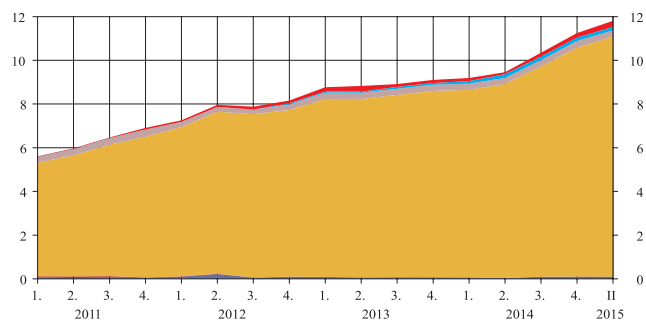

PI.2. attēls

2. KREDĪTIESTĀŽU GRUPAS FINANSĒJUMA DALĪJUMS

(atlikušā termiņa daļījumā; mljrd. eiro)

- Emitētie parāda vērtspapīri ar atlikušo termiņu ilgāku par 1 gadu
- Emitētie parāda vērtspapīri ar atlikušo termiņu līdz 1 gadam
- Noguldījumi ar termiņu ilgāku par 1 gadu
- Noguldījumi ar termiņu līdz 1 gadam
- Saistības pret kredītiestādēm ar termiņu ilgāku par 1 gadu
- Saistības pret kredītiestādēm ar termiņu līdz 1 gadam

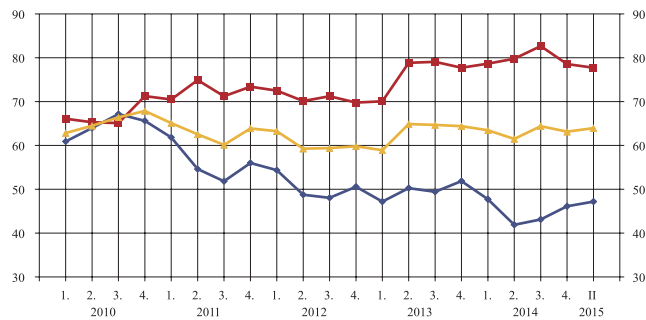

PI.3. attēls

FKTK APRĒĶINĀTAIS LIKVIDITĀTES RĀDĪTĀJS KREDĪTIESTĀŽU GRUPU DALĪJUMĀ

(%)

- 1. kredītiestāžu grupa
- 2. kredītiestāžu grupa
- Kredītiestādes kopā

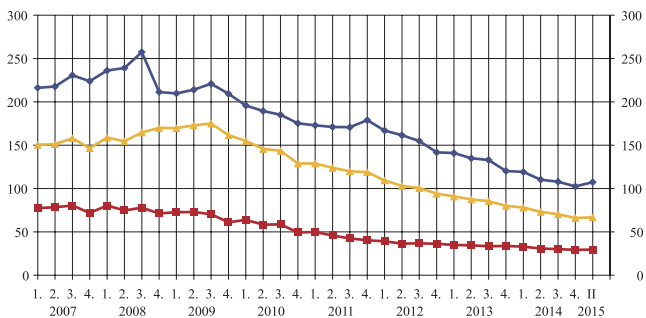

PI.4. attēls

KREDĪTU ATLIKUMA UN NOGULDĪJUMU ATLIKUMA ATTIECĪBA KREDĪTIESTĀŽU GRUPU DALĪJUMĀ

(%)

- 1. kredītiestāžu grupa
- 2. kredītiestāžu grupa
- Kredītiestādes kopā

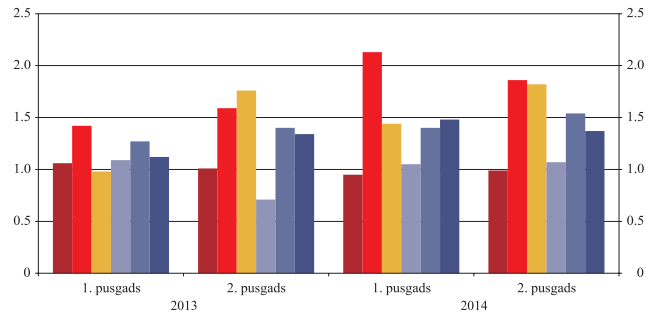

Tirgus risks

P1.5. attēls

KREDĪTIESTĀŽU PJA UN PJS ATTIECĪBA

- Līdz 1 mēn.
- 1-3 mēn.
- 3-6 mēn.
- 6-12 mēn.
- 1-5 gadi
- Ilgāk par 5 gadiem

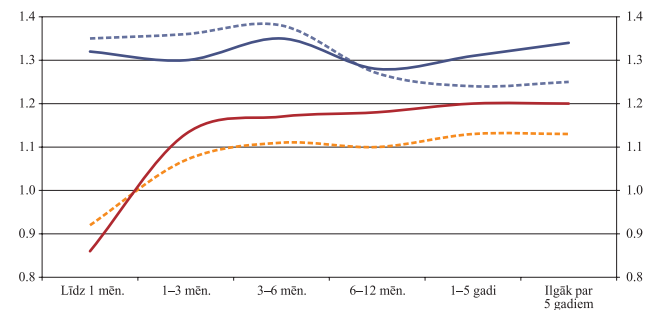

Piezīme. Izmantoti 2014. gada sākumā aktīvo kredītiestāžu dati, neietverot AS "UniCredit Bank", VAS "Latvijas Hipotēku un zemes banka" un AS "GE Money Bank" ietekmi.

P1.6. attēls

KREDĪTIESTĀŽU GRUPU KUMULATĪVĀ PJA UN PJS ATTIECĪBA

- 2. kredītiestāžu grupa; 2013. gada 2. pusgads
- 2. kredītiestāžu grupa; 2014. gada 2. pusgads
- 1. kredītiestāžu grupa; 2013. gada 2. pusgads
- 1. kredītiestāžu grupa; 2014. gada 2. pusgads

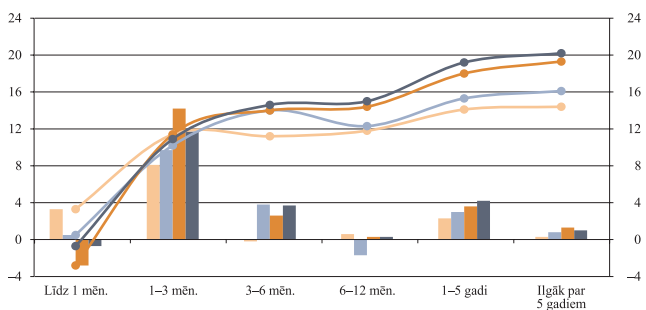

Piezīme. Izmantoti 2014. gada sākumā aktīvo kredītiestāžu dati, neietverot AS "UniCredit Bank", VAS "Latvijas Hipotēku un zemes banka" un AS "GE Money Bank" ietekmi.

P1.7. attēls

GAP UN KREDĪTIESTĀŽU AKTĪVU ATTIECĪBA (%)

- GAP
- 2013. gada 1. pusgads
- 2013. gada 2. pusgads
- 2014. gada 1. pusgads
- 2014. gada 2. pusgads
- Kumulatīvais GAP
- 2013. gada 1. pusgads
- 2013. gada 2. pusgads
- 2014. gada 1. pusgads
- 2014. gada 2. pusgads

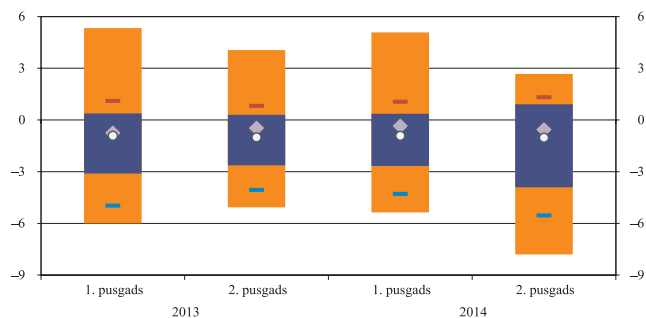

Piezīme. Izmantoti 2014. gada sākumā aktīvo kredītiestāžu dati, neietverot AS "UniCredit Bank", VAS "Latvijas Hipotēku un zemes banka" un AS "GE Money Bank" ietekmi.

P1.8. attēls

ĪSTERMIŅA JUTĪGUMA ANALĪZE: PROCENTU LIKMJU SAMAZINĀJUMA PAR 100 BĀZES PUNKTIEM IETEKME UZ KREDĪTIESTĀŽU TĪRAJIEM GADA PROCENTU IENĀKUMIEM (% no pašu kapitāla)

- Minimuma un maksimuma diapazons
- Starpkvartīļu intervāls
- ◆ Mediāna
- Vidējais svērtais
- 90. procentile
- 10. procentile

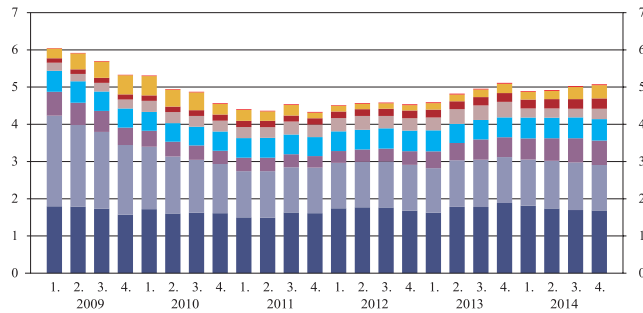
Piezīme. Izmantoti 2014. gada sākumā aktīvo kredītiestāžu dati, neietverot AS "UniCredit Bank", VAS "Latvijas Hipotēku un zemes banka" un AS "GE Money Bank" ietekmi.

NFS attīstība

PI.9. attēls

NFS AKTĪVI APAKŠSEKTORU DALĪJUMĀ
(mljrd. eiro)

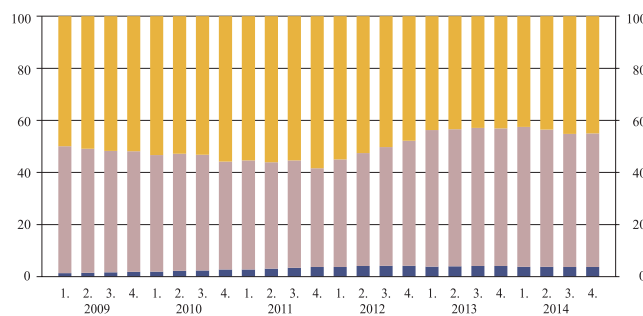
- Krājaizdevu sabiedrības
- Cita finanšu noma
- Privāto pensiju plānu uzkrātais kapitāls
- Ieguldījumu fondi (t.sk. alternatīvie ieguldījumu fondi)
- Apdrošināšana
- Distances kredīti, lombardi u.c.
- Līzings un faktoring
- Citi (holdingsabiedrības, brokeru sabiedrības u.c.)

PI.10. attēls

MĀJSAIMNIECĪBĀM IZSNiegto AIZDEVUMU ATLIKUMS NFS KREDITĒŠANAS PAKALPOJUMU SNIEDZĒJU DALĪJUMĀ
(%)

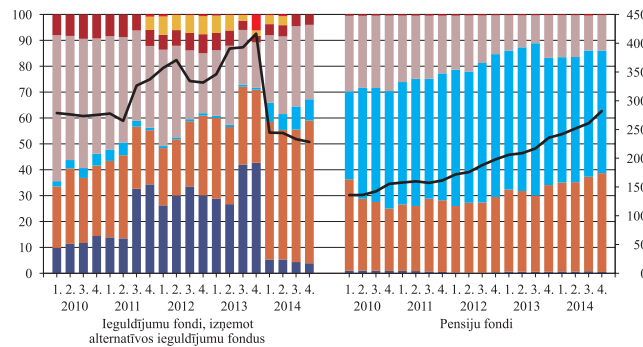
- Līzings sabiedrības
- Distances kredītu sniedzēji, lombardi u.c.
- Krājaizdevu sabiedrības

PI.11. attēls

IEGULDĪJUMU FONDU UN PENSIJU FONDU IEGULDĪJUMU PORTEĻA STRUKTŪRA
(%)

- Citi
- Aizdevumi
- Ieguldījumu īpašums
- Noguldījumi un prasības uz pieprasījumu pret kredītiestādēm
- Ieguldījumu fondu ieguldījumu apliecības
- Parāda vērtspapīri un citi vērtspapīri ar fiksētu ienākumu
- Akcijas un citi vērtspapīri ar nefiksētu ienākumu
- Ieguldījumu portfelis (mlj. eiro; labā ass)

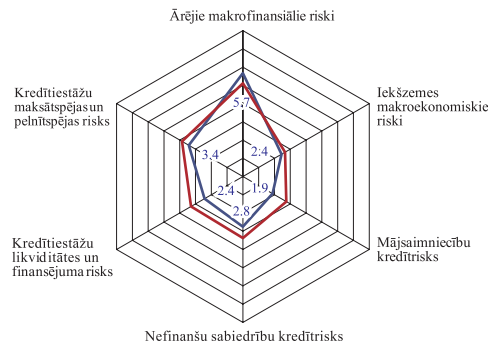
2. pielikums FINANŠU STABILITĀTES RISKU NOVĒRTĒJUMA RĪKI

Pielikumā atspoguļotie risku novērtējuma rīki ir papildu instrumenti finanšu stabilitātes novērtēšanas procesā. Rezultātu interpretācijā ir svarīgi ņemt vērā šo rīku tehniskos ierobežojumus, un risku galanovērtējumā būtisks ir eksperta novērtējums.

Risku diagramma un risku kategoriju indeksi

P2.1. attēls

FINANŠU STABILITĀTES RISKU DIAGRAMMA

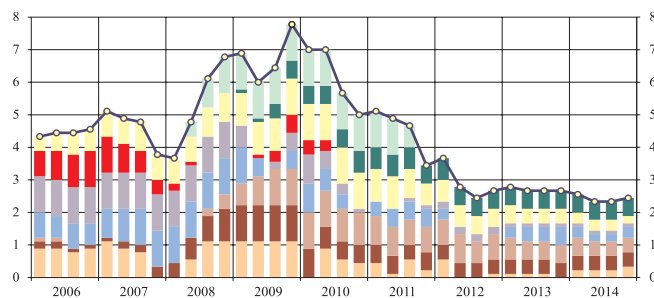

— 2013. gada 4. ceturksnis
— 2014. gada 4. ceturksnis

P2.2. attēls

IEKŠZEMES MAKROEKONOMISKO RISKU PĀRMAIŅU NOVĒRTĒJUMS (INDEKSA UN TĀ KOMPONENTU DINAMIKA)

- Valdības parāda pārmaiņas (procentu punktos)
- Valdības parāds (% no IKP)
- Iekšzemes kredītu atlikums (% no IKP)
- Iekšzemes kredītu atlikuma attiecības pret IKP novirze (procentu punktos)
- Tekošā konta bilance (% no IKP; procentu punktos)
- PCI (procentu punktos)
- Bezdarba līmenis (%)
- Latvijas ENR (punktos) (-1*)
- Reālā IKP gada pārmaiņas (procentu punktos)
- Iekšzemes makroekonomisko risku indekss

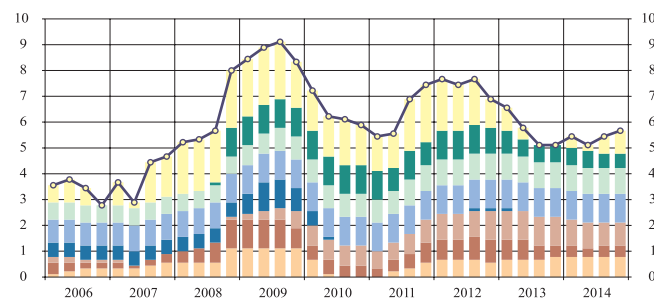

Piezīme. Ar (-1) apzīmē rādītājus, kuriem ir pretēja sakarība ar risku.

P2.3. attēls

ĀRĒJO MAKROFINANSIĀLO RISKU PĀRMAIŅU NOVĒRTĒJUMS (INDEKSA UN TĀ KOMPONENTU DINAMIKA)

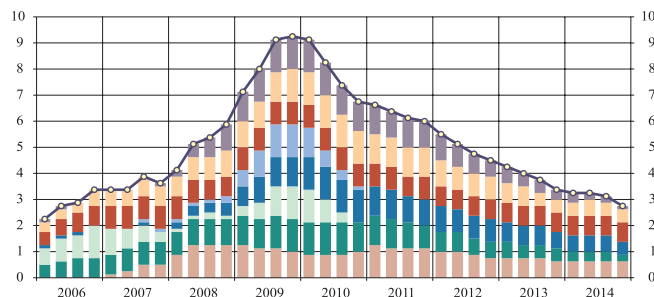
- Saliktais sistēmiskā stresa rādītājs (punktos)
- Valdības parāds ES (gada pārmaiņas; % no IKP)
- Valdības parāds ES (% no IKP)
- Privātais parāds (% no IKP)
- Privātais parāds (gada pārmaiņas; % no IKP)
- Bezdarba līmenis ES (%)
- ES ENR (punktos) (-1*)
- Imports galvenajās tirdzniecības partnervalstīs (gada pārmaiņas; % (-1*))
- Ārējo makrofinansālo risku indekss

P2.4. attēls

NEFINANŠU SABIEDRĪBU KREDĪTRISKA PĀRMAIŅU NOVĒRTĒJUMS (INDEKSA UN TĀ KOMPONENTU DINAMIKA)

- Procentu maksājumu segums (%) (-1*)
- Nefinanšu sabiedrību parāda attiecība pret pašu kapitālu (%)
- Herfindāla-Hiršmaņa indekss
- Ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu īpatsvars (gada pārmaiņas; procentu punktos)
- Ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu īpatsvars (%)
- Nefinanšu sabiedrībām izsniegto kredītu attiecības pret IKP novirze (procentu punktos)
- Nefinanšu sabiedrībām izsniegtie kredīti (% no IKP)
- Nefinanšu sabiedrību rentabilitāte (%) (-1*)
- Nefinanšu sabiedrību kredītriskā indekss

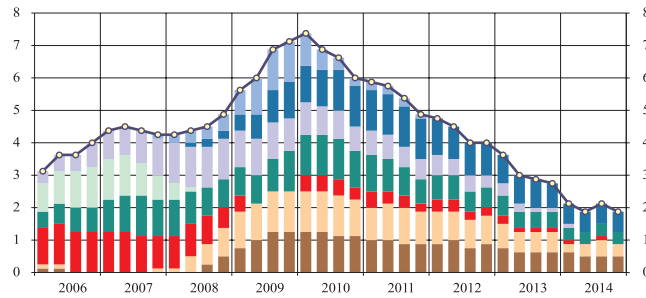

P2.5. attēls

MĀJSAINNICĪBU KREDĪTRISKA PĀRMAIŅU NOVĒRTĒJUMS (INDEKSA UN TĀ KOMONENTU DINAMIKA)

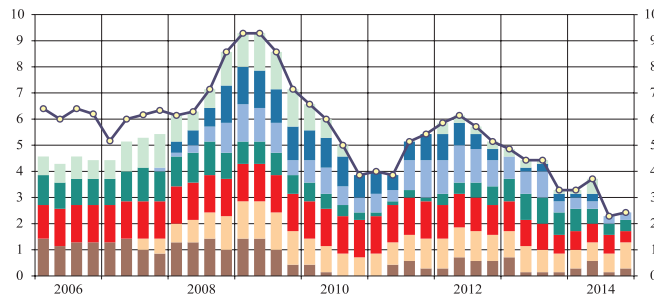
- Ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu īpatsvars (gada pārmaiņas; procentu punktos)
- Ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu īpatsvars (%)
- Procentu maksājumu attiecība pret rīcībā esošajiem ienākumiem (%)
- Mājsaimniecību parāda attiecības pret rīcībā esošajiem ienākumiem novirze (procentu punktos)
- Mājsaimniecību parāda attiecība pret rīcībā esošajiem ienākumiem (%)
- Mājokļu pieejamības rādītājs (%)
- Reālā neto alga (gada pārmaiņas; %) (-1*)
- Bezdarbs (%)
- Mājsaimniecību kredītriska indekss

P2.6. attēls

KREDĪTIESTĀŽU LIKVIDITĀTES UN FINANSĒJUMA RISKA PĀRMAIŅU NOVĒRTĒJUMS (INDEKSA UN TĀ KOMONENTU DINAMIKA)

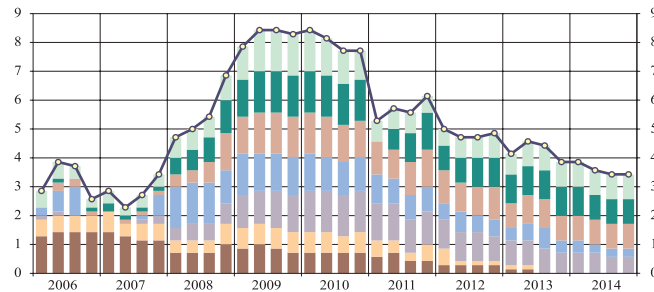
- 3 mēnešu RIGIBOR un EURIBOR starpība (līdz 2014. gadam; procentu punktos)/eiro uz nakti izsniegto kredītu procentu likmju vēsturiskais svārstīgums (ar 2014. gadu; %)
- Latvijas 5 gadu CDS prēmija (bāzes punktos)
- Zviedrijas un Norvēģijas mātesbanku 5 gadu CDS prēmija (bāzes punktos)
- Rezidentu aktīvu stabila finansējuma rādītājs (%)
- Rezidentu kredītu atlikuma attiecība pret rezidentu noguldījumu atlikumu (%)
- Rezidentu noguldījumu atlikuma gada pārmaiņas (%) (-1*)
- FKTK aprēķinātais kredītiestāžu likviditātes rādītājs (%) (-1*)
- Kredītiestāžu likviditātes un finansējuma riska indekss

P2.7. attēls

KREDĪTIESTĀŽU MAKSĀTSPĒJAS UN PELNĪTSPĒJAS RISKA PĀRMAIŅU NOVĒRTĒJUMS (INDEKSA UN TĀ KOMONENTU DINAMIKA)

- Vispārējā procentu likmju starpība darījumu atlikumiem (procentu punktos) (-1*)
- Neto izdevumu uzkrājumiem attiecība pret finansālās darbības peļņu (%)
- ROE (%) (-1*)
- Uzkrājumu norma (%) (-1*)
- Neto kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām attiecība pret kapitālu (%)
- Kapitāla un rezervju attiecība pret aktīviem (%) (-1*)
- 1. līmeņa pamata kapitāla rādītājs (%) (-1*)
- Kredītiestāžu maksātspējas un pelnītspējas riska indekss

Kreditīstāžu aptaujas par riskiem rezultāti¹

P2.1. tabula

IESPĒJAMO RISKU KREDĪTIESTĀŽU NOVĒRTĒJUMS 2015. GADA JANVĀRĪ

(iekavās sniegti 2014. gada jūlijā veiktās risku aptaujas rezultāti)

Riski to nozīmīguma secībā (iestāšanās iespējamība reizināta ar potenciālo ietekmi)	Iestāšanās iespējamība	Potenciālā ietekme
1. Krievijas ekonomiskās un politiskās situācijas pasliktināšanās negatīvā ietekme uz Latvijas tautsaimniecību un kredītiestādēm.	4.0 (3.0)	3.5 (4.0)
2. Ārējā pieprasījuma pasliktināšanās un augstās nenoteiktības ieilgšanas iespējamā negatīvā ietekme uz Latvijas tautsaimniecību.	3.6 (3.3)	3.7 (3.5)
3. Zemu procentu likmju vide finanšu tirgos.	4.1 (3.0)	3.2 (4.0)
4. Vājas kreditēšanas ieilgšanas risks.	3.5 (3.0)	3.0 (4.0)
5. Nestabils likumdošanas vides ietekme uz Latvijas tautsaimniecību un finanšu sistēmu.	3.1 (-)	3.3 (-)
6. Mājsaimniecību maksāspējas pasliktināšanās.	2.8 (2.3)	3.2 (3.3)
7. Nefinanšu sabiedrību maksāspējas pasliktināšanās.	2.9 (2.5)	3.1 (3.2)
8. Straujas nekustamā īpašuma cenu pārmaiņas.	2.5 (2.1)	3.2 (3.5)
9. Tiesiskās sistēmas nepilnību ietekme uz Latvijas tautsaimniecību un finanšu sistēmu.	2.6 (-)	2.8 (-)
10. Latvijas ekonomiskās situācijas pasliktināšanās iekšzemes faktoru ietekmē.	2.2 (2.2)	3.1 (3.3)
11. Finansējuma piesaistes nosacījumu pasliktināšanās Latvijas kredītiestādēm.	1.9 (1.8)	2.5 (3.0)

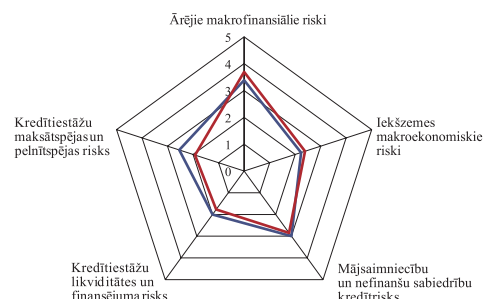
[0.0–0.5] ļoti zema	[0.5–1.5] zema	[1.5–2.5] mazāka par vidēju	[2.5–3.5] vidēja	[3.5–4.5] lielāka par vidēju	[4.5–5] liela
------------------------	-------------------	--------------------------------	---------------------	---------------------------------	------------------

P2.8. attēls

KREDĪTIESTĀŽU VEIKTAIS RISKA KATEGORIJU NOVĒRTĒJUMS PĒC RISKA PAKĀPES

(ņemot vērā riska iestāšanās iespējamību un iespējamo negatīvo ietekmi turpmākajos sešos mēnešos)

— 2014. gada jūlijs
— 2015. gada janvāris

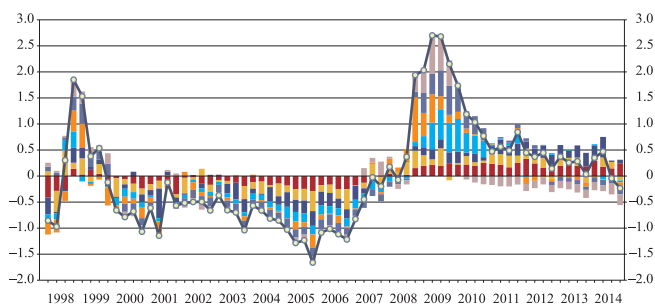
Skala 1–5, kur 1 – neliela riska pakāpe, 2 – mazāka par vidēju riska pakāpe, 3 – vidēja riska pakāpe, 4 – lielāka par vidēju riska pakāpe, 5 – liela riska pakāpe.

Latvijas finanšu stresa indekss

P2.9. attēls

FINANŠU STRESA INDEKSS

— 3 mēnešu RIGIBOR un EURIBOR starpība (līdz 2014. gadam; procentu punktos)/eiro uz nakti izsniegto kredītu procentu likmju vēsturiskais svārstīgums (ar 2014. gadu; %)
— Valdības vērtspapīru peļņas likmju starpība (procentu punktos)
— Uzkrājumu norma (%)
— ROA (%)
— Starpbanku noguldījumi
— Rezidentu noguldījumi
— Kredīti rezidentiem
— Finanšu stresa indekss

¹ 2015. gada janvārī Latvijas Banka veica kredītiestāžu regulāro aptauju par to, kā tās vērtē riskus Latvijas finanšu sistēmā. Aptaujā piedalījās 13 kredītiestāžu.

3. pielikums

LATVIJAS BANKAS APTAUJĀ PAUSTĀ IEDZĪVOTĀJU ATTIEKSME PRET KREDITĒŠANU

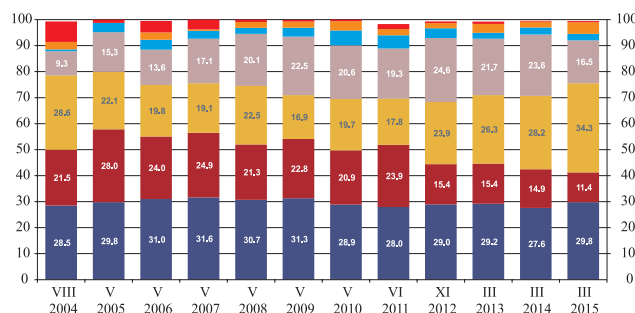
Latvija Banka katru gadu veic iedzīvotāju aptauju¹, kurā tiek noskaidrots iedzīvotāju viedoklis par dažādiem tautsaimniecības procesiem, t.sk. kreditēšanu. 2015. gada aptaujas rezultāti liecina, ka iedzīvotāji joprojām ir piesardzīgi pret kredītsaistību uzņemšanos, taču, uzlabojoties viņu vērtējumam par savu finansiālo stāvokli, pakāpeniski aug to iedzīvotāju skaits, kuri atbildē iespēju aizņemties līdzekļus mājokļa iegādei tuvākajā nākotnē.

Aptaujas rezultāti liecina, ka to iedzīvotāju īpatsvars, kuriem ir vismaz viens kredīts kādā no kredītiestādēm vai līzings sabiedrībām, pēdējos sešos gados saglabājies gandrīz nemainīgs (nedaudz mazāk par trešdaļu no respondentiem; sk. P3.1. att.). Taču mainījušies iemesli, kāpēc iedzīvotāji nav uzņēmušies kredītsaistības. Pozitīvi vērtējams tas, ka pēdējos piecos gados ievērojami sarucis to iedzīvotāju īpatsvars, kuri norāda, ka nevar atļauties uzņemt kredītsaistības (2015. gadā – 11.4%; 2011. gadā – 23.9%). Lielākā daļa (2015. gadā – 74.6%) respondentu, kuri minēja, ka nevar atļauties uzņemt kredītsaistības, norādīja, ka viņu ienākumi nav pietiekami maksājumu veikšanai. Taču vairāk ir respondentu, kuri norāda, ka kredīts nav nepieciešams (2015. gadā – 34.3%; 2011. gadā – 17.8%). Tas, iespējams, norāda uz sabiedrības uzskatu maiņu – iedzīvotāji rūpīgāk plāno savus izdevumus un/vai veic uzkrājumus lielākiem pirkumiem, un tas samazina nepieciešamību pēc kredītiem.

Chart A3.1

DISTRIBUTION OF RESPONDENT REPLIES ABOUT THE EXISTENCE OF CREDIT LIABILITIES AND REASONS FOR ASSUMING NO CREDIT LIABILITIES (% of all replies)

- Difficult to say
- Other reason
- Do not trust in credit institutions and leasing companies
- Do not wish to be indebted
- Do not need
- Cannot afford
- A loan has been granted by a credit institution or a leasing company

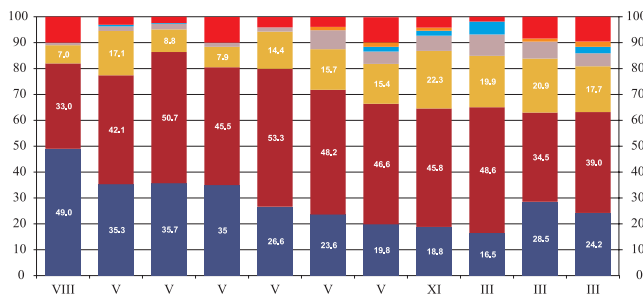

Aptaujas rezultāti norāda uz nosacītu maksājumu sloga stabilitāti (sk. P3.2. att.). Lai arī vērojama tendence nedaudz pieaugt to kredītņēmēju īpatsvaram, kuri kredīta maksājumiem tērē mazāk nekā 10% no saviem mēneša ienākumiem, kopumā to kredītņēmēju daļa, kuri tērē mazāk par 30% no mēneša ienākumiem, pēdējos sešos gados saglabājusies stabila (aptuveni 64% no kopējā kredītņēmēju skaita). Tas norāda, ka kredītņēmēju maksātspēja uzlabojas lēni. Taču pozitīvi vērtējama tendence, ka samazinās to respondentu skaits, kuri norāda, ka kredīta maksājumi veido ļoti lielu daļu (51–80%) no viņu ienākumiem.

P3.2. attēls

AIZŅĒMUMA SAISTĪBU ATMAKSAI TĒRĒTĀ ĢIMENES IENĀKUMU DAĻA (% no respondentiem, kuriem ir kredīti)

- Grūti pateikt
- Ienākumi ir zemāki par mēneša maksājumiem
- Vairāk nekā 80%
- 51–80%
- 31–50%
- 11–30%
- Līdz 10%

* 2011. gadā šāds jautājums netika uzdots.

Kredītņēmēju atbildes ļauj secināt, ka kredīta maksājumu attiecība pret ienākumiem

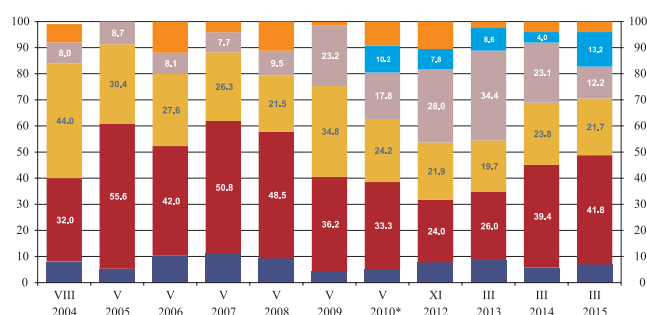
¹ Katru gadu tiek aptaujāts vismaz 1 000 iedzīvotāju.

saglabājusies samērā nemainīga un respondentu vērtējums par savām spējām turpināt veikt kredīta maksājumus to pieauguma gadījumā uzlabojies (sk. P3.3. att.). Respondenti, kuriem ir vismaz viens kredīts kredītiestādē vai līzings sabiedrībā, vērtēja savas spējas turpināt kredīta atmaksu, ja mēneša maksājumi pieaugtu par 20–30%. Pēdējos četros gados vērojama tendence, ka palielinās to respondentu īpatsvars, kuri norāda, ka joprojām spēs veikt kredīta maksājumus pilnā apjomā. Kopumā sarucis to respondentu īpatsvars, kuri norāda, ka maksājumu pieauguma gadījumā vairs nespēs tos veikt vai arī viņiem vajadzēs lūgt kredītiestādei pagarināt kredīta atmaksas termiņu, lai samazinātu maksājumus. Taču bažas rada joprojām lielais to respondentu īpatsvars, kuri norāda, ka jau pašlaik nevar pilnībā veikt mēneša saistību maksājumus. Šāds jautājums respondentiem tiek uzdots kopš 2010. gada, bet lielākais šādu respondentu īpatsvars reģistrēts 2015. gada aptaujā.

P3.3. attēls

AIZŅĒMUMA ATMAKSĀŠANAS SPĒJU VĒRTĒJUMS, JA MĒNEŠA MAKSĀJUMI PAR AIZŅĒMUMU PIEAUGTU PAR 20–30% (% no respondentiem, kuriem ir kredīti)

- Cita atbilde
- Es jau pašlaik nevaru veikt mēneša maksājumus
- Es vairs nevarēšu veikt mēneša maksājumus
- Man būs jālūdz kredītiestādei mainīt kredīta atmaksas grafiku, pagarinot atmaksas termiņu un samazinot mēneša maksājumus
- Es joprojām būšu spējīgs atmaksāt aizdevumu, tomēr man būs jāierobežo citi izdevumi
- Man ir pietiekami lieli ienākumi, un šādas pārmaiņas manu maksātspēju neietekmēs

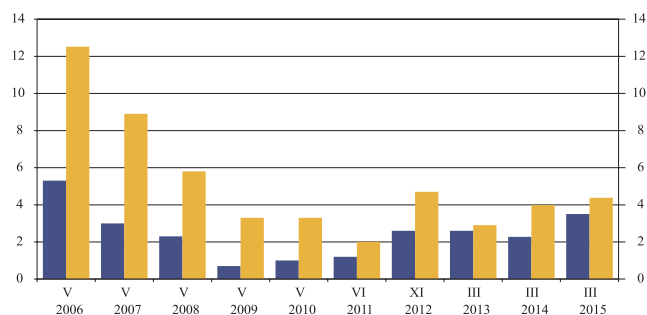
* 2011. gadā šāds jautājums netika uzdots.

Respondenti joprojām piesardzīgi vērtē savas spējas aizņemties nākamajos 12 mēnešos. Lielākā daļa respondentu (2015. gadā – 88,6%) neplāno nākamajos 12 mēnešos uzņemties kredītsaistības. Taču pakāpeniski aug to respondentu īpatsvars, kuri plāno nākamajos 12 mēnešos pieprasīt kredītu mājokļa iegādei (vai citu ar hipotēku nodrošinātu kredītu) vai citiem mērķiem (sk. P3.4. att.). Tas ļauj secināt, ka respondenti arvien optimistiskāk vērtē savu finansiālo stāvokli un arvien biežāk apsver iespēju uzlabot savus dzīves apstākļus.

P3.4. attēls

RESPONDENTU SADALĪJUMS PĒC ATBILDĒM PAR AIZŅĒMUMU ŅEMŠANAS PLĀNIEM TUVĀKĀ GADA LAIKĀ (% no visām atbildēm)

- Kredīti mājokļa iegādei (hipotēku kredīti)
- Aizņēmumi citiem mērķiem

4. pielikums

PRETCIKLISKĀ KAPITĀLA REZERVE – ANALĪTISKAIS IETVARS UN LIETOJUMS

Jaunās kredītiestādes regulējošās prasības paredz precikliskās kapitāla rezerves (PKR) piemērošanu, sākoties pārmērīgam kreditēšanas pieaugumam. PKR mērķis ir mazināt finanšu sistēmas procikliskumu, nodrošinot kapitāla uzkrāšanu ekonomiskās izaugsmes laikā, lai varētu absorbēt zaudējumus recesijas laikā. Pašreizējā finanšu cikla fāzē Latvijā nepastāv pārmērīgas kreditēšanas risks – iekšzemes kreditēšanas pārmaiņu gada temps joprojām ir negatīvs. Tāpēc pašlaik noteiktā PKR norma Latvijā ir 0%. Saskaņā ar kreditēšanas un IKP izaugsmes tempa prognozēm nepieciešamība paaugstināt PKR normu Latvijā tuvāko gadu laikā nav paredzama.

PKR ir jauns makroprudenciālās uzraudzības instruments, kas Latvijā un pārējās ES valstīs būs obligāti lietojams ne vēlāk kā ar 2016. gada 1. janvāri. PKR ir viens no BBUK 2010. gada decembrī publicētās kredītiestāžu darbības regulējuma reformu paketes (Bāzele III) elementiem, kas ES tika ieviests ar CRD IV pieņemšanu un Latvijā – ar CRD IV attiecīgo normu transponēšanu Kredītiestāžu likumā. 2014. gada 28. maijā stājās spēkā grozījumi Kredītiestāžu likumā, kas paredz CRD IV prasību par PKR ieviešanu un uzturēšanu un to, ka Latvijā par PKR piemērošanu atbildīgā iestāde ir FKTK. Ņemot vērā Latvijas Bankas pieredzi ekonomiskās attīstības ciklu izpētē, FKTK sadarbojas ar Latvijas Banku, kas sniedz analītisko ieguldījumu PKR kvantitatīvajā analizē.

Saskaņā ar Kredītiestāžu likumu, sākot ar 2015. gadu, FKTK reizi ceturksnī nosaka un publisko PKR normu, kas izteikta kā procentuālā daļa no kopējās ar Latvijas rezidentiem noslēgto riska darījumu vērtības 0–2.5% apmērā¹. PKR ir jāizpilda ar pirmā līmeņa pamata kapitālu. PKR normas paaugstināšanas gadījumā kredītiestādēm jāsāk to izmantot vienu gadu pēc tās publicēšanas, taču ārkārtas gadījumos iespējams arī saīsināt izpildes termiņš. Katrai kredītiestādei jāaprēķina sava specifiskā PKR norma. Šo normu aprēķina kā vidējo svērto rādītāju, ņemot vērā katras kredītiestādes riska darījumu ģeogrāfisko struktūru un attiecīgajās valstīs noteikto PKR normu².

PKR kā papildu kapitāla prasības mērķis ir stiprināt kredītiestāžu noturīgumu pret cikliskajiem sistēmiskajiem riskiem, kas rodas, pārmērīgi strauji augot kreditēšanas apjomam. Cikliskā sistēmiskā riska pieauguma fāzē kapitāls tiek uzkrāts, radot rezerves kredītiestāžu noturības stiprināšanai finanšu cikla lejupejas fāzē, kad uzkrātās rezerves var izmantot zaudējumu absorbēšanai. PKR iecere ir palīdzēt stabilizēt finanšu ciklu – ierobežot pārmērīgas kreditēšanas pieaugumu finanšu cikla augšupejas fāzē un saglabāt kredītu piedāvājumu finanšu cikla lejupejas fāzē.

PKR normas aprēķini balstās uz ESRK 2014. gada 18. jūnijā publicētajiem ieteikumiem³ par norādījumiem PKR normas noteikšanai. Saskaņā ar ESRK ieteikumiem, nosakot PKR normu riska darījumiem ar rezidentiem, tiek ņemta vērā privātā nefinanšu sektora kredītu atlikuma un IKP attiecības novirze no tās ilgtermiņa tendences, kā arī citi rādītāji.

Liela pozitīva kredītu atlikuma un IKP attiecības novirze no tās ilgtermiņa tendences liecina, ka kredītu atlikums sasniedzis pārmērīgu apjomu attiecībā pret IKP un rada pastiprinātus riskus finanšu sistēmai. Balstoties uz kredītu atlikuma un IKP attiecības novirzi, nosaka PKR orientieri, kas ir galvenais sākumpunkts, saskaņā ar kuru rīkojas, pieņemot lēmumu par PKR normu (īpaši PKR izveides fāzē). Ja kredītu atlikuma un IKP attiecības novirze pārsniedz 2 procentu punktus, PKR orientieris lineāri (atbilstoši ESRK vadlīnijām) pieaug no nulles līdz augšējai robežai 2.5% apmērā no kopējās riska darījumu vērtības, kad kredītu atlikuma un IKP attiecības novirze sasniedz 10 procentu

¹ Kredītiestāžu likumā pamatotos gadījumos FKTK tiesīga noteikt paaugstinātu PKR normu, kas pārsniedz 2.5%.

² FKTK var noteikt PKR normu kredītriskam pakļautajiem darījumiem arī ar ārvalstu rezidentiem, kuru kredītiestādei nepieciešams piemērot, aprēķinot kredītiestādes specifisko PKR normu, ja attiecīgajās valstīs PKR nav noteikta vai ja tā noteikta, bet saskaņā ar FKTK novērtējumu tās apmērs nav pamatots.

³ ESRK 2014. gada 18. jūnija ieteikums par norādījumiem precikliskās kapitāla rezerves normas noteikšanai (ESRK/2014/1).

punktu⁴. Nepieciešamības gadījumā FKTK var noteikt prasību, kas pārsniedz 2.5% no kopējās riska darījumu vērtības.

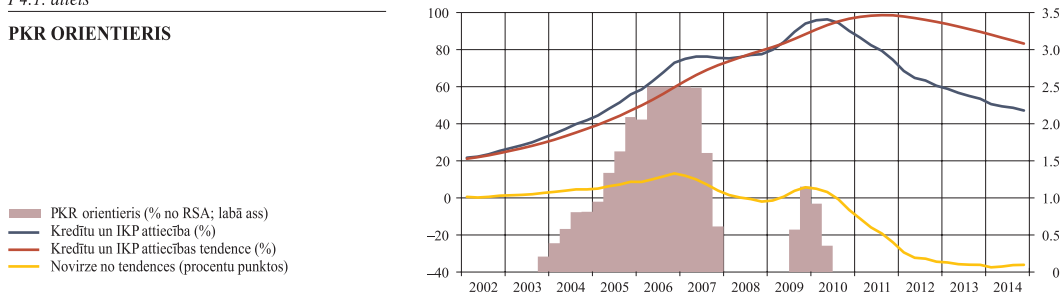
Empīriskā analīze liecina, ka kredītu atlikuma un IKP attiecības novirze, kas aprēķināta, balstoties uz BBUK metodiku⁵, ir labākais rādītājs pārmērīgas kreditēšanas noteikšanai ES kopumā. Tomēr atsevišķās ES valstīs (t.sk. Latvijā) nacionālās īpatnības, piemēram, atšķirības finanšu sistēmas struktūrā un attīstībā, kredītu datu kvalitātē un pieejamībā, nosaka, ka no BBUK ieteikumiem atšķirīgs kredītu atlikuma un IKP attiecības novirzes aprēķins var uzrādīt labākas signalizējošas īpašības.

Saskaņā ar ESRK ieteikumu šādos gadījumos ES valstis papildus BBUK novirzei drīkst izmantot alternatīvu novirzes aprēķinu. Latvijas gadījumā papildu novirzi un attiecīgi PKR orientieri nosaka, balstoties uz šaurāk definētu kreditēšanas rādītāju, kas ietver tikai kredītiestāžu izsniegtos kredītus un uzpirktos nefinanšu privātā sektora parāda vērtspapīrus. Salīdzinājumā ar BBUK ieteiktajiem plašajiem kreditēšanas rādītājiem šaurāk definētie kredītu dati ir stabilāki (tie netiek retrospektīvi koriģēti) un ir operatīvāk pieejami.

Lai aprēķinātu kredītu atlikuma un IKP attiecības ilgtermiņa tendenci, saskaņā ar ESRK vadlīnijām izmantojams t.s. vienusējais Hodrika–Preskota filtrs⁶ ar gludinošā parametra⁷ vērtību $\lambda = 400\,000$. Jāatzīmē, ka tendences novērtējums (un līdz ar to arī PKR orientiera lielums) ir būtiski atkarīgs no datu sākumpunkta izvēles. Šī iezīme īpaši raksturīga daudzām jaunajām ES valstīm, un tā galvenokārt saistīta ar strukturālajām pārmaiņām šo valstu tautsaimniecībā un īso laika periodu, par kuru pieejami dati tendences novērtēšanai. Aprēķinu rezultātā noskaidrots, ka Latvijā vēsturiskā PKR noteikšanas simulācija vistuvāk atbilst ekspertu vērtējumam par kreditēšanas ciklu, ja par laikrindas sākuma punktu izmanto 1999. gadu. P4.1. attēlā redzams vēsturiskais PKR orientiera apmērs, ja PKR Latvijā būtu noteikta pirms straujā kreditēšanas pieauguma perioda un ja PKR orientiera aprēķinā izmantotu datus no 1999. gada sākuma. Saskaņā ar šo aprēķinu PKR Latvijā būtu jāpiemēro no 2003. gada 4. ceturkšņa līdz 2007. gada 4. ceturksnim. Savukārt pret atkārtotu prasības aktivizēšanu 2009. gada 3. ceturksnī liecinātu citi mainīgie rādītāji, kas papildina kredītu atlikuma un IKP attiecības novirzi, izvērtējot PKR normas apmēru.

P4.1. attēls

PKR ORIENTIERIS

Latvijā 2014. gada 4. ceturksnī kredītu atlikuma un IKP attiecība bija 47%, bet tās novirze no ilgtermiņa tendences bija –36 procentu punkti, tādējādi uz papildu kredītu atlikuma un IKP attiecības novirzi balstītais PKR orientieris bija 0%.

Saskaņā ar ESRK ieteikumu papildus kredītu atlikuma un IKP attiecības novirzes aprēķiniem jāņem vērā arī plašāka informācija – papildu rādītāji, kas var signalizēt par

⁴ Lai arī PKR orientieris palielinās lineāri IKP un tādējādi var būt jebkura vērtība starp nulli un 2.5%, CRD IV 136. panta 4. punkts nosaka, ka norīkotās iestādes noteiktā PKR norma jākalibrē 0.25 procentu punktu pakāpēs vai pakāpēs, kas dalās bez atlikuma ar 0.25 procentu punktiem.

⁵ BBUK iesaka izmantot standartizēto kreditēšanas un IKP attiecības novirzi, kuras aprēķinam izmanto plašo kredītu definīciju, kas atspoguļo privātā nefinanšu sektora saistības ne tikai pret kredītiestādēm, bet arī aizņēmumus no nebanku finanšu iestādēm.

⁶ Hodrika–Preskota filtrs ir standarta matemātisks instruments, kuru izmanto, lai noteiktu mainīgā ilgtermiņa tendenci. Vienpusējs rekursīvs Hodrika–Preskota filtrs nodrošina, ka tendences aprēķināšanai tiek izmantota tikai tā informācija, kas pieejama katrā konkrētā laika momentā.

⁷ Jo lielāks parametrs λ , jo gludāks tendences novērtējums. $\lambda = 400\,000$ atbilst finanšu ciklam, kas ir 3–4 reizes ilgāks par ekonomiskās attīstības ciklu.

sistēmisko risku, kas saistīts ar pārmērīgu kredītēšanu. P4.1. tabulā apkopoti rādītāji, kas no ESRK ieteiktajām rādītāju grupām ir aktuāli un piemērojami Latvijai. Izvēlētie rādītāji un PKR norma publicējami norīkoto iestāžu interneta vietnēs. Jāpiebilst, ka PKR normas noteikšanā jāņem vērā ne tikai kvantitatīvie aprēķini, bet arī daudzpusīga kvalitatīvā informācija, īpaši – ekspertu vērtējums.

P4.1. tabula

GALVENIE RĀDĪTĀJI FINANŠU CIKLA NOVĒRTĒŠANAI

Grupa	ESRK ieteiktie rādītāji	Latvijā piemērotie rādītāji
1. Iespējamā īpašumu cenu pārvērtēšana	Komerciālā un mājokļu nekustamā īpašuma cenas un ienākumu attiecība	1.1. Mājokļu cenu indeksa attiecība pret vidējās neto darba samaksas indeksu
	Cenu novirzes un izaugsmes temps	1.2. CSP mājokļu cenu indeksa gada pieauguma temps
2. Kredītēšanas attīstība	Reālais kopējā kredītu atlikuma/ kredītiestāžu izsniegto kredītu atlikuma pieaugums	2.1. Nefinanšu privātā sektora saistību pret kredītiestādēm gada pieauguma temps
	Ar inflāciju koriģētā M3 novirze no ilgtermiņa tendences	
3. Ārējā nesabalansētība	Tekošā konta bilances un IKP attiecība	3.1. Tekošā konta bilances un IKP attiecība
4. Kredītiestāžu bilanču noturība	Sviras rādītājs	4.1. Sviras rādītājs
5. Privātā sektora parāda slogs	Parādu apkalpošanas un ienākumu attiecība	5.1. Privātā sektora (mājsaimniecību un nefinanšu sabiedrību) gada procentu maksājumu un IKP attiecība
		5.2. Nefinanšu sabiedrību procentu maksājumu segums (četrus ceturkšņus slīdošais vidējais)
6. Potenciāli nepareizi iecenoti riski	Reālais pašu kapitāla cenu pieaugums	6.1. OMXR
		6.2. OMXBBGI

PKR orientieris un papildu rādītāji liecina, ka pašreizējā finanšu cikla fāzē Latvijā nepastāv pārmērīgas kredītēšanas risks. Iekšzemes kredītēšanas pārmaiņu gada temps joprojām ir negatīvs, no jauna izsniegto kredītu apjomam nespējot kompensēt kredītu atmaksas. Tādējādi FKTK ar 2015. gada aprīļa lēmumu noteikusi PKR normu 0% apmērā. Saskaņā ar pašreizējām kredītu atlikuma un IKP izaugsmes tempa prognozēm nepieciešamība paaugstināt PKR normu tuvāko gadu laikā nav paredzama.

Salīdzinājumam – Norvēģija un Zviedrija, kas ir mītnes valstis Latvijas kredītu tirgū aktīvajām kredītiestāžu grupām, noteikušas PKR normu 1% apmērā attiecībā uz darījumiem ar šo valstu rezidenti. Prasība tiek pamatota ar attīstības tendencēm Zviedrijas un Norvēģijas kredītēšanas un nekustamā īpašuma tirgū un augsto uzkrāto mājsaimniecību parāda līmeni. 1% PKR norma Norvēģijā stājas spēkā 2015. gada jūnijā un Zviedrijā – 2015. gada septembrī.

5. pielikums

FINANŠU STABILITĀTI STIPRINOŠIE PASĀKUMI EIRO ZONĀ UN ES

Banku savienības izveides uzsākšana ir būtiski stiprinājusi finanšu stabilitāti eiro zonā un vairojusi investoru uzticēšanos eiro zonas kredītiestāžu sektoram. Banku savienības otrā pīlāra VNM ieviešana notiek lēnāk, nekā plānots, jo daudzās eiro zonas valstīs kavējas BRRD tiesību aktu pieņemšana un starpvaldību līguma ratifikācija. 2015. gada sākumā ES tika uzsākta diskusija par kapitāla tirgus savienības, kurai paredzama būtiska ietekme uz finanšu stabilitāti, projektu. Viens no kapitāla tirgus savienības izveides pamatprincipiem ir finanšu sistēmas risku mazināšana un šoku absorbēšanas kapacitātes palielināšana.

Kopš iepriekšējā finanšu stabilitātes pārskata publicēšanas eiro zonā turpinājies aktīvs banku savienības izveides darbs. Banku savienībā pašlaik iesaistījušās visas eiro zonas valstis, kurām dalība tajā ir obligāta, bet šī savienība ir atvērta arī citām ES valstīm. Banku savienība balstās uz trim pīlāriem: VUM, VNM un saskaņoto Eiropas noguldījumu garantijas sistēmu. Minētie trīs pīlāri kopā ar vienoto regulējošo prasību kopumu un finanšu atbalstu ir galvenie banku savienību veidojošie elementi. Pirmo bankas savienības elementu ieviešana jau būtiski stiprinājusi finanšu stabilitāti eiro zonā un vairojusi investoru uzticību eiro zonas bankām.

2014. gada 4. novembrī ECB uzsāka banku savienības kredītiestāžu uzraudzību. Pamatojoties uz VUM regulu¹ un ECB VUM pamatstruktūras regulu², ECB ar savu plašo pieredzi makroekonomikas politikā un finanšu stabilitātes analīzē, sadarbojoties ar ES valstu kompetentajām iestādēm, veic skaidri definētas uzraudzības funkcijas, lai sargātu Eiropas finanšu sistēmas stabilitāti. ECB tieši uzrauga 130 eiro zonas kredītiestāžu, kas noteiktas par sistēmiski nozīmīgām, t.sk. trīs Latvijas kredītiestādes. Tādējādi ECB tiešā uzraudzībā ir 82% eiro zonas kredītiestāžu aktīvu. Pārējo eiro zonas kredītiestāžu tiešo uzraudzību turpina veikt attiecīgo valstu kompetentās iestādes (Latvijā – FKTK), bet ECB veic šo kredītiestāžu netiešo uzraudzību, paturot tiesības jebkurā brīdī pārņemt netieši uzraugāmo kredītiestāžu uzraudzību.

Pirms uzraudzības sākšanas ECB sadarbībā ar ES valstu kompetentajām iestādēm veica apjomīgus sagatavošanās darbus, t.sk. visaptverošo kredītiestāžu novērtējumu tieši uzraugāmajām kredītiestādēm. Visaptverošā novērtējuma galvenie mērķi bija kredītiestāžu bilanču caurredzamības uzlabošana, nepieciešamo korekciju veikšana, balstoties uz kredītiestāžu aktīvu kvalitātes pārbaudes rezultātiem, un uzticēšanās Eiropas kredītiestāžu sistēmai stiprināšana. Saskaņā ar ECB sniegto informāciju³ Visaptverošā novērtējuma ietvaros tika identificētas kredītiestāžu aktīvu uzskaites vērtības korekcijas 48 mljrd. eiro apjomā un konstatēts 25 kredītiestāžu kopējais kapitāla deficīts 25 mljrd. eiro apjomā. 12 kredītiestāžu šo kapitāla deficītu sedza jau 2014. gadā, piesaistot jaunu kapitālu. Pārējās kredītiestādes ar kapitāla iztrūkumu iesniedza kapitāla palielināšanas plānus. Visaptverošajam novērtējumam bija nozīmīga loma finanšu tirgu uzticēšanās eiro zonas kredītiestādēm stiprināšanā.

No 2015. gada 1. janvāra VUM papildina VNM, kas aptver visas VUM dalībvalstis. VNM veido ES valstu noregulējuma iestādes, kas izveidotas saskaņā ar BRRD, un Vienotā noregulējuma valde, kas izveidota saskaņā ar VNM regulu. Vienotā noregulējuma valde ir neatkarīga ES aģentūra, ko finansē kredītiestāžu maksājumi. Pašlaik Vienotā noregulējuma valde pilda tikai daļu no savām funkcijām. Plānots, ka tā sāks pildīt visas VNM regulā paredzētās noregulējuma funkcijas ar 2016. gada 1. janvāri, kad tiks izveidots arī vienotais noregulējuma fonds.

¹ Padomes 2013. gada 15. oktobra Regula (ES) Nr. 1024/2013, ar ko Eiropas Centrālajai bankai uztic īpašus uzdevumus saistībā ar politikas nostādņēm, kas attiecas uz kredītiestāžu prudenciālo uzraudzību (VUM Regula; OV L 287/63, 29.10.2013.).

² Eiropas Centrālās bankas 2014. gada 16. aprīļa Regula Nr. 468/2014, ar ko izveido vienotā uzraudzības mehānisma pamatstruktūru Eiropas Centrālās bankas sadarbībai ar nacionālajām kompetentajām un norīkotajām iestādēm (VUM pamatstruktūras regula; OV L 141, 14.05.2014.).

³ ECB 2014. gada oktobra "Apkopotais ziņojums par visaptverošo novērtējumu".

Tomēr VNM ieviešana pašlaik notiek lēnāk, nekā plānots, jo vairākumā banku savienības valstu kavējas BRRD prasību transponēšana un starpvaldību līguma ratifikācija.

Banku savienībā paredzēts arī finanšu atbalsta elements. 2014. gada 8. decembrī ESM Valde, ko veido eiro zonas valstu finanšu ministri, pieņēma ESM tiešās rekapitalizācijas instrumentu, un tagad tas pieejams eiro zonas kredītiestāžu tiešai rekapitalizācijai. Šis instruments kā pēdējās instances mērs ļauj ESM noteiktos gadījumos tieši rekapitalizēt sistēmiski nozīmīgas eiro zonas finanšu institūcijas. ESM var tieši rekapitalizēt kredītiestādes tikai pēc tam, kad jau piemērota iekšējā rekapitalizācija saskaņā ar BRRD un veikta noregulējuma fonda kontribūcija. ESM kā viens no pagaidu finanšu garantiem tiek apsvērts arī attiecībā uz kredītiestāžu VNM vienoto noregulējuma fondu, tomēr pēdējā laikā diskusijas par šo jautājumu nav bijušas aktīvas.

2015. gada sākumā EK uzsāka konsultācijas par kapitāla tirgus savienības izveidi. Atzīstot, ka Eiropas uzņēmējiem pietrūkst alternatīvu kredītiestāžu finansējumam un ka Eiropas kapitāla tirgi ir pārāk nacionāli segmentēti un nepietiekami attīstīti salīdzinājumā ar vairākām citām jurisdikcijām (piemēram, ASV, Šveici un Japānu), EK par vienu no savām galvenajām prioritātēm noteikusi kapitāla tirgus savienības, kas aptvertu visu ES, izveidi līdz 2019. gadam. Pašlaik šī vīzija ir ļoti agrā izstrādes stadijā, un tiek ieteikti šādi galvenie darbības principi: kapitāla tirgus guvumu maksimizēšana tautsaimniecībai, izaugsmei un nodarbinātībai; finanšu stabilitātes veicināšana ar vienotu regulējošo prasību kopumu, pārrobežu ieguldīšanas ierobežojumu izskaušana ES, patērētāju un investoru aizsardzības principu ievērošana, kā arī investīciju piesaiste no citiem pasaules reģioniem.

EK identificēja vairākas prioritārās jomas (t.sk. šķēršļu mazināšana pieejai kapitāla tirgiem (vērtspapīru prospektu režīms), mazo un vidējo uzņēmumu investoru bāzes paplašināšana, ilgtspējīgas vērtspapīrošanas izveide, Eiropas privātās izvietojanas tirgu attīstīšana un ilgtermiņa investīciju palielināšana). Par šo jomu nozīmīgumu un nepieciešamajām darbībām pašlaik notiek konsultācijas ES.

Vienlaikus ar minēto savienību izveidi ES turpinājās citu nozīmīgu finanšu stabilitātes stiprināšanas iniciatīvu izstrāde. Jau 2012. gadā augsta līmeņa ekspertu grupa *Suomen Pankki – Finlands Bank* vadītāja Erki Līkanena (*Erkki Liikanen*) vadībā nāca klajā ar ziņojumu, ka banku savienības izveide nav pietiekama, lai izvairītos no pārmērīgi lielu finanšu struktūru veidošanās, kuras nav iespējams neglābt. Ziņojumā minēti riski, kas rodas lielām kredītiestādēm, aktīvi iesaistoties tirdzniecības darbībās, un paralēlam kredītiestāžu sektoram, iesaistoties vērtspapīru finansēšanas darījumos.

Ņemot vērā šo ziņojumu, EK rosināja divu regulu projektus.

Ar Eiropas Parlamenta un Padomes regulu par strukturālajiem pasākumiem, ar ko uzlabo ES kredītiestāžu noturību, paredzēts novērst sistēmiski nozīmīgāko kredītiestāžu iesaistīšanos pārmērīgi riskantās tirdzniecības darbībās. Tomēr tās virzību aizkavē atšķirīgas finanšu sektora un uzraugu intereses ES valstīs, kā arī atsevišķu valstu nacionālie regulējumi, kurus tās nesēn pieņēmušas vai plāno pieņemt. Strīda objekts ir arī pieņemamo risinājumu efektivitāte, jo līdzvērtīgi nacionālie regulējumi vēl nav pilnībā ieviesti un to ietekmi nav iespējams pilnībā novērtēt. Pašlaik top Eiropas Parlamenta un Padomes priekšlikumi regulas projekta pilnveidei, kuri visticamāk būtiski atšķirsies no EK sākotnējā priekšlikuma.

Savukārt Eiropas Parlamenta un Padomes regulas par ziņošanu par vērtspapīru finansēšanas darījumiem un to pārredzamību prasību izpilde kompetentajām iestādēm atvieglotu paralēlā kredītiestāžu sektora analīzi, kā arī investoriem uzlabotu informācijas par kolektīvo un alternatīvo ieguldījumu fondu veiktajiem vērtspapīru finansēšanas darījumiem pieejamību. Gaidāms, ka EK, Eiropas Parlaments un Padome drīzumā vienosies par regulas galīgo tekstu.